

Tie turvallisempaan huomiseen

Sisäisen turvallisuuden ohjelman
hyvät käytännöt

Sisäinen turvallisuus

SISÄASIAINMINISTERIÖN JULKAISUJA 29/2012

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Erikoissuunnittelija Kia Vertio		Julkaisun laji Muistio	
		Toimeksiantaja Sisäasiainministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Tie turvallisempaan huomiseen – Sisäisen turvallisuuden ohjelman hyvät käytännöt			
Julkaisun osat Johdanto, muistio			
Tiivistelmä Valtioneuvosto asetti 3.11.2011 hankkeen valmistelevaan kolmatta sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Hallitusohjelman mukaisesti ohjelman ydinsisällön tuli muodostua arjen näkökulmasta tärkeimpien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä ja ratkaisusta. Keskeisimpiä kotimaisia haasteita ovat syrjäytymisen ja yhteiskunnan jakautumisen ehkäisy. Valtioneuvosto teki 14.6.2012 periaatepäätöksen kolmannesta sisäisen turvallisuuden ohjelmasta. Ohjelman nimi on Turvallisempi huomina – Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Ohjelma sisältää 64 toimenpidettä turvallisuuden parantamiseksi. Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteisiin sisältyy useita hyviä käytäntöjä, joita jo toteutetaan eri puolilla Suomea. Toimenpiteisiin liittyvät hyvät käytännöt on koottu tähän julkaisuun. Yhteensä hyviä käytäntöjä on 32. Tämän julkaisun tavoitteena on helpottaa hyviksi todettujen käytäntöjen käyttöönottoa laajemmin. Näin voidaan hyödyntää saatuja kokemuksia ja nopeuttaa ja helpottaa toimenpiteiden toteuttamista sekä säästää suunnitteluresursseja.			
Avainsanat (asiasanat) turvallisuus, yhteistyö,			
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-767-4 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäasiainministeriön julkaisut 29/2012		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-766-7
Kokonaissivumäärä 135	Kieli Suomi	Hinta 25,00	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Sisäasiainministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäasiainministeriö	

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Specialplanerare Kia Vertio		Typ av publikation Promemoria	
		Uppdragsgivare Inrikesministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet	
Publikation (även den finska titeln) En tryggare morgondag - God praxis inom programmet för den inre säkerheten (Tie turvallisempaan huomiseen – Sisäisen turvallisuuden ohjelman hyvät käytännöt)			
Publikationens delar Inledning, promemoria			
Referat Statsrådet tillsatte den 3 november 2011 ett projekt för att bereda det tredje programmet för den inre säkerheten. I enlighet med regeringsprogrammet skulle det huvudsakliga innehållet i programmet bestå av förebyggande och lösning av de viktigaste säkerhetsproblemen i vardagen. De viktigaste inhemska utmaningarna är förebyggande av utslagning och segregation i samhället. Statsrådet fattade den 14 juni 2012 ett principbeslut om det tredje programmet för den inre säkerheten. Programmet fick namnet En tryggare morgondag - Program för den inre säkerheten. Programmet innehåller 64 åtgärder för att förbättra säkerheten. Åtgärderna i programmet för den inre säkerheten innehåller ett flertal exempel på god praxis som redan tillämpas runt om i Finland. I denna publikation har man sammanställt den goda praxis som hänför sig till åtgärderna. Sammanlagt är de 32 stycken. Avsikten med denna publikation är att underlätta ett bredare införande av befintlig god praxis. På så sätt kan man tillgodogöra sig tidigare erfarenheter, påskynda och underlätta genomförandet av åtgärderna och spara in på planeringsresurser.			
Nyckelord säkerhet, samarbete			
Övriga uppgifter Elektronisk version, ISBN 978-952-491-767-4 (PDF), www.intermin.fi/publikationer			
Seriens namn och nummer Inrikesministeriets publikation 29/2012		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-766-7
Sidoantal 135	Språk finska	Pris 25,00	Sekretessgrad Offentlig
Distribution Inrikesministeriet		Förläggare/utgivare Inrikesministeriet	

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan liittyvät hyvät käytännöt	5
2.1 Lisätään asukkaiden mahdollisuuksia osallistua oman asuinalueensa turvallisuutta ja viihtyvyyttä lisäävään työhön.....	5
2.1.1 Kylä auttaa ja välittää kriisissä/ Naapuriavulla hyvinvoivia kyliä (tp 1).....	5
2.1.2 Kylien arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen tsekkauksien avulla (tp 1).....	7
2.1.3 Tsekkauksista työkaluksi kuntien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitteluun	9
2.1.4 Elämisen arvoista hyvinvointia ja turvallisuutta Ehyt-hanke (tp 1).....	11
2.1.5 Arjen turvallisuuden edistäminen maaseudulla -hanke (tp 1)	15
2.1.6 Kerro kartalla -palvelu/turvallisuusaiheiset kyselyt (tp 2)	18
2.1.7 Uusi paikallisuus -hanke (tp 2).....	22
2.1.8 Turvallisuuskävelyt (tp 2).....	26
2.1.9 Turvakanava (tp 3).....	34
2.2 Parannetaan maahanmuuttajataustaisen väestön turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ja lisätään heidän luottamustaan viranomaisiin.....	37
2.2.1 Arjen turvallisuus -kurssit maahan muuttaneille	37
2.3 Varmistetaan turvallinen oppimisympäristö.....	39
2.3.1 KiVa koulu -ohjelma (tp 10).....	39
2.3.2 Koulurauha-ohjelma (tp 10)	43
2.3.3 Turvaopas – toimintaohjeita koulun hätä- ja kriisitilanteisiin	47
2.4 Parannetaan kauppakeskusten turvallisuutta	50
2.4.1 Kauppakeskusten turvallisuuden yhteistoimintamalli (tp 14)	50
2.4.2 ABC kohtaa nuoria -hanke	52
2.5 Parannetaan rakennetun ympäristön turvallisuutta.....	55
2.5.1 Turvallinenkaupunki.fi -sivusto (tp 20)	55
2.6 Vähennetään nuorten rattijuopumusten määrää.....	57
2.6.1 Tie selväksi -toimintamalli (tp 23).....	57
2.7 Katkaistaan nuorten rikoskierre ajoissa.....	59
2.7.1 Ankkuri-malli (tp 24).....	59
2.8 Lisätään kotona asuvien ikääntyneiden turvallisuutta.....	64

2.8.1 Erehdykset ja unohdukset salliva asuinympäristö – maakunnallinen toimintamalli	64
2.8.2 Iäkkäiden ja toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden asumisen paloturvallisuuden parantaminen ja palokuolemien vähentäminen.....	67
2.9 Luodaan toimintamalli vakavan väkivallan ehkäisemiseksi nopeaa toimintaa vaativissa tilanteissa	69
2.9.1 Moniammatillisen riskienarviointimenetelmän (MARAK) pilottihanke (tp 39).....	69
2.9.2 Väkivaltatyön kehittämishanke Aggredi 2006–2012.....	72
2.9.3 Väkivallan katkaisu -ohjelma	76
2.9.4 Perheväkivalta rikosprosessissa -yhteistyömalli Espoossa	82
2.10 Parannetaan yritystoiminnan turvallisuutta ja yritysten häiriötöntä toimintaa	86
2.10.1 Sopimukseen perustuva varautuminen SOPIVA-hanke	86
2.10.2 Kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö KATAKRI.....	88
2.10.3 Yritysturvallisuuden toimintamalli	91
2.10.4 Lapin matkailun turvallisuusverkosto	94
2.11 Vähennetään alkoholin käytöstä johtuvia turvallisuusongelmia	98
2.11.1 Paikallinen alkoholipolitiikka Pakka -toimintamalli (tp 55)	98
2.11.2 Säilöön otettujen hoitoonohjaus -hanke Jyväskylässä	101
2.12 Varmistetaan rikoksen uhrin ohjaaminen palvelujen piiriin.....	106
2.12.1 Rikosprosessitietoa nuorille rikoksen uhreille -opas.....	106
2.13 Ehkäistään uusintarikollisuutta parantamalla vapautuvan vangin tukea	108
2.13.1 Poikien Talo -hanke (tp 61).....	108

Liitteet

Liite 1: Kylien arjen turvallisuuden tsekkauslista	111
Liite 2: Kylien turvallisuussuunnittelun mallikaavio.....	113
Liite 3: KiVa koulu -ohjelmasta tehty tutkimus	114
Liite 4: Ankkuri-toiminnan levittämis- ja juurruttamishakemus Kanta-Hämeessä17	
Liite 5: Väkivallan katkaisu -ohjelma.....	126
Liite 6: Väkivallan katkaisu -ohjelmaan liittyvä kirjallisuus	128

1 Johdanto

Sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelu

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa 22.6.2011 päätettiin sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelusta. Hallitusohjelman mukaan ohjelman ydinsisällön tuli muodostua arjen näkökulmasta tärkeimpien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä ja ratkaisusta. Keskeisimpiä haasteita ovat syrjäytymisen ja yhteiskunnan jakautumisen ehkäisy.

Valtioneuvosto asetti 3.11.2011 hankkeen valmistelemaan kolmatta sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Ohjelman keskeisiksi painopisteiksi valittiin arjen ja asumisen turvallisuuden parantaminen, nuorten turvallisuuden parantaminen, alkoholista ja muista päihteistä johtuvien turvallisuusuhkien vähentäminen, yritystoiminnan turvallisuuden parantaminen sekä rikoksen uhrin ja tekijän palveluiden kehittäminen.

Valtioneuvosto teki 14.6.2012 periaatepäätöksen kolmannelle sisäisen turvallisuuden ohjelmalle, jonka nimi on Turvallisempi huominen – Sisäisen turvallisuuden ohjelma (SM julkaisu 26/2012). Osana sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelua laadittiin Kansallinen strategia yritystoiminnan turvallisuuden parantamiseksi (SM julkaisu 30/2012) sekä Kansallinen toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi (SM julkaisu 28/2012). Lisäksi alueellisesti on valmisteltu alueelliset sisäisen turvallisuuden toimeenpanosuunnitelmat, joiden kautta on voitu ottaa huomioon alueelliset erityispiirteet.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma sisältää 64 toimenpidettä turvallisuuden parantamiseksi. Ohjelma valmisteltiin laajassa yhteistyössä viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän kesken. Toimenpiteiden valmistelua varten asetettiin kuusi asiantuntijaryhmää, joiden ehdotukset toimenpiteiksi käsiteltiin sisäisen turvallisuuden ohjelman ohjausryhmässä ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä. Yhteensä ohjelman valmisteluun osallistui noin 100 asiantuntijaa 43 organisaatiosta.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman ja alueellisten toimeenpanosuunnitelmien toimeenpanoa seurataan sähköisesti. Ohjelman toimeenpanosta raportoidaan sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle vuosittain ja ohjelmasta laaditaan vuosittain syksyisin raportti, joka julkaistaan sisäisen turvallisuuden ohjelman verkkosivulla.

Julkaisun rakenne

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteisiin sisältyy useita hyviä käytäntöjä, jotka on tarkoitettu ottaa käyttöön valtakunnallisesti. Ohjelmassa mainitut hyvät käytännöt on koottu tähän julkaisuun ohjelman toimeenpanon edistämiseksi. Julkaisun otsikointi

noudattaa sisäisen turvallisuuden ohjelman otsikointia siltä osin kuin ohjelman toimenpiteitä koskeviin alalukuihin sisältyy hyviä käytäntöjä. Jokaisen hyvän käytännön perään on lisätty sen toimenpiteen numero (esimerkiksi tp 1), johon se sisäisen turvallisuuden ohjelmassa liittyy.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa mainittujen hyvien käytäntöjen lisäksi tässä julkaisussa on esitelty ohjelman toimenpiteitä ja sisäistä turvallisuutta tukevia hyviä käytäntöjä, joita ei ole erikseen mainittu sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Tällaisten hyvien käytäntöjen osalta otsikkoon ei ole merkitty toimenpiteen numeroa, mutta käytännöt on sijoitettu sopivaan alalukuun, jolloin niiden liittäminen tiettyyn kokonaisuuteen on helppoa. Nämä käytännöt on sijoitettu alalukuihin ohjelmassa mainittujen hyvien käytäntöjen jälkeen. Käytännöt on haluttu ottaa mukaan, sillä tiedon levittämisen niistä on katsottu edesauttavan ohjelman toimeenpanoa ja niitä toivotaan otettavan käyttöön laajasti. Yhteensä hyviä käytäntöjä on tässä julkaisussa esitelty 32.

Tiedot hyvistä käytännöistä on toimitettu lomakkeella pyynnöstä sisäasiainministeriön sisäisen turvallisuuden sihteeristöön, jossa tämä julkaisu on toimittain koottu. Osa käytännöistä on julkaistu myös Kaupunkien turvallisuusohjelmaan liittyvässä julkaisussa Onnistumisen iloa – Turvallisuuden hyviä käytäntöjä (SM julkaisu 34/2010). Näistä käytännöistä julkaistuja kuvauksia on tarpeen vaatiessa päivitetty tätä julkaisua varten.

Hyvien käytäntöjen kuvauksissa on myös esitetty arvio käytännön kustannuksista. Kustannusarviot ovat viitteellisiä. Arvioita on esitetty vaihtelevasti niin käytäntöjen kehittämiskustannuksista kuin niiden käyttöönottokustannuksista, ja niissä on käytetty erilaisia laskutapoja esimerkiksi sen suhteen, onko virkatyönä tehdyn työn kustannuksia arvioitu tai laskettu mukaan. Käytännön käyttöönottokustannukset voivat vaihdella alueittain.

Ohjelman toimenpiteissä mainittuja hyviä käytäntöjä käyttöön ottamalla on saatu hyviä tuloksia eri puolilla Suomea. Tämän julkaisun tavoitteena on helpottaa hyvien käytäntöjen käyttöönottoa alueellisesti ja paikallisesti sekä levittää tietoa turvallisuuden hyvistä käytännöistä koko maahan.

2 Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan liittyvät hyvät käytännöt

2.1 Lisätään asukkaiden mahdollisuuksia osallistua oman asuinalueensa turvallisuutta ja viihtyvyyttä lisäävään työhön

2.1.1 Kylä auttaa ja välittää kriisissä/ Naapuriavulla hyvinvoivia kyliä (tp 1)

Taustaa

Kevättalvella 2008 eräs länsisuomalainen perhe menetti poikansa rajussa tulipalossa, jossa menehtyi myös useita muita nuoria. Tapahtuman johdosta perheen naapurusto ryhtyi auttamaan arjen askareissa ja tukemaan vanhempia sekä pitämään huolta perheen muista jäsenistä. Kävi ilmi, että apu oli tarpeen: se auttoi selviytymään arjen juoksevista töistä ja perheen normaalin elämän velvoitteista

Toteuttaminen

Tapahtuman johdosta naapurusto ja kyläyhdistys reagoivat. Toimintaa ryhtyi koordinoimaan kyläyhdistys, joka välitti erilaisia tehtäviä auttaakseen perhettä.

Saadun kokemuksen perusteella auttamistoimintaa päätettiin laajentaa ja ryhdyttiin kouluttamaan kyläyhdistyksiä antamaan vertaistukea ja olemaan apuna yksittäisille henkilöille ja perheille arjen poikkeustilanteissa. Toiminnan koordinaation otti haltuun Suomen Kylätoiminta ry, joka kehitti naapuriapumallia ja siihen liittyvää koulutusta.

Tulokset ja vaikutukset

Ihmisten saama naapuriapu on koettu hyväksi ja joustavaksi tavaksi turvata arkea. Eryteisesti käytäntö sopii harvaan asutulle maaseudulle, missä välimatkat ovat pitkiä ja viranomaiset kaukana.

Mitä haasteita kohdattiin?

Naapuriapukoulutuksissa on kohdattu vaikeuksia rekrytoida ihmisiä auttajiksi – vastuuta pelätään ja siihen mahdollisesti liittyviä velvollisuuksia vierastetaan. Kylätoiminta on vapaaehtoistyötä, mistä johtuen sitoutuneiden naapuriapurinkiläisten mukaan saaminen on ollut vaikeaa. Koulutukset ovat olleet syvällisiä, eivätkä kaikki ole

halunneet lähteä mukaan oletetun haastavuuden vuoksi. Koulutus olisi pitänyt suunnitella ”maallikkomaiseksi”.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Lähiapu, naapuriapu ja kansalaisapu koetaan kaikki tarpeellisiksi ja hyväiksi. Erityisesti harvaan asutulla maaseudulla mutta myös suurkaupungeissa yksin asuvat ihmiset syrjäytyvät helposti. Naapuriapu voi olla myös seurana oloa tai asiointiseuraa.

Miten työtä jatketaan?

Suomen Kylätoiminta ry on saanut Raha-automaattiyhdistyksen tuen jatkaa koulutuksia Naapuriavulla hyvinvoivia kyliä -hankkeessa 1.3.2012–28.2.2013. Koulutuksia järjestetään ja toimintaa harjoitetaan erityisesti Lapissa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa ja Etelä-Savossa.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Naapuriaputoiminta sinällään ei maksa tuottajalleen ja käyttäjälleen mitään, jos se tehdään vertaistukena, naapurilta toiselle. Pilotti- ja koulutushankkeen vuosibudjetti on 115 000 euroa.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Käytännöstä on valmistunut loppuraportti Kylä auttaa ja välittää kriisissä, 2009–2011. Loppuraportti on saatavissa Suomen Kylätoiminta ry:ltä, www.kylatoiminta.fi.

Muuta huomioitavaa

Naapuriaputoimintaa tehdään myös nimeämällä kylä- ja asukas yhdistyksiin turvallisuusyhteyshenkilöitä, jotka välittävät tietoa turvallisuusasioista, avun tarvitsijoista ja avun antajista. Näitä henkilöitä koulutetaan toimimaan kyläisäntinä ja -emäntinä.

Lisätietoja

Sirpa Pekkarinen
Projektipäällikkö
sirpa.pekkarinen@kylatoiminta.fi
p. 045 120 2302

2.1.2 Kylien arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen tsekkauslistan avulla (tp 1)

Taustaa

Vuonna 2009 alkaneen kylätoiminnan kehittämishankkeen yksi tehtävistä oli suunnitella turvallisuussuunnitelmapohja kylien ja yhdistysten käyttöön. Koska kylillä on tehty pitkään erilaisia suunnitelmia ja niiden tekemiseen on monilla pienillä kylillä väsyttävä, katsottiin tärkeäksi kehittää malli, jonka avulla turvallisuutta koskevat asiat voidaan kylissä käydä kattavasti mutta yksinkertaisesti lävitse. Lisäksi oli tärkeää huomioida turvallisuussuunnitelmien helppo päivittäminen jatkossa.

Toteuttaminen

Kylän turvallisuussuunnitelman laadinnan työkaluksi rakennettiin ns. ”hyvinvoinnin – ja turvallisuuden tsekkauslista”. Lista on kirjattu kattavasti eri asioita, jotka vaikuttavat ihmisten arjen turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Listaa täytettäessä käydään läpi omaan alueeseen liittyviä asioita kirjaamalla ylös, ovatko ne kunnossa vai onko niissä kehitettävää. Tsekkauslista on tehty taulukkolaskentapohjalle, joten sen muokkaaminen aina kulloisenkin käyttäjän tarpeisiin on helppoa. Myös varsinaiseen suunnitelmaan kirjattavien kehitettävien asioiden poiminta listalta on yksinkertaista.

Varsinaisen pohjan tsekkauslistalle teki Taatusti turvassa – huolehtiva kyläyhteisö - hankkeen henkilöstö. Tsekkauslista testattiin hankkeen pilottikylien kanssa, ja siihen kirjattiin ylös ihmisten arkeen vaikuttavia asioita. Tsekkauslista lähetettiin kommentteille, ja siihen pyydettiin kehittämisehdotuksia myös pelastus- ja turvallisuusalan asiantuntijoilla.

Tsekkauslista on jalkautettu kyliin osana Taatusti turvassa – huolehtiva kyläyhteisö - hanketta. Hankkeen aikana tsekkauslista ja kylien arjen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma on laadittu Lapissa noin 20 kylässä. Lisäksi on kyliä/yhteisöjä, jotka ovat käyttäneet tsekkauslistaa omatoimisesti. Hyvinvoinnin ja turvallisuuden tsekkauslista on ollut vapaasti ladattavissa hankkeen kotisivuilla osoitteessa www.kylatoiminnantuki.fi.

Liite 1: Tsekkauslista

Tulokset ja vaikutukset

Kylät ovat alkaneet tiedostaa, mitä puutteita asuinyhteisöiden turvallisuudessa on ja sitä kautta on lähdetty hakemaan keinoja turvallisuusriskien poistamiseksi. Kyläläiset ovat olleet kiinnostuneita kouluttautumaan ennaltaehkäisevään työhön paremmin huomatessaan kylissä olevia puutteita. Kyläläisille järjestetyistä koulutuksista voidaan mainita esimerkiksi paloturvallisuus- ja ensiapukoulutukset.

Mitä haasteita on kohdattu?

Sekä kyläläisten että viranomaisten sitoutuminen pitkäjänteiseen kehittämiseen on ollut haasteellista. Kylillä suunnitelmia on tehty pitkään, ja niiden huomioiminen kunnan ohjelmissa on ollut vähäistä. Tämä on aiheuttanut kysymyksiä siitä, miksi jälleen valmistellaan uutta suunnitelmaa. Hankkeen näkökulmasta kuntien aktiivisempi panostus ja kiinnostus asiaan olisi ollut toivottavaa, sillä tämänlainen työ vaatii yhteistyötä ja parantaa niin kyläläisten kuin kunnankin turvallisuutta.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Hankkeessa on kehitetty toimintamalli ja toteutettu sitä käytännössä. Mallia ja kokemuksia hyödyntämällä muiden on helpompi lähteä liikkeelle.

Miten työtä jatketaan?

Kun toimintamalli hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi kylillä on tehty ja sitä kehitetään edelleen, on se kaikkien vapaassa käytössä. Toiveena on, että kunnat ottaisivat tsekkauslistan käyttöönsä vuosittaiseen yhteydenpitoon kylien kanssa. Esimerkkinä voidaan mainita Savukosken malli, joka on kuvattu luvussa 2.1.3.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Suunnitelman tekeminen on vienyt kunnan työntekijöiltä jonkin verran työaika. Kyläläiset ovat osallistuneet toteutukseen talkootyönä ja hankkeen työntekijät ovat osallistuneet mallin kehittämiseen ja käytännön toteutukseen. Kun malli on saatu jalkautettua ja mukaan eri toimijoiden rutiineihin, näitä kustannuksia ei enää synny.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Toimintamallista ei ole tehty arviointia.

Muuta huomioitavaa

Kokonaisvaltaisesti oman asuinympäristönsä huomioivaa järjestötoimintaa pitää kehittää ja toimijoille pitää osoittaa selkeä rooli hyvinvointi- ja turvallisuusasioissa.

Lisätietoja

Eija Leppäjärvi
Projektipäällikkö

Taatusti turvassa- huolehtiva kyläyhteisö hanke, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

eija.leppajarvi@poskelappi.fi, p. 040 486 2736

2.1.3 Tsekkauslista työkaluksi kuntien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitteluun

Taustaa

Taatusti turvassa – huolehtiva kyläyhteisö -hankkeessa tehtiin kylille hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmia. Suunnitelmien liittäminen osaksi kuntien turvallisuussuunnitelmia oli yksi hankkeen tavoitteista, sillä kylät tekevät alueellaan laajan kartoituksen ja kartoituksen monipuolinen käsittely kunnan toimielimissä tuo lisäarvoa. Hankkeessa kehitettiin toimintamalli, jota noudattamalla kunnan on helppo toteuttaa oma turvallisuussuunnittelunsa tai osa siitä yhteistyössä kylien kanssa. Tällöin toimintamallissa kehitetyn tsekkauslistan täyttää sivukylien lisäksi myös taajama-alueen kylä tai muu yhdistys ja saadaan laajamittainen selvitys kunnan hyvinvoinnin ja turvallisuuden tilasta.

Toteuttaminen

Kunta-kyläyhteistyötä on kehitetty Savukosken kunnan alueella. Mukana käytännön kehittelyssä on Taatusti turvassa – huolehtiva kyläyhteisö -hankkeen lisäksi ollut Savukosken kunnan turvallisuustyöryhmä ja johtoryhmä. Kunta-kyläyhteistyön kehittäminen on edennyt seuraavasti.

1. Turvallisuussuunnitelman teon aloittamisesta pidettiin Savukoskella tilaisuus, johon oli kutsuttu kylä- ja muiden yhdistysten toimijoita sekä Savukosken kunnan virka- ja luottamusmiehiä. Tilaisuudessa päätettiin tsekkauslistan täyttämisen aikataulu.
2. Kylät tekivät (kaikki 5 sivukylää ja taajama) yhteistyössä Taatusti turvassa – huolehtiva kyläyhteisö -hankkeen kanssa hyvinvointi- ja turvallisuuskartoitukset.
3. Kylien kartoituksista (= tsekkauslista) tehtiin yhteenveto, jossa asiat jaettiin hallintokuntien vastuualueille. Myös kunnan organisaation kuulumattomille yhteisöille (mm. poliisi) tehtiin heidän toimialaansa liittyvä yhteenveto.
4. Seuraavaksi hallintokunnat ja muut organisaatiot käsittelevät omissa toimielimissään kylien kartoitukset ja kirjaavat ylös omat mahdollisuutensa korjata asioita. Tämän pohjalta laaditaan kunnan turvallisuussuunnitelmaluonnos.
5. Suunnitelmaluonnos viedään Savukosken kunnan kylien (edustajat kunnan kaikista kylistä sekä kunnan organisaatiosta) neuvoston käsittelyyn. Neuvosto katsoo, onko kaikki mahdollinen asioiden eteenpäin saattamiseksi tehty.
6. Savukosken turvallisuustyöryhmä käy suunnitelmaluonnoksen läpi, hyväksyy sen ja esittää sen Savukosken kunnan valtuustolle

hyväksyttäväksi Savukosken turvallisuussuunnitelmaksi 2013–2016 (valuustokausi).

Liite 2: Kaavio suunnittelun etenemisestä

Tulokset ja vaikutukset

Kun tsekkauslista on tuotu kunnan ja muiden toimijoiden käsittelyyn, on kuntalaisten näkemys ja tietämys hyvinvointi- ja turvallisuusvajeista tullut esiin. Kuntalaisten näkemys tukee viranomaisnäkemystä.

Mitä haasteita on kohdattu?

Prosessia on pidetty aikaa vievänä ja hitaana.

Miten työtä jatketaan?

Jatkossa toimintamalli pyritään vakiinnuttamaan kuntien toimintaan. Tässä apuna ovat aluehallintovirasto ja sisäasiainministeriö.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Toimintamalli on tehty hankerahoituksella, joten varsinaisia juuri tähän osioon kohdistuvia kustannuksia on vaikea määrittellä.

Lisätietoja

Eija Leppäjarvi

Projektipäällikkö

Taatusti turvassa- huolehtiva kyläyhteisö hanke, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

eija.leppajarvi@poskelappi.fi

p. 040 486 2736

2.1.4 Elämisen arvoista hyvinvointia ja turvallisuutta Ehyt-hanke (tp 1)

Taustaa

Ehyt-hankkeen taustalla ja pohjana olivat Suomen Punaisen Ristin osastojen kokemukset ja havainnot omilta toimialueiltaan, Itä-Lapissa vuosina 2003–2006 toteutetun ”Elävää elämää keskellä kylää” -projektin kokeiluaineisto ja sisäasiainministeriön teettämä selvitys harvaan asuttujen alueiden turvallisuudesta. Niiden pohjalta nousi tarve kehittää uusia vapaaehtoisia toimintamuotoja ihmisten selviytymisen ja turvallisuuden parantamiseksi. Nähtiin, että yhteiskunnallisen eriarvoistumiskehityksen myötä maakunnallisella, seudullisella ja paikallisella asemalla on yhä suurempi merkitys kansalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Suomen Punaisen Ristin Porin yleiskokouksen elokuussa 2005 hyväksytyissä suosituksissa ja suuntaviivoissa vuosille 2005–2008 määriteltiin Punaisen Ristin strategiseksi painopisteeksi kansalaisten tarpeisiin vastaavat ja kohdennetut ohjelmat, kuten seniori- ja kumppanuustoiminnan linjaukset, joilla osaltaan pyrittiin vahvistamaan ihmisten selviytymistä ja hyvinvointia.

Hyvinvointiturvallisuuteen vaikuttavat arkisten ympäristöjen lisäksi muun muassa ihmisten keskinäinen tuki ja huolenpito sekä tiedot, taidot ja koulutus. Hyvinvointiturvallisuus syntyy, sitä turvataan, ja se voi heikentyä ihmisten arjen olosuhteiden, vuorovaikutuksen, elämäntapojen ja valintojen tuloksena. Punainen Risti haluaa vahvistaa näitä hyvinvoinnin strategisia tekijöitä. Järjestöllä on tärkeä tehtävä ihmisten keskinäisten verkostojen vahvistamisessa ja oman elämän hallinnassa. Punaisen Ristin tavoitteena on lisätä ihmisten mahdollisuuksia hyvinvointinsa parantamiseen sekä toimintakykynsä vahvistamiseen ja turvallisuuden lisäämiseen.

Toteuttaminen

Ehyt-hanke oli valtakunnallinen, ja se toteutettiin kolmen Punaisen Ristin piirin alueella: Lapissa, Savo-Karjalassa ja Turunmaan piirissä. Hankkeen käytännön toteutuksesta vastasivat 17 Punaisen Ristin paikallista osastoa. Lisäksi hankkeeseen oli palkattu kolme työntekijää.

Hankkeen toteuttaminen jakautui kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa mukaan rekrytoitiin kolme Punaisen Ristin piiriä, ja niiden alueilta rekrytoitiin ja sitoutettiin hankkeeseen 17 osastoa kevään 2007 aikana. Toisessa vaiheessa (kevät–syksy 2007) kartoitettiin mukaan lähteneiden alueiden tarpeet ja tehtiin tarkennetut toteuttamissuunnitelmat. Kolmannessa vaiheessa (2007–2009) toteutettiin osastojen pilottihankkeet, ja ne mallinnettiin.

Hankkeen keskeisenä työmenetelmänä oli verkostoyhteistyö ja hankkeessa tehtiin laajaa yhteistyötä usean eri toimijan kanssa. Yhteistyökumppaneita olivat muut järjestöt niin valtakunnallisesti, alueellisesti kuin paikallisesti. Mukana oli kyläyhdistyksiä, metsästysseuroja, VPK, SPEK, MLL, Sydänyhdistys, Aspa, SaamiSoster ja Terveys ry (nyk. Ehyt ry). Järjestöjen kanssa suunniteltiin ja toteutettiin erilaisia yhteisiä tapahtumia ja koulutuksia. Osa järjestöistä oli myös mukana sekä paikallisten pilottien ohjausryhmissä että piiritason ohjausryhmissä.

Viranomaisyhteistyötä tehtiin kuntien sosiaali- ja terveys, sivistys-, nuoriso-, ja hallintoviranomaisten kanssa. Lisäksi tehtiin aktiivista yhteistyötä poliisin, pelastuslaitoksen ja seurakunnan kanssa. Yhteistyötahot osallistuivat paikallisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Alueellista yhteistyötä tehtiin lääninhallistusten (myöhemmin aluehallintovirastojen), maakuntien liittojen sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa. Alueelliset yhteistyökumppanit osallistuivat projektin suunnitteluun ja ohjaukseen. Lisäksi hanke oli mukana erilaisissa alueellisissa yhteistyöverkostoissa.

Valtakunnallisesti hanke teki aktiivista yhteistyötä sisäasiainministeriön, THL:n ja Suomen Kylätoiminnan kanssa. Yhteistyö sisälsi yhteisiä tapaamisia, koulutuksia ja suunnitteluryhmiin osallistumista.

Tulokset ja vaikutukset

Hanke tuotti toimintamallin, joka liittyy arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulman oleelliseksi osaksi Punaisen Ristin osaston varautumisen ja valmiuden suunnittelua. Toimintamalli siirrettiin projektin aikana päivitettyyn Punaisen Ristin valmissuunnitteluohjeeseen.

Toimintamalliin liittyvässä tarpeiden arvioinnissa hyödynnettiin kansainvälisen Punaisen Ristin kehittämää haavoittuvuusanalyysia (VCA vulnerability and capacity assessment), josta kehitettiin kotimaan toimintaan soveltuva malli. Analyysi auttoi pilottiosastoja suuntaamaan voimavarat ehkäisevään toimintaan eniten apua tarvitseville.

Projektin tuloksena syntyi ihmisten hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviä tukitoimintoja, toimintaohjeita, koulutuksia sekä malleja yhteistyöverkostoille. Toimintamallit mahdollistavat lähellä avun tarvitsijoita toteutettavan vapaaehtoistoiminnan, mikä vahvistaa kuntalaisten valmiuksia ja taitoja toimia erilaisissa arjen tilanteissa. Toimintamallit myös lisäävät asukkaiden omaehtoista selviytymistä. Koulutuksen tarjoamisen ja tiedon lisääntymisen avulla saatiin aikaan muutoksia ihmisten asennoitumisessa sekä tiivistettiin yhteistyötä ja lisättiin ihmisten yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Mitä haasteita kohdattiin?

Hanketyöskentely edellyttää aina normaalia aktiivisempaa sitoutumista ja oman ajan antamista toiminnan kehittämiseen. Hanke toteutettiin pääsääntöisesti vapaaehtoistoimijoiden avulla ja jokainen mukaan lähtijä joutui pohtimaan, onko hänellä mahdollisuus panostaa asiaan. Niin Punaisen Ristin paikallisten osastojen kuin muidenkin vapaaehtoisten järjestöjen toiminnan edellytykset pohjautuvat näihin vapaaehtoistoiminnan reunaehtoihin.

Vapaaehtoisten rekrytoinnissa ja sitouttamisessa on tärkeää antaa oikeaa tietoa projektin tavoitteista, hyödyistä sekä tarvittavasta panostuksesta. Halun toiminnan kehittämiseen tulee aina lähteä vapaaehtoisista itsestä. Tekeminen pitää kokea tärkeäksi ja mielekkääksi. Näitä asioita ei osattu ottaa riittävästi huomioon osastoja rekrytoitaessa.

Suunnitelman mukaisesti projektin kolmantena vuotena sitoutettiin viisi uutta Punaisen Ristin piiriä mallien levittämiseen. Levittäminen suunniteltiin toteuttavaksi kehittäjätyöntekijämallilla, missä yksi piirin työntekijä sitoutuu yhdessä projektityöntekijän kanssa viemään toimintamallin oman piirin alueelle. RAY:n kielteisen rahoituspäätöksen jälkeen projektissa tuotetut toimintamallit joudutaan juurruttamaan käytäntöön normaalin toiminnan kautta, mikä tulee hidastamaan uusien käytäntöjen omaksumista ja leviämistä.

Liian kiireelliseksi muodostuneesta aikataulusta johtuen tutkimuksessa ei voitu huomioida riittävästi vapaaehtoistoiminnan erityisyyttä eikä myöskään kerätä riittävää määrää tutkimustietoa. Tutkimus ei siten pystynyt vastaamaan kaikkiin sille asetettuihin odotuksiin. Silti se tuotti arvokasta perustietoa vapaaehtoistoiminnasta, arvioi projektin tavoitteiden toteutumista sekä kehitti ehdotuksen vapaaehtoistoiminnan vaikutusten arvioimiseksi.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Projekti lisäsi pilottialueiden järjestöjen, seurakuntien ja eri viranomaisten yhteistyötä luoden uutta toiminnallista kulttuuria poikkitoiminnalliseen ja -hallinnolliseen yhteistyöhön. Yhteistyötä tehtiin niin valtakunnan, maakunnan kuin paikallisellakin tasolla. Yhteistyön moninaisuus oli uusi ulottuvuus harvaan asuttujen alueiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämisessä. Yhteistyö kyläyhdistyksen kanssa sai myös aivan uuden muodon lisäten toiminnan mahdollisuuksia kylillä.

Miten työtä jatketaan?

Toimintamalli siirrettiin projektin aikana päivitettyyn Punaisen Ristin valmissuunnitteluohjeeseen, minkä kautta se on kaikkien Punaisen Ristin osastojen ja piirien hyödynnettävissä.

RAY:n kielteisen jatkorahoituspäätöksen jälkeen sekä Lappiin että Satakuntaan haettiin rahoitusta jatkohankkeelle EU:n maaseuturahastosta. Rahoitus myönnettiin ja hankkeen toimintamalleja kehitetään näillä alueilla edelleen uusien hankkeiden myötä.

Hankkeen tuloksia kirjattiin myös sisäasiainministeriön ehdotukseen alueellisen sisäisen turvallisuuden yhteistyön toimintamalliksi (SM julkaisu 23/2011). Julkaisu on ladattavissa osoitteesta <http://www.intermin.fi/julkaisu/232011>.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Hankkeen kokonaiskustannukset kolmelta vuodelta olivat 530 000 euroa.

Toimintamallien toteuttaminen ei varsinaisesti edellytä erillistä lisärahoitusta vaan ne voidaan toteuttaa eri toimijoiden omin budjettivaroin.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Hankkeesta tehtiin loppuraportti sekä erillinen arviointitutkimus. Molempia on saatavilla Punaiselta Ristiltä.

Lisätietoja

Veli-Matti Ahtiainen
Projektipäällikkö/Punainen Risti Lapin piiri
veli-matti.ahtiainen@punainenristi.fi
p. 0400-398 217

2.1.5 Arjen turvallisuuden edistäminen maaseudulla –hanke (tp 1)

Taustaa

Yhteiskunnallinen rakennemuutos on eriarvostanut alueita ja ihmisiä. Palvelujen saatavuus on heikentynyt maaseutualueilla ja asutus on keskittynyt suurimpiin keskuksiin. Eläminen harvaan asutuilla ja maaseutumaisilla alueilla on käynyt entistä haasteellisemmaksi ja hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden toteutuminen edellyttävät entistä laajempaa ja poikkitoiminnallista yhteistyötä. Suomen Punaisen Ristin Satakunnan piiri on halunnut tarttua haasteeseen edistämällä hankkeen kautta kyläyhteisöjen, järjestöjen ja viranomaisten yhteistyötä arjen turvallisuuden parantamiseksi maaseudulla.

Hankkeen taustalla on Punaisen Ristin strategiset tavoitteet, joissa korostetaan arjen turvallisuuden vahvistamista ja turvallista elämää sekä auttamisvalmiutta häiriötilanteisiin varautumisessa. Punaisen Ristin Satakunnan piiri yhdessä paikallisosastojen kanssa haluaa kehittää uusia vapaaehtoiminnan malleja ihmisten turvallisuuden tunteen lisäämiseksi ja häiriötilanteista selviytymisen parantamiseksi. Tämä tapahtuu parhaiten tiivistämällä yhteistyötä, lisäämällä keinoja turvallisuustietoisuuden parantamiseksi muun muassa koulutuksen avulla sekä luomalla rakenteita, jotka mahdollistavat ihmisten keskinäinen tuen ja turvallisuusharjoittelun.

Toteuttaminen

Käytännön kehittämiseen osallistuivat Suomen Punaisen Ristin Satakunnan piiri seitsemän paikallisosaston kanssa, eri järjestöt muun muassa VPK ja MTK, viranomaiset, kyläyhdistykset ja kylien asukkaat. Hankkeessa on mukana kahdeksan kyläyhteisöä sekä kaksi palkattua hanketyöntekijää.

Esiselvitysvaiheessa rekrytoitiin ja sitoutettiin Punaisen Ristin paikallisosastot, kyläyhteisöt ja viranomaiset arjen turvallisuustyöhön verkostoitumalla ja tiedottamalla.

Ensimmäisessä toimintavaiheessa tehtiin turvallisuustyötä kartoittamalla turvallisuusriskit kylissä. Kartoitustilaisuudet olivat avoimia kyläläisille, järjestöille ja viranomaisille. Osallistamalla paikallisia toimijoita saatiin mahdollisimman luotettavaa tietoa niistä subjektiivista turvallisuuden tunnetta heikentävistä tekijöistä, joiden parissa hankkeen varsinaiset toimenpiteet jatkossa toteutettiin.

Toisessa toimintavaiheessa tehtiin kyläkohtaiset turvallisuussuunnitelmat ja toteutettiin yhdessä eri toimijoiden kanssa suunnitellut kyläkohtaiset toimenpiteet turvallisuusriskien vähentämiseksi ja turvallisuuden tunteen lisäämiseksi. Tässä vaiheessa keskityttiin turvallisuustietoisuuden lisäämiseen muun muassa kyläkohtaisten turvallisuusiltojen ja koulutuksen avulla. Myöhemmin hankkeessa keskitytään

valmiusharjoitteluun ja sellaisten rakenteiden luomiseen, joissa turvallisuustyötä voidaan jatkossa tehdä.

Kolmannessa vaiheessa tehdään arviointi ja rakennetaan vapaaehtoistoiminnan malli. Tässä vaiheessa myös tulevaisuuden turvallisuustyön haasteet nostetaan esille.

Arjen turvallisuuden edistäminen maaseudulla hankkeen työ perustuu laaja-alaiseen yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa. Keskeisiä toimijoita ovat Punaisen Ristin paikallisosastojen lisäksi Ahlasten, Sammin, Tykköön, Kauvatsan, Jalasjoen, Koskioisten, Vähähaaran ja Lantulan kyläyhdistykset ja nuorisoseurat. Lisäksi yhteistyötä tehdään Satakylät ry:n, Pirkan Kylät ry:n, Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry:n ja Karhuseutu ry:n kanssa. Yhteistyötä tehdään pilottipaikkakuntien VPK:n ja MTK:n kanssa sekä lukuisten muiden paikallistoimijoiden ja järjestöjen kanssa. Viranomaisista mukana ovat kuntien edustajat ja Satakunnan ja Pirkanmaan poliisi- ja pelastuslaitokset. Yhteistyötä on tehty myös sisäasianministeriön kanssa. Yhteistyö on ollut luonteeltaan suunnittelua, neuvottelua, koulutusta sekä toiminnan toteuttamista.

Tulokset ja vaikutukset

Keskeisenä tähänastisena tuloksena hankkeesta on ollut Punaisen Ristin paikallisosastojen ja kyläyhdistysten verkostoituminen ja yhteistyön tiivistyminen. Hanketyö on tiivistänyt yhteistyötä myös muiden toimijoiden kanssa sekä tuonut näkyväksi kylillä tapahtuvaa turvallisuustyötä ja toimintaa. Tietoisuus turvallisuutta edistävästä tekijöistä on lisääntynyt sekä kylien asukkaiden keskuudessa että eri toimijoiden kesken.

Riskikartoitus nosti esille ja toi tietoisuuteen kylien asukkaiden subjektiiviset kokemukset turvallisuuden tunnetta vähentävistä tekijöistä. Kartoituksessa nousi esille yli 80 arjen turvallisuutta heikentävää tekijää.

Hankkeen kautta auttamisvalmius kylillä on kasvanut muun muassa ensiapuvalmiuden lisääntymisen myötä. Osana hanketta on järjestetty ensiapukursseja ja -harjoituksia kyläläisille, minkä seurauksena avun saannin viivästyminen on vähemmän haittaa, kun lähiyhteisö osaa ja kykenee auttamaan tarpeen vaatiessa. Turvallisuusillat ja -tapahtumat ovat lisänneet yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhteisöllisyyttä kylillä.

Mitä haasteita kohdattiin?

Alkuvaiheen haasteena oli löytää osastoista ja kyliltä keskeiset toimijat ja saada heidät sitoutumaan omaehtoiseen turvallisuustyöhön. Kylien ja osastojen toimijat ovat aktiivisia omassa yhteisössään ja uudet toimintatavat helposti kuormittavat jo ennestään paljon tekeviä vapaaehtoisia. Vapaaehtoistoiminnassa kaikessa toiminnassa ja työssä on oltava mahdollisuus myös kieltäytyä tai vetäytyä niin halutessa. Vapaaehtoistyön erityisyys haastaa työn eteenpäin viemistä vahvasti koko ajan.

Hankkeen haasteena on ollut valittu toimintatapa, osallisuus. Hankkeen toimet on suunniteltu ja toteutettu yhdessä kyläläisten, eri järjestöjen ja viranomaisten kanssa. Mikään taho ei ole yksin ohjannut toimintaa. Tämä tarkoitti sitä, että sitoutuessaan toimijat eivät konkreettisesti tienneet, mihin he sitoutuivat, kun yhteistä suunnitelmaa ei alkuvaiheessa ollut. Tämä aiheutti hämmennystä ja epäilyä. Kun toimijat tottuivat siihen, että heidän asiantuntijuuttaan arvostetaan ja heitä kuullaan aidosti, työn eteneminen helpottui.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Yhteistyö ja keskinäinen vuoropuhelu kannattavat turvallisuustyössä. Vapaaehtoisvoimin verkostoitumalla voidaan lisätä arjen turvallisuutta paikallisesti. Verkostoitumista haastaa käytännön arjessa eri toimijoiden keskinäinen kilpailu vapaaehtoisista ja turvallisuuden näkeminen vain tietystä näkökulmasta. Toisinaan turvallisuustyötä hidastaa toimijoiden liian tiukka kiinnipitäminen omista intresseistään, jolloin hyvät toimintamallit tai jo olemassa olevat verkostot jäävät hyödyntämättä. Työn tekemistä helpottaa sekä kylä- että kuntatasolla toisten toimijoiden työn ja resurssien tunteminen. Suunnitelmallista ja tavoitteellista turvallisuustyötä ei voi tehdä ilman, että siihen sisältyy osallistujien kouluttamista.

Miten työtä jatketaan?

Turvallisuustyö kylissä jatkuu hankkeen aikataulun mukaisesti vuoden 2013 loppuun. Tämän jälkeen verkostoitumisen myötä Punaisen Ristin paikallisosastot ja kyläyhdistykset jatkavat turvallisuustyötä yhdessä muiden järjestöjen ja viranomaisten kanssa hankkeen aikana luotujen rakenteiden ja toimintatapojen puitteissa.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Arjen turvallisuuden edistäminen maaseudulla -hankkeen kokonaiskustannukset ovat kahden ja puolen vuoden aikana olleet noin 300 000 euroa. Käytännössä turvallisuustyötä kylillä voi jatkossa tehdä pääsääntöisesti osallistujien omin budjettivaroin heidän omana työnään.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Hankkeesta ei ole vielä tehty arviointia.

Lisätietoja

Paula Ilen
Toiminnanjohtaja
Suomen Punainen Risti/Satakunnan piiri, Sepänpellontie 2 A, 28430 Pori
paula.ilen@redcross.fi, p. 040 5630 118

2.1.6 Kerro kartalla -palvelu/turvallisuusaiheiset kyselyt (tp 2)

Taustaa

Helsingin kaupunki avasi keväällä 2010 Kerrokartalla.hel.fi -vuorovaikutuskanavan, jonka avulla kuntalaiset voivat kertoa näkemyksensä ja keskustella virkamiesten kanssa eri teemoista karttaa apuna käyttäen. Uudenlaista verkkopalvelua päätettiin kokeilla, koska sen avulla saataisiin tietoa asuinalueiden olosuhteista ja turvattomuutta aiheuttavista asioista, ja se toisi asukkaiden omat kehittämissuhteet paremmin näkyviin. Samalla palvelu mahdollistaisi keskustelun ja avoimen tiedon- ja näkemystenvaihdon eri osapuolten välillä.

Toteuttaminen

Kerrokartalla -työkalun kehittämisestä vastasi Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus, ja työkalun tekninen toteutus teetettiin konsulttityönä (Finnish Net Solutions Oy). Kehitystyö tehtiin yhteistyössä hallintokuntien kanssa.

Turvallisuusaiheisia kyselyjä ovat toteuttaneet Helsingin kaupungin hallintokeskuksen turvallisuus- ja valmiusyksikkö ja sosiaaliviraston lähityö. Lisäksi rakennusviraston aluesuunnitelmiin liittyvissä asukaskyselyissä on ollut myös turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Rakennusvirasto on siirtynyt perinteisestä, paperisesta lomakekyselystä Kerrokartalla-nettikyselyyn vuonna 2010.

Ensimmäinen turvallisuuskysely toteutettiin Malmin kaupunginosassa 22.5.–30.6.2010. Toinen kysely tehtiin hieman laajemmalla, Malmin ja Pukinmäen kaupunginosat kattavalla alueella 5.9.–13.11.2011. Kyselyt ovat löydettävissä Internetissä osoitteessa <http://kerrokartalla.hel.fi> → päättyneet kyselyt.

Kysely koostui kolmesta vaiheesta: karttamerkinnöistä (esimerkiksi lempipaikkani, rauhaton tai meluisa paikka, liikenteellisesti turvaton), piirrettyistä reiteistä (esimerkiksi turvaton reitti, miellyttävä reitti) ja avoimista kysymyksistä. Lisäksi kyselyn lopussa oli eräitä taustatietokysymyksiä. Myös muiden tekemien kartta- ja reittimerkintöjen lukeminen ja kommentointi oli mahdollista ilman kyselyyn vastaamista.

Kyselyyn vastaaminen ei edellyttänyt rekisteröitymistä, eikä kartalle tehtyjä merkintöjä tarkastettu etukäteen. Lähityön ja turvallisuus- ja valmiusyksikön edustajat seurasivat kartalle tehtyjä merkintöjä ja ottivat osaa keskusteluun. Myös Helsingin poliisilaitoksen edustaja ja eräiden muiden kaupungin hallintokuntien edustajat vastasivat omaa toimialaansa koskettaviin kysymyksiin ja kommentteihin.

Kyselyn päätyttyä tulokset analysoitiin ja niistä tehdyt tiivistelmät julkaistiin kyselysivulla. Molempia kyselyjä seurasi turvallisuuskävely, jolla huolta aiheuttaneita paikkoja käytiin katsomassa paikan päällä.

Tulokset ja vaikutukset

Kyselyn avulla saatiin kokemuseräistä tietoa alueen olosuhteista ja kuultiin alueella asuvien näkemyksiä turvallisuuteen ja viihtyisyyteen liittyvistä kehittämistarpeista. Myös eri osapuolten välistä keskustelua syntyi. Ensimmäiseen kyselyyn vastasi arviolta 102 henkilöä ja jälkimmäiseen noin 212 henkilöä (tarkkaa vastaajamäärää ei ole mahdollista saada, koska käyttäjiltä ei edellytetty rekisteröitymistä palveluun).

Sosiaaliviraston lähityöntekijät kävivät jo kyselyn toteuttamisaikana paikan päällä paikoissa, jotka eri syistä herättivät huolta vastaajissa. Välitöntä korjausta vaatineiden asioiden osalta lähityö otti yhteyttä siihen kaupungin hallintokuntaan tai toimijaan, jonka toimialaan asia kulloinkin kuului. Näiden tehtäväpyyntöjen lisäksi suurempia korjaus- ja kehittämistarpeita on käsitelty viranomaisverkostoissa.

Mitä haasteita on kohdattu?

Ennen kyselyn tekemistä tulisi määritellä tarkasti, mikä on kyselyn tarve ja miten saatuja tuloksia hyödynnetään. On pohdittava, miten nopeasti esiin nousseisiin huoliin pystytään reagoimaan ja pystytäänkö havaitut puutteet ja ongelmat korjaamaan (resurssit). Vaarana on, että kysely jää pelkäksi palautekanavaksi.

Koska kysely tuo esiin myös välitöntä korjausta vaativia asioita (esimerkiksi sammuneet katuvalot, rikkinäiset katukivetykset jne.), tulisi jo aikaisessa vaiheessa pohtia, keitä osapuolia kyselyn suunnittelussa olisi hyvä olla mukana ja millaisiin jatkotoimenpiteisiin voidaan ylipäänsä ryhtyä.

Prosessin onnistumisen kannalta olisi tärkeää pystyä raportoimaan, mitä esiin nousseille ongelmille on tehty, mitä niille aiotaan tehdä tai miksi niille ei kenties voida tehdä mitään. Tämä edellyttää hallintokuntien ja eri osapuolten sitoutumista yhteistyöhön.

Kysely voi myös tuoda esiin ristiriitaisia näkemyksiä alueen kehittämistarpeista ja olosuhteista. Johtopäätösten muodostaminen ja priorisointi voi olla yllättävän haastavaa.

Kerrokartalla-työkalua käyttävät kaupungin kaikki hallintokunnat, joten on tärkeää kohdentaa kysely siten, ettei alueen asukkailta kysellä samantapaisia asioita ajallisesti lähekkäin. Aina kun kyselyä suunnitellaan, on hyvä koordinoita muiden hallintokuntien mahdolliset hiljattain tehdyt kyselyt ja suunnitelmat tulevista kyselyistä.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Parhaimmillaan kysely lisää eri osapuolten (asukkaat, toimijat, viranomaiset) välistä vuoropuhelua ja tietämystä alueen turvallisuustilanteesta ja ajankohtaisista asioista.

Kyselyt tavoittivat hyvin etenkin työikäisen väestön. Verkkopalveluja vähemmän käyttäneiden oli mahdollista pyytää lähityöntekijältä apua vastaamiseen. Oletettavasti kyselyllä tavoitettiin myös niitä henkilöitä, jotka eivät välttämättä muuten ole aktiivisia kaupunginosayhdistystoiminnassa.

Moderointitarve oli molemmissa kyselyissä vähäinen. Siitä huolimatta kysely vaatii päivittäistä seuranta.

Miten työtä jatketaan?

Suuri osa aiempiin kyselyihin tehdyistä kartta- ja reittimerkinnöistä liittyi ympäristön kunnossapitoon ja hoitoon sekä ilkivaltaan ja vahingontekoihin. Siksi työtä jatketaan tiiviimmässä yhteistyössä kaupungin rakennusviraston kanssa. Rakennusvirasto toteuttaa jo nykyisellään kerro kartalla -kyselyjä laatiessaan aluesuunnitelmia, joilla ohjataan katujen ja puistojen hoitoa ja kunnostusta seuraavien kymmenen vuoden aikana. Rakennusviraston järjestämissä kyselyissä on ollut mahdollista kertoa näkemyksensä myös alueen turvallisuudesta ja viihtyisyydestä. Saadut vastaukset huomioidaan alueellisessa turvallisuustyössä.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Kustannukset ovat pääosin koostuneet työkalun kehittämisestä, ylläpitokustannuksista, palvelinkustannuksista ja virkatyöstä (alkuperäisen kilpailutetun hankinnan arvo noin 35 000 euroa, lisäksi jatkokehittäminen ja ylläpito). Kun työkalu on olemassa, sen käyttöönotto on virastoille maksutonta. Virastojen on vastattava kyselyn markkinoinnista aiheutuvista kustannuksista ja tulosten analyysistä, mikäli se teetetään konsulttityönä. Palvelua on jatkokehitetty ja muokattu eri kyselyitä varten koko sen olemassa olon ajan.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Arviointia ei ole tehty.

Muuta huomioitavaa

Helsingissä turvallisuuskyselyt on yhdistetty turvallisuuskävelyihin. Turvallisuuskävelyt on kuvattu tämän julkaisun luvussa 2.1.8.

Kyselyistä kertyvää tietoa hyödynnetään AATU-tutkimushankkeessa (Asukas- ja asiakaslähtöiset kaupunkiympäristöjen turvallisuusratkaisut).

Lisätietoja

Eija Laihin
Turvallisuuskoordinaattori/Helsingin kaupunki/Hallintokeskus/Turvallisuus- ja
valmiusyksikkö
PL 1, 00099 Helsingin kaupunki
eija.laihin@hel.fi
p. 09 310 3362410

2.1.7 Uusi paikallisuus -hanke (tp 2)

Taustaa

Uusi paikallisuus -hanke on kansalaistoiminnan kehittämishanke. Hankkeen lähtökohtana oli ajatus siitä, että ihmisten arki toteutuu globaalitalouden aikanakin paikallisesti, omissa lähikortteleissa. Tärkeitä kysymyksiä ovat miten paikallista yhteisöllisyyttä voidaan lisätä, miten ihmisten mahdollisuus vaikuttaa lähiyhteisönsä asioihin vahvistuu ja miten turvallisuuden sekä yhteisöllisyyden tunne lisääntyy. Taustalla on suomalaisen yhteiskunnan muutos kohti yhä suurempia hallinnollisia yksiköitä ja tämän kehityksen vaikutukset ihmisten arkeen.

Paikallisten yhteisöjen tärkeyttä ja tarvetta voidaan perustella myös sosiaalisen pääoman tarpeella. Sosiaalinen pääoma kehittyy parhaiten juuri paikallisissa yhteisöissä. Sosiaalinen pääoma on ihmisen hyvän elämän keskeinen edellytys, sillä se luo ihmisten välistä luottamusta ja kykyä toimia yhdessä.

Toteuttaminen

Hankkeessa luotavat uudet käytännöt syntyvät yhteistyössä setlementtityön (Suomen Setlementtiliitto ry, hankkeen työntekijät ja paikallisyhdistykset), paikallisten asukkaiden, kansalaisjärjestöjen, kuntien ja yhteistyöyliopistojen kanssa. Kansainvälistä vertailua ja uusia esimerkkejä paikallisuudesta saadaan kansainvälisen setlementtityön verkostosta.

Projektin ytimenä on kolme osahanketta, joita toteutetaan seuraavissa paikallisyhteisöissä: Vaasan Palosaari, Kemijärvi ja Tampereen Hervanta. Hankkeen sisällöllisestä kokonaisuudesta vastaa valtakunnallinen ohjausryhmä ja operatiivisesta puolesta yhteistyössä hankkeen johtajan kanssa hankkeen johtoryhmä. Kullakin osahankkeella on oma sisällöllinen ohjausryhmä. Setlementtiliiton tiloissa työskentelevä hankejohtaja vastaa hankkeen kokonaisuudesta ja toimii projektipäälliköiden ja projektisihteerien lähiesimiehenä. Pilottipaikkakunnilla hankkeen käytännön toteutukseen pyritään sitouttamaan mahdollisimman paljon paikallisia toimijoita. Yhteistyö ja verkostoituminen paikallisyhteisöön ovat hankkeen tavoitteiden juurruttamisen kannalta oleellisen tärkeitä.

Hankkeen projektipäälliköt työskentelevät osahankkeiden paikallisyhteisöissä (Vaasan Palosaari, Kemijärvi, Tampereen Hervanta). Työpisteinään heillä on paikalliset setlementtilyhdistykset. Käytännön työ kentällä on aloitettu jokaisen paikallisyhteisön erityispiirteet huomioon ottaen. Projekti alkoi syksyllä 2011 lähtökohtaselvityksellä, jossa selvitettiin paikallisyhteisön sen hetkistä tilannetta: miten ihmiset kokevat pystyvänsä vaikuttamaan lähiympäristöönsä, onko osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta yms. Lähtökohtaselvityksen tuloksia seuraten projektipäälliköt aloittivat työnsä. Hanke on alueperustainen, mutta paikallisyhteisöjen väestö on valinnut tiettyjä

kärkiä. Hervannassa kohderyhmänä ovat olleet hankkeen alussa erityisesti maahanmuuttajanaiset, Vaasassa on keskitytty kaavoitukseen sekä opiskelijoiden ja ikäihmisten paikallisyhteisöstä löytyvien yhteisten asioiden kartoittamiseen ja Kemijärvellä on parannettu paikallisyhteisön ja kunnan välistä vuorovaikutusta kansalaisraadeilla ja aloitettu matalankynnyksen vapaaehtoistyö. Kaikki toiminta paikallispiiloteissa lähtee kolmesta keskeisestä lähtökohdasta: kansalaisjärjestöjen välisen yhteistyön kehittamisestä, kunnan ja paikallisyhteisön välisen vuorovaikutuksen parantamisesta ja ihmisten innostamisesta.

Tulokset ja vaikutukset

Osahankkeissa on kartoitettu alkulähtökohtaselvityksellä pilottipaikkakuntien paikallisten asukkaiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä alueen yhdistystoimintaa. Tämän jälkeen projektipäälliköt ovat aktiivisesti tavanneet paikallisia toimijoita ja etsineet yhteistyöpintoja. Näiden tapaamisten innoittamina on paikallisten toimijoiden kanssa järjestetty yhteisiä tapahtumia ja aloitettu yhteisien projektien ja toiminnan suunnittelu.

Osahankkeissa on saatu muun muassa seuraavia tuloksia ja vaikutuksia:

Kemijärvi: Syksyllä 2012 järjestettiin yhteistyössä paikallisen toimijan kanssa kaikille vapaaehtoistyöstä kiinnostuneille retki, jolla kerrottiin vapaaehtoistyöstä ja sen mahdollisuuksista Kemijärvellä. Tilaisuudesta rekrytoidut vapaaehtoistyöstä kiinnostuneet kokeilivat vapaaehtoistyötä käytännössä ja osallistuivat Setlementti Tunturilan pihajuhlien järjestelyihin, joka toteutettiin yhteistyössä useiden paikallisten kansalaisjärjestöjen kanssa. Pihajuhlissa saatuja kokemuksia vapaaehtoistyöstä on tarkoitus kehittää edelleen marraskuussa järjestettävässä lastentapahtumassa. Keväällä 2012 Kemijärven osa-hanke järjesti Kansalaisraadin. Raati sai paljon positiivista mediajulkisuutta. Lisäksi projektipäällikkö esitteli raatia laajasti paikallisyhteisössä asukkaille, viranhaltijoille, kaupunginvaltuuston jäsenille, kaupunginjohtajalle, osastojen johtajille ja kansalaisjärjestöille. Kansalaisraadista saatujen hyvien kokemusten ja mediajulkisuuden avulla kannustetaan järjestöjä itse toteuttamaan kansalaisraateja omia teemoja lähellä olevista aiheista.

Hervanta: Hervannassa projektipäällikkö perusti Hervannan Aikapankin. Yhteistyö paikallisen setlementin kanssa antoi käyttöön valmiit verkostot ja mahdollisti paikallisten asukkaiden saamisen mukaan helposti. Nyt toiminta on levinnyt ja Aikapankki toimii lähes itsenäisesti. Yhteistyötapaaminen Hervannan ässäkotien kanssa sai heidät kiinnostumaan mallista, ja nyt Aikapankkia kokeillaan Hervannan ässäkodeissa.

Vaasa: Vaasan opiskelija-asuntosäätiön aloitteesta kesällä 2012 aloitettiin neuvottelut yhteistyöstä yhteisöllisyyden parantamiseksi säätiön asuntoloissa ja koko Palosaarella. Toimintaa suunnitellaan vuoden 2013 aikana.

Mitä haasteita on kohdattu?

Haasteet tuntuvat olevan vahvasti yhteydessä paikallisyhteisön erityispiirteisiin ja siellä vallitsevaan tilanteeseen. Hervannassa haasteena on jo valmiiksi moninainen järjestökenttä, jolta kuitenkin puuttuu yhteistoiminnallisuus. Uuden hankkeen tuleminen valmiiksi vilkkaaseen yhteisöön aiheutti aluksi epäluuloja ja alkua vaati aikaa ja malttia. Kemijärven haasteena ovat suuret työttömyysluvut ja ikääntyvä väestö: miten saada yhteisöön toivon tunnetta, kun työt loppuvat ja nuori väki muuttaa pois. Vaasassa haasteena on paikallisyhteisön yhteisen identiteetin katoaminen. Yhteisiin asioihin on vaikea vaikuttaa, jos paikallisyhteisö ei tunne yhteenkuuluvuutta.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Kaikki yllä mainitut asiat luovat haasteita, kun pyritään parantamaan ihmisten vaikutusmahdollisuuksia uusien kansalaisvaikuttamisen mallien kautta. Ensin paikallisyhteisöön tulee saada innostunut asenne, toivoa ja tulevaisuuden uskoa, ja vasta sen jälkeen yhteisöllisyys, osallisuus ja turvallisuus vahvistuvat. Jo vuoden työskentelyn jälkeen on havaittu, että paikallispiilotteihin on saatu uria, jotka mahdollistavat hankkeen tavoitteiden saavuttamisen. Suuriin muutoksiin tähtäävien hankkeiden kannattaa aluksi ottaa rauhallinen tarkkailijan rooli ja pikkuhiljaa löytää tie paikallisyhteisön ytimeen. Kiire voi saada ihmiset perääntymään. Rauhallisen alun jälkeen alkaa kyllä tapahtua nopeasti.

Miten työtä jatketaan?

Uusi paikallisuus -hanke on käynnistynyt vuonna 2011 ja toiminta jatkuu vuoteen 2015 kolmella pilottipaikkakunnalla sekä Settlementiliitossa Helsingissä. Tulevina hankevuosina tullaan kehittämään uusia kansalaisvaikuttamisen malleja, joiden levitys ja juurrutus aloitetaan vuosien 2013–2015 kuluessa.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Hankkeessa on kolme projektipäällikköä, hankejohtaja ja osa-aikainen projektisihteeri. Jokaisella osahankkeella on vuosikohtainen, samansuuruinen toimintaraha, joka on tarkoitettu nimenomaan käytännön työhön. Toimintaraha on 25 000 euroa osahanketta kohti. Toimintaraha on hankkeen alussa riittänyt hyvin, koska työhön on liittynyt paljon verkostojen luomista, ihmisten tapaamista ja alueeseen tutustumista, mikä ei aiheuta rahallisia kustannuksia. Hankkeen edetessä tulevat mukaan tapahtumat ja erilaiset tilaisuudet, joissa toimintarahaa tulee kulumaan.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Hanketta seuraavat ja arvioivat työntekijät ja luottamushenkilöt settlementiliikkeen liitto- ja paikallistasolla. Lisäksi koko hankkeella ja osahankkeilla on systemaattinen

seuranta- ja arviointi järjestelmä, jossa sovelletaan sosiaalista tilinpitoa. Mallin mukaisesti vuosittaiset tavoitteet ja toimenpiteet määritellään kokonaistavoitteiden mukaan. Tavoitteita mittamaan asetetaan määrälliset tavoitemittarit, joiden toteutumisen perusteella seurataan hankkeen tavoitteiden toteutumista. Tavoitteiden toteutuminen kirjataan hankkeen toimintakertomukseen.

Hankkeen loputtua vuonna 2015 kootaan kokemuksista ja käytänteistä loppuraportti, josta saa kattavan kuvan hankkeen kokemuksista. Myös hankkeen aikana projektipäälliköt raportoivat säännöllisesti osahankkeiden kulusta. Jokaisesta toimenpiteestä tehdään kirjallista materiaalia ja uusien käytänteiden ja mallien odotetaan syntyvän hankkeen kuluessa. Syntyvät mallit ovat sellaisia, että niitä voidaan levittää kaikkiin Suomen paikallisyhteisöihin. Hankkeen työntekijät kertovat mielellään opituista kokemuksista.

Hanke kuuluu Raha-automaattiyhdistyksen pilottihankkeisiin ja hankkeen toiminnasta ja tuloksista raportoidaan uuden seurantamallin mukaisesti. Hankkeen seuranta-arviointi on julkinen, ja se on tarvittaessa saatavilla.

Muuta huomioitavaa

Uusi paikallisuus -hankkeen työ pilottipaikkakunnilla on alkanut 1.9.2011. Uusia käytänteitä on jo vuoden aikana syntynyt. Näkyvämmät tulokset, käytänteet ja toimintatavat realisoituvat tulevana hankevuosina

Lisätietoja

Helka Körkkö
Hankejohtaja, Uusi paikallisuus -hanke
Suomen Setlementtiliitto ry
Läntinen Brahenkatu 2, 00510 Helsinki
helka.korkko@setlementti.fi
p. 050 5863 288

2.1.8 TurvallisuuSkävelyt (tp 2)

TurvallisuuSkävelyjä on toteutettu eri puolilla Suomea. Alla on esitelty Helsingissä ja Espoossa toteutetut kävelyt.

Helsingin turvallisuuSkävelyt

Taustaa

Malliin tutustuttiin Göteborgissa ensimmäisen kerran syksyllä 2009. Työmuotoa päätettiin soveltaa Helsingissä, koska Ruotsissa siitä oli saatu hyviä kokemuksia, ja sen avulla oli mahdollista saada asukkaat mukaan turvallisuuSyhteistyöhön. Tiedettiin lisäksi, että hieman samantyyppisiä kävelyjä on toteutettu myös muualla Suomessa. Lähtöolettamuksena oli, että asukkailla on paras tietämys asuinalueestaan ja tämä olisi tärkeä huomioida myös viranomaistyössä.

Toteuttaminen

Mallin toteuttamiseen osallistuivat Helsingin kaupungin hallintokeskuksen turvallisuuS- ja valmiuusyksikkö ja sosiaaliviraston lähityö.

TurvallisuuSkävelyjä on kesään 2012 mennessä järjestetty Malmilla, Pukinmäessä ja Pihlajamäessä. Lähtöolettamuksissa kävely järjestetään myös Itä-Pasilan kaupunginosassa. Lisäksi järjestetään seurantakävelyt Pukinmäessä ja Pihlajamäessä.

TurvallisuuSkävelyt ovat olleet pituudeltaan 1–2 kilometria ja kaupungin edustaja on toiminut ryhmänvetäjänä. Reitin varrella on ollut ennalta sovittuja pysähtymispisteitä, joissa keskustellaan turvallisuuStein ja viihtyisyyteen liittyvistä asioista. Kävelyt päättyvät keskustelutilaisuuteen, jossa keskeisimmät havainnot käydään yhdessä läpi. Kävelyille on osallistunut asukkaiden lisäksi järjestöjen ja monien eri toimialojen (poliisi, aluehallintoviraston alkoholitarkastus, kaupungin eri hallintokunnat) edustajia.

TurvallisuuSkävelyn jälkeen havaittuja puutteita ja kehittämis ehdotuksia on käsitelty niiden tahojen kanssa, jotka kulloinkin vastaavat asiaan liittyvästä päätöksenteosta. Seurantakävely järjestetään noin 10–12 kuukauden kuluttua turvallisuuSkävelystä.

Tulokset ja vaikutukset

TurvallisuuSkävelyllä tarkastellaan huolta aiheuttaneita paikkoja ja tehdään ehdotuksia niiden kehittämiseksi. Monet tehdyistä ehdotuksista ovat liittyneet ympäristön kunnossapitoon tai liikenneturvallisuuStein parantamiseen. Eräitä toimenpide-ehdotuksia on pystytty toteuttamaan nopeastikin: esimerkiksi töhryjä on poistettu, nopeusrajoitusten näkyvyyttä on parannettu ja istuinpenkkejä lisätty. Monet tehdyistä toimenpide-ehdotuksista vaativat kuitenkin enemmän selvitystyötä, etenkin silloin, jos

asia liittyy monen eri tahon toimialaan. Kävelyjen toteutuksessa on pyritty siihen, että kustannusvaikutuksiltaan suuremmat toimenpide-ehdotukset otettaisiin huomioon muussa alueen suunnittelu- ja kehittämistyössä, jota kaupunki tekee.

Turvallisuuskävely itsessään on omiaan lisäämään vuorovaikutusta ja keskustelua eri osapuolten (viranomaiset, asukkaat, järjestöjen edustajat ja muut toimijat) välillä. Asukkailla on ollut mahdollisuus kysyä ja saada vastaus askarruttaviin asioihin. Kävelyllä turvallisuutta vaarantavat tai turvattomuutta herättävät asiat voidaan havaita paikan päällä, ja niistä voidaan keskustella astetta konkreettisemmin.

Mitä haasteita on kohdattu?

Turvallisuuskävelyille ei ole juurikaan osallistunut nuoria tai maahanmuuttajataustaisia asukkaita. Tältä osin tiedottamista tulisi laajentaa tai käyttää erilaisia menetelmiä. Myös paikallisten yritysten, kiinteistöyhtiöiden edustajien ja poliittisten päättäjien osallistuminen olisi tärkeää vaikuttavuuden vuoksi.

Monet toimenpide-ehdotukset ovat toteutuessaan kustannusvaikutuksiltaan suuria, ja niitä tulee arvioida osana laajempaa kokonaisuutta. Täten ohjeellinen 6–12 kuukauden tauko seurantakävelyn järjestämiseksi on melko lyhyt, sillä muutokset vievät usein pidemmän ajan.

Yksittäisen katualueen, kiinteistön tai esimerkiksi aseman hallinnoinnista ja ylläpidosta voivat vastata useat eri tahot (kaupungin eri virastot, valtio, kiinteistöyhtiöt jne.), jolloin jonkin asian tai yksittäisen paikan kehittäminen saattaa edellyttää pitkäkestoista selvitystyötä turvallisuuskävelyn jälkeen.

Kävelyjen toteutuksessa on hyvä ottaa huomioon alueen kaavoitustilanne ja muut valmisteilla olevat suunnitelmat ja hankkeet synergiaetujen löytämiseksi. Kävelyjen suunnittelun on hyvä olla poikkihallinnollista alusta alkaen, koska siten avainasemassa olevat tahot ovat sitoutuneempia prosessiin.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Ensimmäistä turvallisuuskävelyä järjestettäessä tiedottamiseen ei kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Myös sääolosuhteilla on vaikutusta osallistujamääriin.

Kahdessa viimeisessä turvallisuuskävelyssä alueen asukasyhdistys on ollut mukana ensimmäisestä suunnittelutapaamisesta lähtien. Näin esimerkiksi reitin valintaa on pystytty pohtimaan alusta lähtien hieman laajemmasta näkökulmasta.

Turvallisuuskävelyistä on laadittu muistio käydyn keskustelun ja osallistujille jaettujen kyselylomakkeiden vastausten perusteella. Muistio on jaettu kaikille yhteystietonsa

jättäneille osallistujille. Tarkasti kirjoitettu muistio ja valokuvat havaituista puutteista auttavat seurannassa ja seurantakävelyn järjestämisessä.

Miten työtä jatketaan?

Turvallisuuskävelyt ovat Helsingin kaupungin turvallisuussuunnitelman 2011–2014 mukaisia, ja niiden toteuttamista jatketaan uusilla alueilla. Yhteistyötä tehdään jatkossa laajemmin kaupungin rakennusviraston kanssa. Näin pystytään ottamaan ajallisesti paremmin huomioon eri alueille laadittavat aluesuunnitelmat, joilla ohjataan katujen ja puistojen hoitoa ja kunnostusta.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Virkatyön lisäksi kustannukset koostuvat pääosin mainosmateriaalin (muun muassa lentolehtiset ja julisteet) painattamisesta ja postituksesta, tilaisuuden kahvitarjoilusta ja mahdollisesta tilavuokrasta.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Helsingissä järjestetyistä turvallisuuskävelyistä ei ole tehty arviointia.

Muuta huomioitavaa

Rikksentorjuntaneuvosto on laatinut turvallisuuskävelyistä oppaan, joka on ladattavissa sähköisesti osoitteesta <http://www.rikksentorjunta.fi/Etusivu/Tyontueksi/Turvallisuuskävelyt/Materiaalit>. Turvallisuuskävelyopasta voi tilata myös painettuna rikksentorjuntaneuvoston sihteeristöstä. puh. (09) 1606 7862, s-posti: rikksentorjunta@om.fi. Opas on maksuton.

Lisätietoja

Laihin Eija
Turvallisuuskoordinaattori/Helsingin kaupunki/Hallintokeskus/Turvallisuus- ja valmiusyksikkö
PL 1, 00099 Helsingin kaupunki
eija.laihin@hel.fi
p. 09 310 3362410

Lehtonen Jenni
Turvallisuuskoordinaattori ts./Helsingin kaupunki/Hallintokeskus/Turvallisuus- ja valmiusyksikkö
PL 1, 00099 Helsingin kaupunki
jenni.lehtonen@hel.fi
p. 09 310 25143

Espoon turvallisuuskävelyt

Taustaa

Rikksentorjuntaneuvoston innoittamana Espoossa kiinnostuttiin alun perin Göteborgissa kehitetystä turvallisuuskävelymenetelmästä. Espoossa oli juuri laadittu uusi turvallisuusohjelma, jossa korostettiin yhteistyön lisäämistä, tiedon saamista alueiden turvallisuustilanteesta sekä asukkaiden ja muiden toimijoiden haastamista turvallisuustyöhön. Asuinalueiden turvallisuus oli nostettu esille myös Espoo -strategiassa, jossa korostettiin asukkaiden turvallisen arjen tärkeyttä. Kävelyt nähtiin yhdeksi keinoksi vastata ohjelman ja strategian tavoitteisiin. Alueiden valinnan taustalla oli sekä tutkimustieto turvallisuutta koskevien asukaskyselyjen tuloksista että Leppävaara-seuran aktiivisuus.

Kävelyjen avulla haluttiin paitsi kokeilla Göteborgissa kehitetyn turvallisuuskävelyn mallia ja välineitä, myös tiivistää yhteistyötä alueen eri toimijoiden kesken sekä saada asukkailta ja toimijoilta tietoja alueen olosuhteista ja turvallisuustilanteesta, erityisesti turvallisuuteen, turvallisuuden tunteeseen ja alueella viihtymiseen vaikuttavista asioista. Kävelyjen avulla haluttiin mahdollistaa eri tahojen keskustelu sekä asuinalueen fyysisen, sosiaalisen ja toiminnallisen ympäristön yhteinen tarkastelu. Kaupunki, asukkaat ja muut toimijat haluttiin näin myös haastaa ratkaisemaan havaittuja ongelmia sekä konkreettisesti parantamaan alueen viihtyisyyttä ja arjen turvallisuutta.

Toteuttaminen

Hankkeen suunnittelusta, organisoinnista ja käytännön toteutuksesta vastasi projektiin nimetty koordinaattori yhteistyössä kaupunkisuunnittelukeskuksen ja teknisen keskuksen edustajien (alueiden projektinjohtajat/-päälliköt, arkkitehdit, liikennesuunnittelija) kanssa. Suunnitteluun ja toimeenpanoon osallistuivat myös turvallisuusalan opiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta, Leppävaara-seuran puheenjohtaja sekä Länsi-Uudenmaan poliisilaitos. Lisäksi kaupungin eri työyksiköiden ja ryhmien sekä poliisin ja rikksentorjuntaneuvoston edustajat kommentoivat ryhmän laatimia suunnitelmia sekä antoivat kehittämisehdotuksia.

Suvelassa, Espoon keskuksessa ja Leppävaarassa toteutettiin syksyllä 2010 yhteensä 10 kävelyä. Kävelyt järjestettiin valoisalla ja pimeällä. Seurantakävelyt järjestettiin syksyllä 2011, ja niillä tarkasteltiin korjaustoimenpiteiden käynnistymistä sekä alueiden tulevaa kehitystä.

Kävelyille osallistui alueiden asukkaita, työntekijöitä teknisen ja ympäristötoimen toimialalta, sosiaali- ja terveystoimesta ja sivistystoimesta sekä yhteistyökumppaneita poliisista, pelastuslaitoksesta, seurakunnasta, yhdistyksistä ja järjestöistä. Mukana oli myös joitakin alueen yrittäjiä, kiinteistöjen omistajia ja edustajia, huoltoyhtiöitä ja

järjestyksenvalvonnasta vastaavia sekä muutama poliittinen päättäjä. Kävelyille osallistui yhteensä noin 240 henkilöä.

Kävelyillä pienryhmät kulkivat vetäjien ohjaamana ennalta suunnitellun reitin alueen läpi keskustellen ja tehden merkintöjä turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen näkökulmista. Kävelyjen osallistujat havainnoivat ympäristöä ja alueen sosiaalista elämää sekä kirjasivat turvattomiksi koetut paikat ja alueet sekä ne rakennetun ja sosiaalisen ympäristön tekijät, jotka heidän mielestään luovat näitä ongelmia. Sovituilla paikoilla pysähdyttiin keskustelemaan huomioista ja kokemuksista. Tarkastelun kohteina olivat alueen yleiskuva, rakennettu ympäristö, kunnossapito ja siisteys, liikenne ja väylät sekä sosiaalinen elämä. Vaikka turvallisuuskävelyt ovat työvälina erityisesti turvattomien kohteiden ja alueiden selvittämiseksi, oli tärkeää nostaa esille myös turvalliseksi ja viihtyisiksi koetut kohteet ja tekijät. Kaikilla kävelyillä valokuvaajat kuvasivat käveltyä reittiä ja havainnoituja kohteita.

Tulokset ja vaikutukset

Espoon hankkeessa kokeiltiin erilaisia tapoja toteuttaa kävelyä, luotiin perustaa kävelymenetelmän käytölle ja kehittämiselle jatkossa, kehitettiin lähtökohtia paikallisen turvallisuus- ja asuinaluetiedon keräämiselle sekä tuotettiin runsaasti tietoa alueiden tilanteesta. Lisäksi on toteutettu konkreettisia korjaustoimenpiteitä ja luotu verkostoja keskeisten alueellisten ongelmien ratkaisemiseksi. Parannusten aikaan saaminen on kuitenkin ollut aikaa vievää. Konkreettisena tuloksena voidaan pitää myös rikoksantorjuntaneuvoston laatimaa opasta, jossa käytettiin hyväksi Espoon kokemuksia. Opa löytyy rikoksantorjuntaneuvoston sivuilta osoitteesta <http://www.rikoksantorjunta.fi/Etusivu/Tyontueksi/Turvallisuuskävelyt/Materiaalit>.

Haasteista huolimatta kävelyt osoittautuivat kiinnostavaksi välineeksi lisätä keskustelua ja tiivistää yhteistyötä asukkaiden ja eri toimijatahojen välillä sekä selvittää osallistujien käsityksiä ja kokemuksia alueiden olosuhteista ja turvallisuustilanteesta. Kävely antoi asukkaille ja eri toimijatahoille mahdollisuuden vaikuttaa oman asuin- ja työalueen viihtyisyyteen ja turvallisuuden parantamiseen. Menetelmä on ihmisiä osallistava ja aktivoiva. Mikäli eri tahot saadaan mukaan ja sitoutumaan, menetelmä voi saada ihmiset yhdessä ratkomaan ja korjaamaan ongelmia.

Oleellista oli paikallisuus. Kävely antoi mahdollisuuden nähdä konkreettisesti alueen olosuhteet ja ne hyvät asiat ja ongelmat, joiden kanssa asukkaat päivittäin elävät. Tärkeää oli konkreettisesti mennä paikan päälle katsomaan, missä esimerkiksi suunnittelu ja ylläpito ovat onnistuneet ja kuulla ongelmista suoraan palautetta ja taustatietoa asukkailta. Tuttua asuin- tai työympäristöä pääsi nyt myös tarkastelemaan tarkemmin tai ”uusin silmin”.

Hyvää oli myös yhteisöllisyys, moniammatillisuus ja useiden tahojen mukana olo, mahdollisuus tutustua muihin asukkaisiin ja toimijoihin sekä verkottua ja keskustella

monimuotoisen osallistujajoukon kanssa alueesta ja sen kehittämisestä. Kävelyillä oli mahdollisuus kuulla asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden käsityksiä ja palautetta alueen epäkohdista eri näkökulmista. Oli tärkeää huomata, että varsin moni taho oli kiinnostunut alueen kehittämisestä.

Hankkeessa kiinnitettiin erityistä huomiota kävelyprosessin dokumentointiin ja arviointiin, jotta kokemuksia ja tietoa turvallisuuskävelymenetelmästä on mahdollista jakaa muille kiinnostuneille. Kävelysten tuloksista on tuotettu myös tarkat valokuvakoosteet, vastausten analyysiraportit, korjaustoimenpidelistat ja johtopäätökset sekä ehdotukset kehittämistoimenpiteiksi. Raportit on toimitettu vastuutahoille päätöksiä ja toimenpiteitä varten. Havainnoista tehdyt yhteenvedot on käsitelty myös kaupungin työryhmissä, joissa sovittiin konkreettisten toimenpiteiden toteuttamisesta.

Mitä haasteita on kohdattu?

Kävelyä suunniteltaessa ja toteuttaessa haasteita aiheuttivat ja aiheuttavat ainakin seuraavat asiat:

- Miten löytää yhteistä aikaa kävelysten suunnitteluun, kun kaikilla on jo arkityössään kiire?
- Miten löydetään ja tavoitetaan erilaiset asukkaat, yritykset, päättäjät ja oikeat vastuu- ja asiantuntijatahot sekä saadaan heidät mukaan ja sitoutumaan? Millaista ennakkoinformaatiota tulisi jakaa ja miten? Mistä saadaan resurssit/rahat riittävän laajaan tiedottamiseen?
- Miten saadaan sovittua erilaisille asukkaille (nuoret/iäkkäät/työikäiset/liikuntarajoitteiset) sekä virkamiehille ja yrittäjille yhteisesti sopiva kävelyn ajankohta, kävelyreitien pituus ja -kesto sekä tarkasteltavat kohteet? Miten huomioidaan ihmisten jaksaminen?
- Millainen on hyvä kävelyryhmä osallistujien taustojen ja määrän osalta? Vaihteleeko tarpeen ja kävelyn tarkoituksen mukaan?
- Miten saada ryhmä pysymään koossa ja toteuttaa erilaisille ihmisille sopiva kävelyvauhti? Miten pysyä aikataulussa mutta kyetä tarvittaessa joustamaan? Kiirettä tulee joka tapauksessa välttää.
- Miten saada ryhmä pysymään teemassa sekä samalla mahdollistaa kaikkien kuuleminen eli miten huomioida erilaiset ja ristiriitaiset näkökulmat ja toiveet?
- Pitäisikö järjestää testikävely ennen varsinaista kävelyä? Tulisiko toteuttaa erilaisia kävelykokeiluja tai olla erilaisia kävelyryhmiä?
- Mitä raportoinnilla tavoitellaan: miten havainnot kirjataan, kuka kirjaa, miten laajasti ja millaisilla menetelmillä? Millainen on hyvä yhteenvedo ja miten tulokset kyetään levittämään eri tahoille?
- Miten valitaan korjattavat kohteet ja miten ne korjataan: millä aikataululla (suuret ja pienet sekä nopeat ja pidemmän aikavälin korjaukset) ja mistä rahat ja resurssit budjettiin? Miten saada oikeasti asukkaita tyydyttäviä tuloksia aikaiseksi, mutta sietää myös asioiden hidasta etenemistä ja olla pitkäjänteinen?

- Miten mennä toisten toimialojen ”reviirille” ja välttää konflikteja?
- Millä foorumilla ja missä rakenteissa yhteistyö jatkuu?

Kaupungin eri tahojen tietoisuus ja sitoutuminen hankkeeseen olisi voinut olla hieman laajempaa jo ennen kävelyjen toteuttamista. Tällöin myös hankkeen keskeisin tavoite eli esiin tulleiden epäkohtien korjaaminen olisi voinut toteutua nopeammin. Myös tarvittavien korjausten rahoitusta olisi hyvä miettiä syvällisemmin jo etukäteen, jotta asukkaille voitaisiin kertoa tulevien korjausten etenemisestä. Haasteena on, että kaikki korjaukset vaativat rahaa ja ovat näin talousarviokysymyksiä. Hankaluutena voi olla myös, että osa toimenpiteistä kuuluu yksityisille, jolloin kaupungilla ei ole mahdollisuutta puuttua asiaan täysivaltaisesti. Kaupungin ja yksityisten tahojen vastuut olisi tärkeä saada selviksi, kuntoon ja asukkaidenkin tietoon.

Kävelyjen tuloksellisuutta mitataan lopulta vasta sillä, millaisia konkreettisia toimenpiteitä ja yhteistyötä kohdealueilla jatkossa käynnistyy ja toteutetaan. Osallistujat odottavat, että ongelmiin puututaan ja korjauksia toteutetaan, joten asia ei saa jäädä vain keskustelun tasolle. Kyse on erityisesti siitä, miten jatkossa lisätään monitahoista ja systemaattista yhteistyötä sekä panostusta alueellisten ongelmien ratkaisemiseen. Tässä riittää vielä haasteita.

Miten työtä jatketaan?

Tapiolan hyvinvointityöryhmä järjesti asuinympäristökävelyn (sis. turvallisuus) Tapiolan keskuksessa keväällä 2012. Lisätietoa tuloksista ja saadusta palautteesta löytyy Espoon sivuilta. Espoonlahden hyvinvointityöryhmä järjesti kävelyn Soukassa lokakuussa 2012.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Kävely toteutettiin virkatyönä. Kustannuksia tulee ainakin tiedotuksesta, dokumentaatiovälineistä, painatuksesta ja kahvituksesta. Ainakin ensimmäisten kävelyjen kohdalla suunnittelu ja järjestelyt vievät paljon aikaa.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Turvallisuuskävelyjen toteutuminen on avoimesti arvioitu oikeusministeriön rikosentorjuntaneuvostolle laaditussa loppuraportissa, joka löytyy osoitteesta <http://www.rikosentorjunta.fi/Etusivu/Tyontueksi/Turvallisuuskävely/Turvallisuuskävelyidentiaustaa>. Lisätietoa löytyy myös Haaste lehden 1/2012 artikkelista.

Muuta huomioitavaa

Rikksentorjuntaneuvosto on laatinut turvallisuuskävelyistä oppaan, joka on ladattavissa sähköisesti osoitteesta <http://www.rikksentorjunta.fi/Etusivu/Tyontueksi/Turvallisuuskävelyt/Materiaalit>. Turvallisuuskävelyopasta voi tilata myös painettuna rikksentorjuntaneuvoston sihteeristöstä. puh. (09) 1606 7862, s-posti: rikksentorjunta@om.fi. Opas on maksuton.

Lisätietoja

Petri Häkkinen
Turvallisuuspäällikkö, Espoon kaupunki, konsernihallinto
[petri.hakkinen\(at\)espoo.fi](mailto:petri.hakkinen(at)espoo.fi)
p. 09-816 84249

2.1.9 Turvakanava (tp 3)

Taustaa

Turvakanava perustettiin alkujaan yhteistyön kehittämiseksi. Tavoitteena oli löytää menetelmiä parempaan vaikuttavuuteen turvallisuusviestinnässä. Turvallisuusviestintä on kaksisuuntaista toimintaa, mikä tarkoittaa perinteisen viranomaislähtöisen viestinnän lisäksi asiakkaiden tarpeiden pohjalta tapahtuvaa viestintää. On tärkeää, että kuntalaisia kuullaan turvallisuusasioissa ja että on olemassa eri tapoja saattaa kuntalaisten tieto viranomaisille ja päinvastoin. Mitä enemmän kuntalaisiin on kontakteja, sitä paremmat mahdollisuudet turvallisuusinformaatiolla on saavuttaa myös niitä, jotka ovat eniten tiedon tarpeessa. Tämä vaatii monipuolista verkostoitumista ja viranomaisten yhteistyötä paitsi keskenään myös järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Jokaisella viranomaisella ja järjestöllä on oma palautejärjestelmänsä, johon tulee monenlaisia viestejä yhteiskunnan tilasta. Moninaisista järjestelmistä huolimatta viesteihin ei aina reagoida. Palautetta menee väärille tahoille ja palautteisiin saatetaan jättää vastaamatta, koska asia kuuluu jollekin toiselle. Viestit menevät monesti väärin osoitteisiin siksi, ettei tiedetä kenelle asia kuuluu.

Toteuttaminen

Turvakanavan kautta kuntalaiset voivat toimittaa viranomaisille turvallisuutta koskevia viestejä. Lisäksi turvakanavan kautta voi tehdä ilmoituksen esimerkiksi kulotuksesta tai avotulesta. Sivuston kautta lähetetty viesti ohjautuu automaattisesti oikealle taholle ja siihen pystytään reagoimaan ja havaittuja ongelmia korjaamaan nopeasti. Viestitoiminnon lisäksi sivustolla on tietopankki, joka sisältää runsaasti linkkejä turvallisuuden eri osa-alueista.

Sivuston ylläpidosta on vastannut pelastuslaitos. Sivuston taustajärjestelmään on koodattu erillinen turvallisuusviestien käsittelyjärjestelmä, jolla voidaan helposti hallita turvallisuusviestien kulkua tahoittain ja aiheittain. Lisäksi turvallisuusviestien aihealueet ja käyttäjämäärät tilastoidaan.

Tällä hetkellä turvallisuusviestipalvelu toimii seuraavien kuntien alueella (ns. Oulun eteläinen): Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kalajoki, Kärsämäki, Nivala, Merijärvi, Oulainen, Pyhäjoki, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Raahe, Reisjärvi, Siikajoki, Sievi, Siikalatva, Vihanti ja Ylivieska.

Varsinaisen käytännön työn Turvakanavan laatimiseksi tekivät Jokilaaksojen pelastuslaitos ja Pohjanmaan Verkkopalvelut (PVP). Tietopankkisisällön on tuottanut pelastuslaitos. Ennen sivuston käynnistymistä eri tahot haluttiin sitouttaa ottamaan viestejä vastaan ja vastaamaan niihin. Tätä varten laadittiin kirje kuntiin ja muille tahoille, joista kerättiin tietoa osoitteista, joihin turvallisuusviestiä voidaan lähettää.

Turvakanavan ohjausryhmässä olivat edustettuina pelastuslaitoksen, poliisin ja Rajavartiolaitoksen lisäksi sosiaali- ja terveystoimen, sivistystoimen, järjestöjen, seurakunnan, Tiehallinnon (nyk. Liikennevirasto) ja hätäkeskuksen edustajat. Edustajat ohjausryhmässä olivat:

- Jari Lepistö, riskienhallintapäällikkö, Jokilaaksojen pelastuslaitos (hankekoordinaattori)
- Piia Vähäsalo, pelastusjohtaja, Jokilaaksojen pelastuslaitos (sijaisena 1.2.2009–31.12.2010 Jarmo Haapanen)
- Petri Oulasmaa, poliisipäällikkö, Jokilaaksojen poliisilaitos
- Onni Mononen, palvelujohtaja, Peruspalveluyhtymä Kallio
- Riitta Viitakangas, sivistysjohtaja, Nivalan kaupunki
- Heino Heikkinen, liikenneturvallisuusasiantuntija, Liikennevirasto
- Seppo Rasmus, järjestöasiantuntija, Vapepa, Mielenterveyden keskusliitto (MTKL), Autoliitto
- Jyrki Jylhä, järjestöasiantuntija, Suomen Sopimuspalokuntien liitto
- Timo Määttä, kirkkoherra, Ylivieskan seurakunta
- Jari Simi, alueupseeri, Länsi-Suomen merivartiosto
- Mika Lamu, johtaja, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun hätäkeskus

Tulokset ja vaikutukset

Turvakanavaa käyttäneet ovat suhtautuneet siihen positiivisesti. Yhteistyötahot ovat ottaneet Turvakanavasta tulleet viestit tosissaan ja paneutuneet ongelmiin. Viestien lähettäjät ovat saaneet parempaa palvelua ja ihmiset ovat kokeneet, että ongelmiin on puututtu jopa tehokkaammin kuin aikaisemmin. Ihmisten turvallisuutta on kyetty parantamaan esimerkiksi kiinnittämällä oikeassa paikassa oikeaan aikaan huomiota tiestön kuntoon ja koulujen ympäristön turvallisuuteen.

Kävijöitä sivustolla on ollut 4.2.2009–14.11.2012 välisenä aikana reilut 45 400. Portaalin kautta on välitetty tuona aikana 562 ilmoitusta, joista 296 viimeisen vuoden aikana. Sivuston turvallisuusviestiosion käyttö on kasvanut räjähdysmäisesti. Pelastusviranomaisille tarkoitetut ilmoitukset tulevat nyt valtaosin Turvakanavan kautta. Jokilaaksojen alueen kaikista kunnista löytyy Turvakanavan käyttäjiä.

Tietopankin kattavaa linkkivalikoimaa on pidetty hyvänä ja toimivana. Hakukone Googlen turvallisuusasiasanojen hauissa turvakanava.fi -linkit sijoittuvat kohtuullisen hyvin.

Mitä haasteita on kohdattu?

Sivusto ei ole aina ollut ajan tasalla. Koska tietopankissa on paljon linkkejä, on väistämätöntä, että osa niistä vanhenee ja linkkien päivittäminen voi kestää. Eri tahojen sitouttaminen tietopankin ylläpitoon olisi tässä auttanut ratkaisevalla tavalla.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Yhden turvallisuusportaalin kautta ihmiset ja yhteisöt saavat tarvitsemaansa turvallisuustietoa ja voivat yhden luukun periaatteella informoida oikeaa tahoja havaitsemistaan turvallisuuspuutteista. Keskitetyn turvallisuusviestien antamismekanismien etuja ovat parempi verkostoituminen ja eri turvallisuusilmiöiden koostetun tilastotiedon saaminen esimerkiksi paikallisessa turvallisuussuunnittelussa hyödynnettäväksi. Portaali voi palvella onnettomuuksien ehkäisyssä, turvallisuustiedon paremmassa löytämisessä ja kriisitilanteissa valtakunnallisena, alueellisena ja paikallisena informaatiokanavana.

Miten työtä jatketaan?

Järjestelmää kehitetään edelleen niin, että asiakas lähettää viestiä havaitsemistaan turvallisuusongelmista ollessaan liikkeessä, eli hyödynnetään mobiliteettia. Portaaliin lisätään myös karttapohjainen tarkastelu havaituista ilmiöistä. Lisäksi selvitetään mahdollisuutta viranomaisten ajankohtais- ja kriisiviestintään portaalin kautta.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Vuosittainen portaalin ylläpitomaksu on noin 1200 euroa, mikä on normaali nettisivuston ylläpitomaksu. Viestien perusteella tehtyjen korjausten ja muutosten aiheuttamia kustannuksia on vaikea arvioida.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Käytännöstä ei ole tehty arviointia.

Lisätietoja

Jari Lepistö
riskienhallintapäällikkö
Jokilaaksojen pelastuslaitos
jari.lepisto@jokipelastus.fi
p. 044 429 6005

2.2 Parannetaan maahanmuuttajataustaisen väestön turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ja lisätään heidän luottamustaan viranomaisiin

2.2.1 Arjen turvallisuus -kurssit maahan muuttaneille

Taustaa

Maahanmuuttajilla ei aina ole perustietoja suomalaisten käytäntöjen mukaisista terveys-, turvallisuus- ja hyvinvointiteemoista. Elämänhallinnan näkökulmasta perustiedot lisäävät turvallisuutta ja osaamista arkielämässä. Samalla Suomeen muuttaneet oppivat terveyteen ja turvallisuuteen liittyvää sanastoa, mikä helpottaa heidän kykyään itse hoitaa asioitaan ja ymmärtää viranomaisten tuottamaa tietoa.

Toteuttaminen

Arjen turvallisuus -kurssin toteuttamiseen osallistuivat Suomen Punaisen Ristin Kaakkois-Suomen piirin monikulttuurisuustoiminnan kehittäjä, ensiapuopettajat sekä osastojen vapaaehtoiset.

Kurssia tarjottiin avoimena kansalaistaitokurssina joidenkin paikkakuntien maahanmuuttajille. Kurssi järjestettiin kolmena iltana ja jokainen tapaaminen kesti 2 tuntia kerrallaan. Maahanmuuttajat tavoitettiin omia kanavia myöten sekä Punaisen Ristin järjestämien kansainvälisten klubien kautta. Kurssilla käytiin läpi yleisiä terveysasioita ja tärkeimpiä ensiapuohjeita koko perheen näkökulmasta.

Toinen versio Arjen turvallisuus -kurssista suunniteltiin ja vedettiin turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksen nuorille. Kurssiin sisältyi 5 kokoontumiskertaa. Kurssin teemoina olivat terveys- ja ensiaputeemojen myös seurusteluun ja seksuaalisuuteen liittyvät aiheet.

Arjen turvallisuus -koulutukset maahan muuttaneille ovat osa sellaista turvallisuusviestintää, jossa otetaan huomioon kohderyhmän erityistarpeet, myös kielelliset.

Tulokset ja vaikutukset

Arjen turvallisuus -kurssi herätti ajattelemaan omaa ja perheen hyvinvointia sekä lisäsi tietoja ja taitoja toimia arkipäivän terveyshaasteissa. Kurssien avulla osallistujien ymmärrys suomalaisesta terveys- ja turvallisuusjärjestelmästä lisääntyi.

Mitä haasteita kohdattiin?

Arjen turvallisuus -kurseja on kokeiltu toistaiseksi vain joitakin kertoja. Idea vaatii vielä jatkokehittelyä ja kurssin sisällön kehittämistä. Kun ohjelmaa on tarpeeksi testattu, se pitää mallintaa ja sitä pitää levittää muille alueille.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Pienet ja lyhyet teematapaamiset voivat olla vaikuttavia ja sisällöltään tehokkaita. Saman ryhmän kanssa voi jatkaa muuta toimintaa. Esimerkiksi tässä tapauksessa osallistujille kerrottiin mahdollisuudesta osallistua ensiapukursseille, jossa he voivat syventää terveyst- ja ensiaputaitojaan.

Miten työtä jatketaan?

Sisältöä kehitetään edelleen. Siitä luodaan kunnollinen käsikirjoitus, jota voi jakaa ja soveltaa eri kohderyhmille eri puolilla Suomea.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Ensiapuopettajille on maksettu tuntipalkkio ja osallistujille on tarjottu kahvit tykötarpeineen. Kurssin kokonaiskustannus on noin 200 euroa.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Toistaiseksi kurssia ei ole arvioitu.

Lisätietoja

Johanna Matikainen
Maahanmuuttajaohjelman kehittämisspäällikkö
Suomen Punainen Risti
johanna.matikainen@redcross.fi
p. 020 701 2179

2.3 Varmistetaan turvallinen oppimisympäristö

2.3.1 KiVa koulu -ohjelma (tp 10)

Taustaa

Koulukiusaaminen on vakava ongelma, josta on Suomessa käyty laajaa keskustelua 1990-luvun alusta lähtien. Vaikka Suomi on pitkään ollut yksi kiusaamista koskevan tutkimuksen edelläkävijämaita, meiltä on puuttunut laaja, tutkittuun tietoon perustuva, kiusaamisen vastaisen ohjelma. Kouluilta on edellytetty kiusaamiseen puuttumista ja turvallisen opiskeluympäristön takaamista jokaiselle oppilaalle, mutta tehokkaat työvälineet puuttuivat pitkään.

KiVa Koulu -ohjelma syntyi tarpeesta luoda tällaisia välineitä suomalaisten perusopetusta antavien koulujen käyttöön. KiVa-lyhenne muodostuu sanoista Kiusaamisen Vastainen tai Kiusaamista Vastustava. Samalla ”KiVa” luo mielikuvan mukavasta koulusta, jossa kaikilla on kiva olla. KiVa Koulu -ohjelma on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) rahoituksella Turun yliopistossa kehitetty toimenpidekokonaisuus. Ohjelman kehittäminen ja toteuttaminen aloitettiin vuonna 2006. Jo syksystä 2009 alkaen KiVa Koulu on ollut kaikkien halukkaitten suomalaisten koulujen käytössä (ks. www.kivakoulu.fi).

Toteuttaminen

Hankkeen johtajina ovat koko hankkeen ajan toimineet professori Christina Salmivalli (tiina.salmivalli@utu.fi) ja erikoistutkija Elisa Poskiparta (elipos@utu.fi). KiVa Koulu-hankkeessa työskentelee/on työskennellyt tutkijoita, hallintohenkilökuntaa, kouluttajia, kääntäjiä ja avustajia sekä ulkopuolisen palvelun tuottajia (it-palvelut, visuaalisen ilmeen tuottaja, kouluttajia, käännöspalvelut).

KiVa Koulu -ohjelman kehittämisessä on käytetty hyväksi kiusaamista koskevaa tutkimustietoa sekä niitä kokemuksia, joita aikaisemmista interventio-ohjelmista ja niiden käyttöön saattamisesta on Suomessa ja maailmalla kertynyt. KiVa on erityisesti suomalaiseen kouluympäristöön soveltuva ohjelma, jolla on kolme sille ominaista erityispiirrettä:

1. Poikkeuksellisen runsas konkreettinen materiaali, jota on suunnattu niin opettajille, oppilaille kuin vanhemmillekin.
2. Virtuaalisen oppimisympäristön (peliympäristö, verkkoympäristö) hyödyntäminen.
3. Koko ryhmään vaikuttaminen: kiusaamisen vähentämisessä ja ennaltaehkäisemisessä korostetaan jokaisen oppilaan vastuuta yhteisestä hyvinvoinnista. Kiusaamista sivusta seuraaville oppilaille tarjotaan keinoja tukea kiusattua tai osoittaa, että he eivät hyväksy kiusaamista.

Yhtenä erityispiirteenä voidaan pitää myös KiVa Koulu -ohjelman kokonaisvaltaisuutta. Toimenpideohjelmaan sisältyy sekä yleisiä että kohdennettuja toimenpiteitä. Yleiset toimenpiteet kohdistuvat kaikkiin oppilaisiin ja ovat pääasiassa kiusaamista ennaltaehkäiseviä. Kohdennetut toimenpiteet otetaan käyttöön kiusaamistapauksen tultua ilmi, ja ne kohdistetaan erityisesti kiusaamiseen osallistuneisiin ja kiusattuihin oppilaisiin, tavoitteena saada kiusaaminen loppumaan. Ohjelmasta on olemassa erilliset versiot vuosiluokille 1, 4. ja 7.

KiVa Koulu -ohjelmaa on kolmen vuoden kestoisen kehittämis- ja kokeiluvaiheen (syksy 2006–keväät 2009) jälkeen levitetty suomalaisiin perusopetuksesta vastaaviin kouluihin siten, että tällä hetkellä ohjelman käyttäjiksi on rekisteröitynyt noin 2500 koulua, mikä vastaa noin 90 % perusopetuksen kouluista.

KiVa Koulu -ohjelman laajan levittämisen kolmena ensimmäisenä vuotena (lukuvuodet 2009–10, 2010–11, 2011–12) kaikki ohjelman käyttäjiksi rekisteröityneet koulut saivat maksutta kaksipäiväisen koulutuksen, KiVa Koulu -ohjelman perusmateriaalipaketin (Opettajan oppaita, julisteita, huomioliivejä välituntivalvoijille sekä Avain KiVaan Kouluun -vihkosia) sekä muut ohjelman käyttöön liittyvät palvelut (mm. suljettu materiaali, KiVa-peli 1 ja KiVa-peli 4 sekä KiVa Street -virtuaalioppimisympäristö, virtuaalikoulutusmateriaali, oppilaiden ja henkilökunnan Internetissä vastattavat vuotuiset tilannekartoitukset ja niiden palautteet sekä hallinnolliset palvelut, uutiskirjeet ja tiedotteet). Keväästä 2011 lähtien ohjelmaan rekisteröityminen on ollut maksullista, mikä tarkoittaa, että koulu ostaa käyttöönsä KiVa Koulu -ohjelman perusmateriaalipaketin. Muut ohjelmaan käyttöön kuuluvat palvelut ovat uudelle rekisteröityvälle koululle maksuttomia.

Tulokset ja vaikutukset

KiVa Koulu -ohjelman on todettu paitsi vähentävän kiusaamista ja kiusatuksi joutumista, myös vaikuttavan myönteisesti kouluviihtyvyyteen ja opiskelumotivaatioon. Lisäksi sen on todettu lisäävän empatiaa kiusattuja kohtaan ja lisäävän lasten uskoa siihen, että he pystyvät vähentämään kiusaamista. Muita kiusaavien lasten rohkaiseminen ja sosiaalinen palkitseminen (esimerkiksi nauramalla vieressä, kun joku kiusaa toista oppilasta) on saatu KiVa Koulu -ohjelman avulla vähenemään.

Mitä haasteita on kohdattu?

KiVa Koulu -ohjelma saavutti yllättävän suuren suosion jo heti sen ensimmäisen levittämisaallon aikana syksyllä 2008, jolloin ohjelman käyttäjiksi halusi rekisteröityä yli 1800 silloista perusopetuksen koulua. Levittämävaiheen koulutukset oli budjetoitu 600 koululle. Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa saatiin neuvoteltua lisää rahoitusta perehdyttämiskoulutuksiin ja materiaalin tarjontaan, mutta yhden lukukauden aikana jouduttiin pitämään valtavan määrän koulutuspäiviä samalla, kun kokeiluvaihe omine koulutuksineen oli vielä käynnissä.

KiVa-kouluiksi rekisteröityneiden 2500 koulun olisi ollut hyvä saada heti ohjelman käytön aloitettuaan enemmän tukea, kuin mitä silloin KiVa Koulu -ohjelman puolelta oli tarjolla. Kukin koulu sai luvan lähettää koulutuksiin vain 4–6 osallistujaa ja heidät ohjeistettiin kouluttamaan muu henkilökunta ohjelman käyttöön.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Ohjelman kehittäminen ja sen vaikuttavuuden tutkimus tehtiin kolmessa vuodessa. Jälkikäteen olemme usein ihmetelleet, miten tämä kaikki onnistui. Koko perusasteelle laadittiin kolme eri ikäkausille soveltuvaa suomen- ja ruotsinkielistä versiota, ja niiden vaikuttavuutta tutkittiin kaikilla luokka-asteilla kokeilussa, jossa mukana oli yhteensä 117 koulua ja noin 30 000 oppilasta. Onnistumiseen vaikuttivat ainakin seuraavat asiat:

1. Ohjelma ja sen vaikuttavuuden tutkiminen perustuu korkeatasoiseen, Suomessa ja ulkomailla tehtyyn tutkimukseen, josta tutkimusryhmämme oli hyvin perillä jo ennen hankkeen alkamista.
2. Mukana oli työntekijöitä, jotka olivat perehtyneitä koulujen tarpeisiin ja loivat siltaa tutkimuksen ja käytännön välille.
3. Pyysimme opettajilta palautetta ohjelmasta ja muokkasimme sitä heidän käyttöönsä soveltuvaksi työvälineeksi.
4. Kireä aikataulu pakotti toimimaan ripeästi, mikä ei aina ole huono asia.
5. Useimmat työntekijät osallistuivat sekä ohjelman kehittämiseen ja opettajien perehdyttämiskoulutukseen että ohjelman vaikuttavuuden tutkimiseen, mikä syvensi heidän tietämystään KiVa-ohjelmasta.
6. Vaikuttavuuden tutkimuksessa käytettiin Internet kyselyjä, mikä mahdollisti suurten oppilas- ja opettajamäärien vastausten tutkimisen ja sen kautta vaikuttavuuden tutkimisen sekä yksilö- luokka- että koulutasolla.
7. Kehittämis- ja kokeiluvaiheen työskentelylle oli riittävät taloudelliset resurssit.

Miten työtä jatketaan?

1. Turun yliopisto on tehnyt OKM:n kanssa sopimuksen KiVa-ohjelman viennistä ulkomaille, josta saatavilla linsenssituloilla voidaan jatkossa tukea ohjelman vakiinnuttamista Suomessa ja kehittää ohjelmaa edelleen.
2. Opetushallitus on myöntänyt KiVa Koulu -ohjelmalle rahoituksen kaksivuotista Resurssikoulu-kokeilua varten. Kokeiluun osallistuu 12 KiVa-koulua eri puolilta Suomea. Resurssikouluina toimivat koulut tulevat tukemaan/ohjaamaan alueensa KiVa kouluja KiVa Koulu -ohjelman käytössä. Kokeilun tavoitteena on laatia hyväksi koettujen käytänteiden kokonaisuus, jonka turvin Resurssikoulu-toimintaa voitaisiin jatkossa soveltaa laajasti Suomessa.
3. TEKES on myöntänyt KiVa Koulu -ohjelmalle kahden vuoden rahoituksen KiVa Koulu -ohjelman kansainvälistämistä varten. Rahoituksen turvin palkattu projektipäällikkö kartoittaa KiVa Koulu -ohjelman kysyntää ulkomailla ja

mahdollisuutta myydä KiVa Koulu -ohjelman lisenssejä ulkomaisille yhteistyökumppaneille.

4. Turussa järjestettävät KiVa-päivät (2010, 2012) kokoavat yhteen koulukiusaamisteeman ympärille koulujen henkilökuntaa, tutkijoita, viranomaisia ja muita teemasta kiinnostuneita. KiVa-päivillä osallistujat saavat uusinta tutkittua tietoa koulukiusaamisesta, kuulevat ohjelmaa laadukkaasti toteuttavien koulujen kokemuksia sekä voivat vaihtaa kokemuksia muiden ohjelmaa käyttävien koulujen edustajien kanssa. Seuraavat KiVa-päivät järjestetään vuonna 2014. KiVa-koulujen taholta on saatu useita toiveita siitä, että koulutustilaisuuksia ja mahdollisuuksia vaihtaa kokemuksia toisten KiVa-koulujen kanssa pitäisi olla vuosittain. Tähän tarpeeseen emme tämänhetkisten resurssiemme vuoksi pysty vastaamaan.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Opetus- ja kulttuuriministeriö on rahoittanut KiVa Koulu -ohjelman kehittämistä, vaikuttavuuden tutkimusta ja sen levittämistä Suomen perusasteen kouluihin yhteensä 2,6 miljoonalla eurolla. Opetushallitus on rahoittanut Resurssikoulu-hanketta 100 000 eurolla. Tekes ja Turun yliopisto ovat rahoittaneet KiVa Koulu - ohjelman kehittämistä vientituotteeksi yhteensä 466 000 eurolla.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

KiVa Koulu -ohjelman vaikuttavuutta koskevaa tutkimusta on tehty laajasti. Tutkimus on listattu liitteessä 3.

Lisätietoja

Tuija Tuomisto
Koordinaattori/KiVa Koulu/Turun yliopisto
tuituo@utu.fi
p. 02 333 54 24

2.3.2 Koulurauha-ohjelma (tp 10)

Taustaa

Koulurauha julistettiin ensimmäisen kerran vuonna 1990 Turussa Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Varsinais-Suomen piirin, Folkhälsanin ja Suomen Punaisen Ristin yhteistyönä. Vuonna 1994 vastuu ohjelman toteuttamisesta siirtyi MLL:n keskustoimistolle. Opetushallitus liittyi Koulurauhaan vuonna 1996, sisäasiainministeriön poliisiosasto (vuodesta 2010 eteenpäin Poliisihallitus) vuonna 2000, Folkhälsan vuonna 2006 ja Suomen Vanhempainliitto vuonna 2011.

Koulurauha-ohjelman tavoitteena on taata kaikille kouluyhteisön jäsenille turvallinen ja tasa-arvoinen oppimisympäristö. Ohjelma vahvistaa oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta ja edesauttaa turvallisuustaitojen kehittymistä. Koulun turvallisuus edistää kaikkien kouluyhteisön jäsenten viihtyvyyttä. Toiminnan peruslähtökohtia ovat oppilaiden oma toiminta ja osallisuus sekä koulun, kodin, viranomaisten ja järjestöjen välinen pitkäjänteinen yhteistyö.

Toteuttaminen

Koulurauha-ohjelma on Mannerheimin Lastensuojeluliiton, Opetushallituksen, Poliisihallituksen, Folkhälsanin ja Suomen Vanhempainliiton yhteistyösopimukseen perustuvaa ja yhdessä toteuttamaa toimintaa, jolla edistetään koululaisten ja kouluyhteisöjen hyvinvointia ja turvallisuutta.

Koulurauha-ohjelmaa koordinoi valtakunnallinen ohjausryhmä, johon kuuluvat MLL:n, Opetushallituksen, Poliisihallituksen, Folkhälsanin ja Suomen Vanhempainliiton edustajat. Ohjausryhmän tehtävänä on Koulurauha-ohjelman sisältöjen kehittäminen, strateginen ohjaaminen ja jatkuvuuden turvaaminen sekä ohjelman entistä laajempi valtakunnallistaminen. Lisäksi ryhmä kokoaa ja levittää koululaisten hyvinvointia ja turvallisuutta tukevia hyviä käytäntöjä.

Koulurauhaa rakennetaan osana opetussuunnitelmaa koko lukuvuoden ajan usean toimijan yhteistyönä. Työhön osallistuvat oppilaat, vanhemmat, opettajat sekä yhteistyötahot poliisissa, kunnassa ja järjestöissä.

Koulurauha-ohjelma käynnistyy joka lukuvuoden alussa Koulurauhan julistuksella, joka järjestetään vuosittain vaihtuvalla paikkakunnalla. Valtakunnallisen päätapahtuman lisäksi koulut ja kunnat ympäri Suomea järjestävät omia julistustapahtumiaan.

Koulurauhan pilottipaikkakunnalla muodostetaan paikallinen työryhmä, johon osallistuu yleensä opetustoimen, poliisin, pelastustoimen, Folkhälsanin, nuorisotoimen, seurakunnan ja paikallisten vanhempainyhdistysten edustajat sekä oppilaita, tukioppilaita, rehtoreita ja opettajia. Työryhmän toimintaa koordinoi MLL:n piirin tai

yhdistyksen työntekijä. Kokemusten mukaan nämä työryhmät ovat edistäneet paikallisen yhteistyön kehittymistä.

Työryhmän tehtävänä on suunnitella koulurauhavuoden toimintasuunnitelma ja Koulurauhan julistustapahtuma sekä laatia julistusteksti. Koulurauhan valtakunnallinen ohjausryhmä tarjoaa tukea paikalliselle työryhmälle. Julistuspaikkakunnalta valitaan useita pilottikouluja, joiden tehtävänä on tuottaa Koulurauha-ohjelmaan liittyvää aineistoa (mm. suunnitelma Koulurauha-vuodelle ja koulun suunnitelma kiusaamisen ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen). Koulurauhan pilottikoulut tuottavat aineistoa kaikkien koulujen käyttöön Koulurauha-ohjelman suomen- ja ruotsinkielisille nettisivuille.

Tulokset ja vaikutukset

Koulurauha-ohjelma on kiertänyt jo yli 20 vuoden ajan viestikapulan lailla paikkakunnalta toiselle. Samalla ohjelman sisällöt ja toteutustavat ovat kehittyneet sekä levinneet valtakunnallisesti. Koulurauha-ohjelma tarjoaa kouluille tukea, toimintamalleja ja materiaalia turvallisen koulupäivän rakentamiseksi. Koulurauha-ohjelmassa korostetaan oppilaiden tuottaman hyvinvointitiedon merkitystä ja kehitetään keinoja, joilla oppilaiden ja opiskelijoiden näkemyksiä voidaan viedä eteenpäin kouluyhteisössä. Lisäksi Koulurauha-ohjelmassa kehitetään koulun, kodin, poliisin sekä lasten ja nuorten parissa työskentelevien kunta- ja järjestötoimijoiden paikallista yhteistyötä. Koulurauha-ohjelman rooli paikallisen moniammatillisen yhteistyön tukijana sekä hyvien käytäntöjen levittäjänä on vahvistunut vuosien mittaan.

Vuosittain yli puolet peruskouluista osallistuu koulurauhan julistukseen. Koulurauhan suomen- ja ruotsinkielisille verkkosivuille (www.koulurauha.fi ja www.skolfreden.fi) on koottu vinkkejä ja malleja koulun yhteisöllisyyttä lisäävän toiminnan tueksi. Sivuilta löytyy myös tietoa kiusaamisen ehkäisystä ja kouluturvallisuuden edistämisestä. Valtakunnallisen Koulurauha-kilpailun avulla on innostettu oppilaita ideoimaan hyvää yhteishenkeä edistävää toimintaa kouluissa. Koulurauha-ohjelman muita valtakunnallisia tukimuotoja ovat muun muassa aineistojen, toimintamallien ja koulutusten tuottaminen.

Mitä haasteita on kohdattu?

Koulurauha-ohjelman tavoitteena on tukea turvallisuutta ja viihtymistä koulussa koko lukuvuoden ajan osana koulutyön arkea. Oppilaiden osallisuus ja oman äänen kuuluminen on koulurauhatyön peruslähtökohta. Haasteena on pilottikoulujen osalta ollut koko kouluyhteisön sitouttaminen pitkäjänteiseen koulurauhatyöhön sekä oppilaiden ideoimien toimintamallien ja tempausten juurruttaminen osaksi koulutyön arkea. Jatkossa koulurauhatyössä pyritään kiinnittämään erityisesti huomiota siihen, miten kehitetyt toimintamallit saadaan osaksi koulun rakenteita. Tukioppilailta on ollut

merkittävä rooli koulurauhatyössä. Jatkossa toimintaan osallistetaan entistä vahvemmin kaikkia oppilaita ala- ja yläkoulussa sekä toisen asteen oppilaitoksissa.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Kiusaamista koskevat tutkimukset osoittavat, että lapset ja nuoret ovat usein tietoisia kiusaamisesta, vaikka aikuiset eivät sitä huomaisikaan. Kiusaamisen vastaisessa työssä lasten ja nuorten äänen esiin saaminen onkin ensisijaisen tärkeää. Oppilailta saadaan erinomaisia käytännönläheisiä ja konkreettisia ideoita siihen, miten hyvinvointia koulussa voitaisiin parantaa.

Miten työtä jatketaan?

Koulurauha-ohjelmaa arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti. Jatkossa tavoitteena on syventää ohjelman sisältöjä, tehostaa ohjelman valtakunnallista levittämistä sekä laajentaa Koulurauha-ohjelmaa toisen asteen oppilaitoksiin.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Koulurauha-ohjelman vuosibudjetti on 50 000 euroa, johon kaikki ohjelmaa toteuttavat tahot osallistuvat yhtä suurella rahoitusosuudella. Budjetista maksetaan ohjelman koordinoinnista ja kehittämisestä vastaavan osa-aikaisen suunnittelijan palkkakuluja sekä vuosittain vaihtuvalla paikkakunnalla järjestettävän julistustapahtuman ja paikallisen työryhmän työn ohjaamisesta muodostuvat kulut. Lisäksi muita toimintakuluja aiheutuu vuosittaisen Koulurauha-kilpailun materiaaleista ja markkinoinnista sekä koulurauhatyön tueksi tuotettavista tukiaineistoista.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Koulurauha-ohjelma kannustaa kaikkia kouluja lukuvuoden ajan kestävään toimintaan turvallisen koulun puolesta. Koulurauhatyötä arvioidaan kartoittamalla vuosittain julistukseen osallistuvien koulujen määrää MLL:n tukioppilastoiminnan kartoituksen yhteydessä sekä pilottipaikkakunnalla tehtävän koulurauhatyön arvioinnin kautta.

MLL:n tukioppilastoiminnan kartoitukseen (n=226) vuonna 2011 vastanneista yläkouluista lähes kaksi kolmasosaa ilmoitti julistavansa koulurauhan. Folkhälsanin syksyllä 2011 tekemän kyselyn (n=188) mukaan ruotsinkielisistä alakouluista noin puolet ja yläkouluista lähes 80 % julistaa vuosittain Koulurauhan.

Koulurauha-ohjelman arviointia pilottipaikkakunnalla on kehitetty toteuttamalla pilottikouluissa oppilaiden hyvinvointia ja viihtymistä sekä kiusaamista ja kiusaamisen ehkäisytyötä kartoittavat kyselyt oppilaille, opettajille ja vanhemmille. Koulurauha-ohjelmassa on kiinnitetty erityisesti huomiota siihen, miten kyselyjen tuloksia hyödynnetään ja miten hyvin ne tuovat esiin oppilaiden ääntä.

Muuta huomioitavaa

Koulurauha-ohjelma palkittiin sisäasiainministeriön lähipoliisitoiminnan kunniakirjalla vuonna 2008. Koulurauha-ajatus on levinnyt myös kansainvälisesti ja MLL on tukenut Koulurauha-ohjelman käyttöönottoa Virossa, Kreikassa, Espanjassa ja Puolassa.

Lisätietoja

Marie Rautava
Ohjelmajohtaja
Mannerheimin Lastensuojeluliitto, PL 141, 00531, HELSINKI
marie.rautava@mll.fi
p. 040 511 3809

2.3.3 Turvaopas – toimintaohjeita koulun hätä- ja kriisitilanteisiin

Taustaa

Kouluissa tehtävän turvallisuustyön perustana on rikosten, tapaturmien ja onnettomuuksien ennalta ehkäisy. Esimerkkeinä voidaan mainita kiusaamisen torjunta ja riskikartoitukset. Jos kaikesta huolimatta jotain sattuu, on jokaisen osattava toimia oikein, koska ensimmäiset minuutit ovat ratkaisevimpia.

Toteuttaminen

Vaasan koulujen turvaoppaan laadintaan osallistuivat edustajat pelastuslaitokselta, poliisista ja kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden osastosta, kasvatus- ja opetusvirastosta, henkilöstöpalvelukeskuksesta/työsuojelusta, tiedotusyksiköstä sekä graafisista palveluista.

Turvaoppaaseen koottiin viranomaisnäkemykset siitä,

- A. miten kriisitilanteen kokonaisuus on hallittavissa
- B. mitä turvallisuushenkilöstöä koulussa on yhteystietoineen
- C. mitä puhelinnumeroita eri hätätilanteissa voi tarvita
- D. miten vakavassa väkivaltatilanteessa, tapaturmissa tai onnettomuuksissa, tulipalossa, yleisessä vaaranmerkissä ja kriisitiedottamisessa tulee toimia
- E. mistä ja miten saa tietoa ja apua ennalta ehkäisyyn, kiireettömiin tapauksiin ja jälkihoitoon.

Peruskoulujen henkilöstölle pidettiin syksyn 2009 aikana kolme suomenkielistä alueellisesti järjestettyä VESO -turvallisuuskoulutuksen iltapäivää ja keväällä 2010 yksi ruotsinkielinen tilaisuus. Tällöin käytiin läpi oppaassa esitetyt asiat – elävän elämän esimerkkeineen ja oikeine toimintatapoineen.

Tulokset ja vaikutukset

Koulun henkilöstöltä saatiin myönteistä palautetta muun muassa siitä, että nyt jokaisella todella on konkreettisesti jotain ”kättä pidempää”. Henkilökohtaisella turvaoppaalla todettiin myös olevan ainakin seuraavia etuja ja vaikutuksia. Turvaopas

- kulkee jokaisella arjessa mukana ja aktivoi kaikkia itsekseen pohtimaan ja opettelemaan eri toimintamalleja
- syventää henkilöstön turvallisuusajattelua ja näin asiat välittyvät paremmin ja monin tavoin myös oppilaille
- motivoi ja tukee koulun säännöllisiä ja yhteisiä poistumis- ja suojautumisharjoituksia

- parantaa hätä- ja kriisitilanteen kokonaishallintaa aina ensi minuuttien hätätoiminnasta tiedottamiseen ja kriisiapuun
- helpottaa myös poliisin ja pelastuslaitoksen työtä, kun kouluilla on yhdenmukaiset toimintamallit.

Mitä haasteita kohdattiin?

Koulutustilaisuudet olisivat varmasti aina tehokkaampia, jos aika ja resurssit riittäisivät siihen, että koulutukset pidettäisiin jokaiselle koululle erikseen.

E erityisen haasteellista oli pohtia ohjeistusta vakavaan väkivaltatilanteeseen, koska on varauduttava toimimaan jopa mahdollisissa kouluampumistapauksissa.

Opit/kokemukset, joista muut toimijat voivat hyötyä

Turvaopasta koottaessa eri viranomaistahot kuulivat toistensa näkemyksiä. Tämä edistää aina kriisitilanteiden kokonaishallintaa ja yhteistyötä.

Turvaopasta on pyydetty ja annettu eri tahoille malliksi ja sovellettavaksi, muun muassa keskussairaalaan.

Miten työtä jatketaan?

Turvaopasta tulee kokemusten ja ajan myötä kehittää ja päivittää. Lisäksi tulee ylläpitää jatkuvia koulutuksia ja säännöllisiä harjoituksia, kuten esimerkiksi koulujen poistumis- ja suojautumisharjoituksia.

Eri koulu- ja oppilaitosasteiden turvallisuustyötä on hyvä koordinoida yhä kokonaisvaltaisemmin.

Oppaalla on ollut kysyntää myös päivähoidossa ja osin toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitoksissa, joten jatkossa lienee tarpeen tuottaa myös näille asteille soveltuvat oppaat pienin muutoksin.

Koulupoliiseille on suunnitteilla perehdytyskoulutusta, jossa esimerkiksi läpikäydään turvaopas ynnä muita turvallisuus- ja rikosentorjuntayhteistyössä sovittuja kaupunkitason toimintamalleja.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Turvaoppaan koonti ja koulutukset toteutettiin eri tahojen virkatyönä tunteja laskematta. Oppaasta painettiin 1050 kpl A5-kokoisia värikannellisia vihkosia, joiden hinta oli yhteensä 577,50 euroa. Iltapäiväkoulutukset pidettiin kouluissa, joten tilavuokria ei menneet. Kahvitukseen kului noin 1000 euroa.

Muuta huomioitavaa

Turvallisuuskoulutusta ja harjoituksia olisi järjestettävä säännöllisesti, koska kuten oppaassa todetaan:

- perehdy ohjeisiin, opettele ja harjoittele ennakolta – hätätilanteessa et ehdi!
- ohjeet eivät ole yksin koulua, vaan myös elämää varten!

Lisätietoja

Seppo Mäenpää
Vaasan kaupungin turvallisuuskoordinaattori
Kasvatus- ja opetusvirasto
Vaasanpuistikko 16
65100 Vaasan kaupunki
seppo.maenpaa@vaasa.fi
p. 06-325 3156

2.4 Parannetaan kauppakeskusten turvallisuutta

2.4.1 Kauppakeskusten turvallisuuden yhteistoimintamalli (tp 14)

Taustaa

Käytäntö sai alkunsa Espoon kaupungin turvallisuuden johtoryhmässä. Mallia kauppakeskusten turvallisuuden yhteistoimintamalliksi ei ollut, vaikka kauppakeskusten rooli ihmisten arjessa on kasvanut huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Toteuttaminen

Helsingin seudun kauppakamari toimii puheenjohtajana yhteistyöryhmässä, jonka tavoitteena oli luoda yhteistoimintamalli ja ohjeistus Espoon kauppakeskuksissa tapahtuvien järjestyshäiriöiden ja rikosten vähentämiseksi varhaisen puuttumisen keinoin.

Yhteistyöryhmässä ovat edustettuina Länsi-Uudenmaan poliisilaitos, Espoon kaupunki, Espoon seurakunnat, HSL, VR, Kauppakeskus Sello, Citycon Oy, Realprojekti Oy, Securitas Oy ja Espoon pelastuslaitos.

Tällä hetkellä Kauppakeskus Sellossa toimintaa on kehitetty jo vuoden ajan ja seuraavan harjoituksen kohteena on Kauppakeskus Iso Omena.

Tulokset ja vaikutukset

Käytännön yhteistyö ja yhteydenpito viranomaisten ja kauppakeskuksen välillä on parantunut ja sitä kautta kauppakeskuksen turvallisuuden ylläpitäminen on kehittynyt.

Mitä haasteita on kohdattu?

Viranomaisten resurssien rajallisuus on ehkä ainoa tekijä, jota voidaan pitää haasteena. Länsi-Uudenmaan poliisi ja pelastuslaitos ovat kuitenkin kyenneet irrottamaan voimavaroja arjen toimintaan sekä harjoitusten toteuttamiseen.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Toimintaa ei ole vaikea käynnistää ja kun tavoitteet pidetään käytännönläheisinä, kokevat eri tahot osallistumisen mielekkäänä.

Miten työtä jatketaan?

Espoossa pidettiin marraskuun alussa harjoitus. Toimintaa yritetään saada paikallisten kauppakamarien avustuksella käyntiin muualla Suomessa.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Kokonaiskulut (kaikkein osallistujien työ, tilavuokrat, harjoitus jne.) ovat olleet arviolta 16 000–20 000 euroa.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Käytännöstä on saatu palautetta kauppakeskuksilta, ja se on arvioitu hyväksi. Keskitettyä tietoa ei palautteista ole saatavilla.

Muuta huomioitavaa

Muun muassa kauppakeskusten turvallisuutta käsittelevä raportti Monitoimitilojen turvallisuuden parantaminen (SM julkaisu 18/2011) on ladattavissa sisäasiainministeriön verkkosivuilta osoitteesta http://www.intermin.fi/download/24901_182011.pdf.

Lisätietoja

Panu Vesterinen
Asiantuntija / Helsingin seudun kauppakamari
panu.vesterinen@chamber.fi
p. 050-590 5196

2.4.2 ABC kohtaa nuoria -hanke

Taustaa

Kaupallisten tilojen merkitys nuorten vapaa-ajalla on entistä suurempi, eivätkä perinteinen nuorisotyö ja -tilat houkuttele ja tavoita nuoria entisessä määrin. Tämän seurauksena myös havainnot nopeastikin muuttuvista nuorten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvistä ilmiöistä ja merkeistä voivat jäädä havaitsematta. Yritysten asiakaspalvelussa työskentelevät kohtaavat nuoria päivittäin heidän vapaa-ajan ympäristöissään. Heille muodostuu runsaasti havainnointitietoa nuorten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyen. Nämä havainnot ja signaalit eivät aina välity tai tule vastaavien viranomaistahojen tietoon, ja niihin ei näin ollen pystytä reagoimaan tai vastaamaan.

Toteuttaminen

Malli on kehitetty ABC kohtaa nuoria -hankkeessa projektisuunnitelman mukaisesti. Käytännön tavoitteena yritysten kuuleminen nuorten palveluverkostoissa, ja sen avulla pyritään tuottamaan viranomaisille tietoa nuorten kasvu- ja elinoloista ja turvattuutta aiheuttavista tekijöistä. Käytäntö perustuu Nuorten Palvelu ry:n hallinnoiman ABC kohtaa nuoria -hankkeen kehittämään toimintamalliin. Käytännön toteutuksesta ovat vastanneet hankkeen projektipäällikkö ja projektikoordinaattori. Toimenpanossa ovat olleet mukana ko. paikkakuntien ABC-liikennemyymäläpäälliköt ja paikallisten lasten ja nuorten kanssa toimivat ja tekemissä olevat tahot paikkakuntien omien tarpeiden mukaisesti. Mukana ovat olleet nuoriso- ja koulutoimi, sosiaalitoimi, seurakunnat, poliisi, järjestöt, vartiointiliikkeet, jne.

Koska nuorten oireilu on useilla paikkakunnilla näyttäytynyt ensimmäisenä juuri kaupallisissa vapaa-ajan ympäristöissä, koettiin tärkeäksi viedä ajantasaista tietoa eteenpäin nuorten kanssa toimiville tahoille ennakoivien toimien käynnistämiseksi. Hankkeen henkilökunta on kutsunut koolle ja koordinoanut verkostotapaamisia, joihin on osallistunut liikennemyymäläpäällikön lisäksi edustajia nuorten kanssa työtä tekevästä viranomaisista, seurakunnista ja järjestöistä. Kokoonumisissa on käyty läpi tilanteita esimerkiksi lisääntyneeseen häiriökäyttäytymiseen tai ilkivaltaan liittyen tavoitteena sopia yhteisesti toimenpiteistä, joilla ilmiöiden leviäminen estetään. Yhteistyöryhmien käytännöt ovat muokkautuneet paikkakuntakohtaisten tarpeiden mukaisesti.

Tulokset ja vaikutukset

Verkostotyöskentely on selkeästi madaltanut yhteydentoton kynnystä eri sektoreiden välillä ja jopa sektoreiden sisällä. Samanaikaisella puuttumisella on pystytty rauhoittamaan tilanteita ja parhaimmissa tapauksissa ehkäisemään turvattuutta aiheuttavien ilmiöiden laajamittainen leviäminen muualle paikkakunnalla. Nuorille

välittyy samalla signaali siitä, että aikuiset kiinnittävät asiaan huomiota, ovat tietoisia vaihtuvista tilanteista sekä toimivat samaan suuntaan.

Esimerkkinä yllä kuvatusta voidaan mainita seuraava: koulu käy tiedonvaihtopalaverin ABC:n kanssa ennen lukukauden alkua syksyllä. Koulussa voidaan näin jo etukäteen varautua mahdollisiin toimenpiteisiin, mikäli kesällä on noussut esiin sellaisia ilmiöitä, jotka vaikuttavat negatiivisesti esimerkiksi oppilaiden turvallisuuteen.

Mitä haasteita on kohdattu?

Yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyön aloittamisessa kynnys on usein korkea. Myös asenteet ja ennakkoluulot puolin ja toisin voivat olla vahvat tai pelkkä tietämättömyys yhteistyön mahdollisuuksista voi muodostua esteeksi. Eri toimijoiden selkeät vastuut, tehtävät ja roolit on määriteltävä yhteistyön käynnistyessä. Käytännön toteuttamisen myötä monialaisen yhteistyön mahdollisuudet kaupallisten toimijoiden kanssa kuitenkin selkeytyvät ja synergiaedut tulevat näkyviksi.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Yritysten edustajien kuuleminen olisi helpointa järjestää nuorisolain 7a§:n mukaisten nuorten ohjaus- ja palveluverkostojen yhteyteen. Laki määrittelee verkostoon kuuluvaksi opetus-, sosiaali- ja terveys-, nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Lisäksi verkostoon voi kuulua puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia. Verkosto toimii vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa, ja sen tehtävänä on muun muassa koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita. Yritysten rooli ryhmässä olisi esimerkiksi kerran tai kaksi vuodessa ajankohtaisiin havaintoihin perustuvan tiedon välittäminen viranomaisten nuorille suunnattujen palveluiden ja toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Miten työtä jatketaan?

Käytännön mallinnusta ja kehittämistä jatketaan yhteistyössä eri tahojen (viranomaisten ja muiden julkisten tahojen, yritysten ja järjestöjen sekä muiden keskeisten yhteisöjen) kanssa. Hyvien käytäntöjen levittämistä jatketaan eri foorumeilla ABC kohtaa nuoria - hankkeen ajan vuoden 2013 loppuun saakka. Sen jälkeen juurruttamista jatketaan Nuorten Palvelu ry:n muissa toiminnoissa.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Käytännön toimeenpanosta ei aiheudu kustannuksia, jos se järjestetään osana olemassa olevaa verkostoyhteistyötä.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Arviointi käytännöstä laaditaan hankkeen loppuarvioinnin yhteydessä syksyllä 2013.

Lisätietoja

Mikko Leppävuori
Projektikoordinaattori
Nuorten Palvelu ry, Tulliportinkatu 34, 70100 Kuopio
mikko.leppavuori@nuortenpalvelu.fi
p. 040 157 7848

2.5 Parannetaan rakennetun ympäristön turvallisuutta

2.5.1 Turvallinenkaupunki.fi -sivusto (tp 20)

Taustaa

Ympäristöministeriö, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutusryhmä sekä rikosentorjuntaneuvosto ideoivat ja hahmottelivat turvallinenkaupunki.fi -sivuston ja idea sisällytettiin ehdotuksena sisäisen turvallisuuden ohjelmiin (Vnp 23.9.2004 ja Vnp 8.5.2008).

Toteuttaminen

Sivuston toteuttamiseen osallistuivat ympäristöministeriö, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutusryhmä YTK (Aalto-yliopisto), rikosentorjuntaneuvosto, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Keskuskaupakamari, Palosuojelurahasto ja Suomen Kuntaliitto.

Sivusto julkistettiin joulukuun vaihteessa 2011–2012.

Tulokset ja vaikutukset

Sivusto tarjoaa tietoa maankäytön ja rakennetun ympäristön suunnittelijoille ja toteuttajille, kuten kaavoittajille ja rakentajille, sekä muiden alojen asiantuntijoille, jotka osallistuvat rakennetun ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen.

Mitä haasteita kohdattiin?

Aihepiirin laajuus tuotti valtavan aineiston, jonka kiteyttäminen keskeisiin asioihin on vaatinut laajaa asiantuntemusta. Sivuston vaikuttavuutta ja hyödynnettävyyttä arvioidaan alkuvuonna 2013, ja sen jälkeen sitä kehitetään ja täydennetään eri toimijoiden yhteistyönä.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Tällaiset hankkeet ovat usein ennakoarviota laajempia ja monitahoisempia, jolloin niukat resurssit vaikeuttavat työn valmistumista. Tällöin kannattaa pyrkiä työn vaiheittaiseen valmistumiseen.

Miten työtä jatketaan?

Sivuston vaikuttavuutta ja hyödynnettävyyttä arvioidaan alkuvuonna 2013 ja sen jälkeen sitä kehitetään ja täydennetään eri toimijoiden yhteistyönä vuoden 2013 lopulla.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Sivuston sisällön tuottaminen konsulttityönä (YTK) on tähän mennessä maksanut noin 100 000 euroa.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Sivustosta on saatu monia myönteisiä kommentteja sen käyttäjiltä. Varsinainen arviointi on tarkoitus tehdä alkuvuonna 2013.

Lisätietoja

Timo Saarinen
yliarkkitehti
Ympäristöministeriö, Rakennetun ympäristön osasto
timo.saarinen@ymparisto.fi

2.6 Vähennetään nuorten rattijuopumusten määrää

2.6.1 Tie selväksi -toimintamalli (tp 23)

Taustaa

Tie selväksi -hanke kytkeytyy vuonna 2007 neljän ministerin (LVM, OM, SM ja STM) sopimaan hallituksen liikenneturvallisuuspakettiin, jossa etsittiin ratkaisuja liikenneturvallisuuden parantamiseksi.

Toteuttaminen

Hankkeeseen osallistuivat pilottikuntina Hämeenlinna, Savonlinna, Jyväskylä, Rovaniemi sekä Helsingin itäinen poliisipiiri. Kukin kunta organisoi päihdekeskustelun käytännön toteuttamisen omalla tavallaan, mutta toimintamallin yleiset periaatteet ja päihdekeskustelun sisältö päätettiin yhdessä.

Keskeinen työväline toimintamallissa on sosiaali- ja/tai terveydenhuollon järjestämä päihdekeskustelu, jossa käsitellään rattijuopumuksen taustalla mahdollisesti vaikuttavia päihde-, mielenterveys- tai sosiaalisia ongelmia. Poliisi ottaa rattijuopumuksesta kiinni jääneiden kuulustelun yhteydessä puheeksi alkoholin aiheuttamat liikenne-riskit ja kertoo mahdollisuudesta osallistua päihdekeskusteluun.

Toimintamallissa on kaksi keskeistä periaatetta. Matalan kynnyksen periaate tarkoittaa mahdollisimman helppoa päihdekeskusteluun menoa. Toimintamallin lähtökohtana on, että viranomaiset koordinoivat ajanvarauksen ja yhteydenoton asiakkaan puolesta. Nopean puuttumisen periaate puolestaan tarkoittaa konkreettisesti avun tarjoamista jo kuulustelutilanteessa. Ajanvaraus sekä varsinainen päihdekeskustelu järjestetään mahdollisimman pian.

Tulokset ja vaikutukset

Hankkeessa onnistuttiin kehittämään uudenlainen toimintatapa rattijuopumukseen puuttumiseksi moniammatillisena yhteistyönä. Yhtenä keskeisenä tuloksena oli, että päihteiden käytön puheeksi otto ja mini-interventio-toiminta ovat mielekäs toimenpide ja käyttökelpoinen työväline myös sosiaalityön asiakaskontakteissa. Rattijuopumusepäily rikosoikeudellisena kysymyksenä ja moitittavana käyttäytymisenä tarjoaa hedelmällisen tilaisuuden puuttua asiakkaan mahdolliseen päihdeongelmaan ja havahduttaa hänet huomaamaan päihteiden käytön aiheuttamat riskit hänelle itselleen sekä muille.

Selkeää näyttöä hankkeen vaikuttavuudesta päihteiden käytön ja rattijuopumukseen viittaavaan riskikäyttäytymisen vähenemisestä ei saatu. Herkimmin tarjottuun tukeen

tarttuivat ensikertalaiset ja hanke tavoitti nuoria, jotka eivät ole vielä minkään palvelujärjestelmän piirissä.

Mitä haasteita on kohdattu?

Kuntien erilaisista ja moninaisista palvelujärjestelmistä johtuen täysin yhtenäistä mallia on käytännössä mahdotonta toteuttaa. Tämä on haaste erityisesti poliisille.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Päihdekeskustelua järjestävien työntekijöiden ja poliisin tutkintaryhmien säännölliset yhteiset tapaamiset tukevat sitoutumista toimintamalliin.

Miten työtä jatketaan?

Päihdekeskustelun hyödyt keskittyvät nuoriin ja ensikertalaisiin, joten mallin vakainaistamisessa koko maan kattavaksi kannattaa keskittyä alle 25-vuotiaisiin. Heitä jää rattijuopumuksesta kiinni noin 3 500 eli keskimäärin kymmenen henkilöä päivässä. Jos yhteen keskusteluun taustatöineen kuluisi keskimäärin kaksi tuntia, työ vastaisi yhteensä koko maassa kahden tai kolmen sosiaalityöntekijän vuosityöaikaa.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Alkuperäinen Tie selväksi -hanke toteutettiin ilman erillismäärärahaa, ainoastaan hankkeen tulosten raportoinneista maksettiin palkkio tutkijalle.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Käytännöstä tehty arviointi Tuula Kekki (2011): ”Poliisi on puuttunut päihteiden käyttöosi -tee sinä samoin”. Tie selväksi -hankkeen loppuraportti on ladattavissa osoitteesta <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/b2968ffa-4356-4cc8-a3a2-57e836db8d5c>

Muuta huomioitavaa

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on päätetty Tie selväksi -mallin käyttöönotosta alle 25-vuotiaiden osalta valtakunnallisesti.

Lisätietoja

Tuomas Tenkanen
kehittämispäällikkö
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
tuomas.tenkanen@thl.fi
p. 029 524 7425

2.7 Katkaistaan nuorten rikoskierre ajoissa

2.7.1 Ankkuri-malli (tp 24)

Ankkuri-malli on kehitetty Kanta-Hämeen poliisilaitoksella, josta se on levinnyt muualle Suomeen. Alla esitellään Kanta-Hämeen ja Vesijärven ankkuri-toiminta. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on päätetty Ankkuri-mallin käyttöönotosta koko maassa vuoteen 2014 mennessä.

Kanta-Hämeen Ankkuri

Taustaa

Tarve Ankkuritoiminnalle syntyi viranomaisten aloitteesta. Sosiaalityöntekijät, terveydenhuolto, nuorisotoimi ja poliisi työstävät nuorten asioita kukin tahollaan. Saumattomassa yhteistyössä alueellisesti toimien olisi mahdollista tehostaa viranomaistoimintaa ja eri interventioiden tehokkuutta ja välittömyyttä ongelmanuorten asioiden hoitamisessa.

Hämeenlinnan seutukunnassa käynnistettiin ankkuri-projekti vuonna 2003, jolloin ryhdyttiin rakentamaan moniammatillista tiimityötä. Tulokset olivat hyviä ja ankkuritoiminta sai pysyvän statuksen Hämeenlinnan seudulla. Sitten Ankkuri-malli on laajennettu koko Kanta-Hämeen maakuntaan.

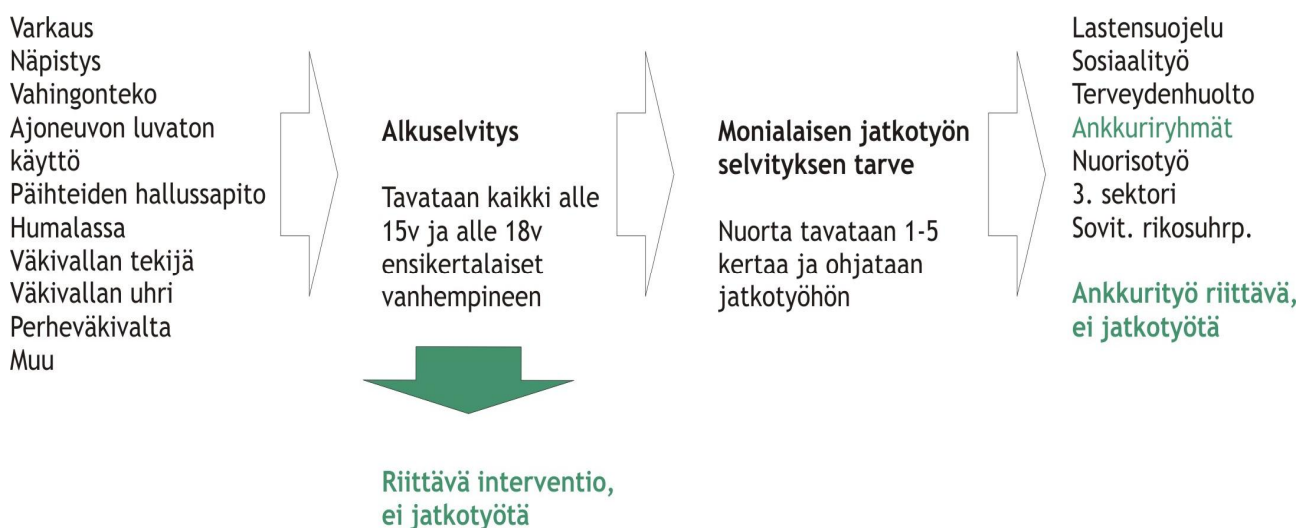
Toteuttaminen

Poliisi, sosiaalityö, perusterveydenhoito, nuorisotoimi osallistuvat käytännön toteuttamiseen. Toiminta on kiinteässä yhteydessä myös rikosten sovittelun ja seurakuntien kanssa.

Kanta-Hämeen maakunnan laajuisesti levitettävässä Ankkuritoiminnassa on kehitetty poliisin, sosiaalityön ja terveydenhuollon voimavaroja yhdistämällä nykyistä tehokkaampia menetelmiä nuorten auttamiseksi. Monialaista, eri viranomaisten välistä ja aina nuorta lähellä tapahtuvaa yhteistyötä tehostetaan ja edistetään Hämeenlinnan seudulla kehitetyn Ankkurimallin kokemusten mukaisesti. Ankkuritoiminnan maakunnallisena tavoitteena on:

1. Varhainen puuttuminen alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen, nuoren asiakkaan kokonaisvaltainen elämäntilanteen ja avun tarpeen selvittäminen sekä tarkoituksenmukaiseen avun/tuen piiriin ohjaaminen.
2. Nopea puuttuminen lähisuhde-, perheväkivaltaan ja tarkoituksenmukaisen avun/tuen piiriin ohjaaminen.
3. Sisäisen turvallisuuden lisääminen monialaisella yhteistyöllä.

Ankkuritoiminnalla on mahdollista tehostaa ongelmien ennaltaehkäisyä ja varhaista puuttumista. Ankkuritoiminnassa poliisin kautta tulevia nuoria autetaan monialaisella oteella. Forssan ja Riihimäen seuduille on koottu monialaiset Ankkuritiimit ja käytännön yhteistyötä koordinoimaan perustettu esimiestiimit. Tiimeille ja sen jäsenille on määritelty selkeät tehtävät ja vastuut. Toiminnan käynnistämisvaiheessa projektipäällikkö vastaa alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin soveltuvien tiimien kokoamisesta ja tiimien tehtäväkuvien muodostamisesta yhteistyössä eri alue- ja paikallisviranomaistahojen kanssa. Tiimien tehtävänä on ehkäistä yhteistyöllä nuorten rikoksia Hämeenlinnan seudulla testatun toimintamallin mukaisesti.

Kuvio 1. Prosessikuvaus Ankkuritoiminnasta.

Toimintamalli on kuvattu tarkemmin liitteessä 4.

Tulokset ja vaikutukset

Projektin aikana Net Effect -tutkimusyhtiö suoritti seurantatutkimuksen ankkuritoiminnasta. Tulokset olivat hyviä ja toimintaa jatkettiin. Nuorten rikollinen käyttäytyminen uusintatapausten osalta on merkittävästi vähentynyt niiden nuorten osalta, jotka ovat ensikertalaisina olleet ankkuritiimien asiakkaina.

Mitä haasteita kohdattiin?

Kuntayhteistyön rakentaminen osoittautui haasteelliseksi. Myös vaitiolosäännökset oli huomioitava.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Katso liite 4: Ankkuritoiminnan levittämisen- ja juurruttamishanke Kanta-Hämeessä, hankehakemus.

Miten työtä jatketaan?

Katso liite 4: Ankkuritoiminnan levittämisen- ja juurruttamishanke Kanta-Hämeessä, hankehakemus.

Lisätietoja

Mika Heikkinen
apulaispoliisipäällikkö / Kanta-Hämeen poliisilaitos
PL 82, 13101 Hämeenlinna
mika.heikkinen@poliisi.fi
p. 050-4660670; 071-878 37903

Vesijärven Ankkuri

Taustaa

Alle 18-vuotiaiden rikolliseen toimintaan tai muuten ei-toivottuun käyttäytymiseen haluttiin puuttua poliisin ja sosiaalipäivystyksen yhteistyöllä ottamalla lapsen huoltajat mukaan ratkomaan ongelmaa. Monissa tapauksissa yhden kerran asiaan puuttumisella päästään hyvään lopputulokseen, mutta enenevässä määrin tarvitaan useampi tapaaminen.

Toteuttaminen

Ankkuri-toiminta käynnistyi Päijät-Hämeen poliisilaitoksella 1.1.2011. Alkusysäys Ankkuri-toimintaan tuli poliisilta. Kehittämiseen osallistui poliisin lisäksi sosiaali- ja terveystoimi. Myöhemmin mukaan tulivat nuorisotoimi ja seurakunnat.

Tällä hetkellä Vesijärven Ankkuri -ryhmässä on poliisimies, some-poliisi, sosiaalityöntekijä sekä osa-aikaisesti Lahden kaupungin nuorisotyöntekijä ja Lahden seurakuntayhtymän erityisnuorisotyöntekijä. Toiminnasta jäi puuttumaan terveystoimi (psykiatrinen sairaanhoitaja) pääosin siksi, että Lahden kaupunki ei osoittanut siihen määrärahoja. Moniammatillinen Vesijärvi Ankkuri toimii yhteisessä työtilassa, jolloin tiedonkulku ja asioiden yhteinen tehokas hoitaminen onnistuu paremmin. Päijät-Hämeessä sosiaalipäivystys toimii poliisilaitoksen tiloissa.

Tulokset ja vaikutukset

Käytännöllä on konkreettinen merkitys muun muassa jo toimivien Sihtien ja nuorisovastaanoton jonojen lyhentämisessä (Sihti -nuorten vastaanoton kautta on mahdollisuus päästä nuorisovastaanotolle). Vesijärven Ankkurissa lasten vanhemmat saadaan laajemmin ja tiiviimmin mukaan useamman kerran tapaamisiin, ja tätä kautta perheet pystyvät sisäisesti paremmin ja nopeammin ratkomaan ongelmia myönteisin tuloksin.

Moniammatillisella toiminnalla osataan puuttua ongelmiin laajemmin ja tehokkaammin, mikä vaikuttaa muun muassa kouluturvallisuuden paranemiseen ja varhaisempaan puuttumiseen nuoren elämään.

Mitä haasteita on kohdattu?

Haasteellista on ollut saada terveystoimi mukaan ja ymmärtämään Vesijärvi Ankkurin kautta saatava hyöty.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Kokonaan uutta rahaa tarvittiin 55 000 euroa, ja toimintoja järjestämällä ja laskennallisesti 83 500 euroa. Luvuissa ei ole mukana sairaanhoitajan kustannuksia.

Miten työtä jatketaan?

Toiminta on vakiintunut ja osapuolten välinen sopimus toistaiseksi voimassa olevasta toiminnasta on allekirjoituskierroksella. Poliisilaitos on uutena toimintona sijoittanut yhden sosiaalisen median poliisin osaksi ankkuri -toimintaa. (Toinen SOME -poliisi työskentelee palvelututkinnassa.)

Opit/kokemukset, joista muut toimijat voivat hyötyä

Hyötynä on jo nyt todettu aito tunne yhteisen työn tekemisestä jokaisen mukana olevan tahon päämäärien hyväksi. Oppina on myös se, että toiminnassa kannatti lähteä rohkeasti liikkeelle, vaikka alkuvalmisteluissa mukana ollut terveystoimi tekikin asiaan kielteisen päätöksen.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Ulkopuolista arviota ei ole tehty. Seurantatietoa on saatavissa pitemmältä ajalta.

Muuta huomioitavaa

Pääpoliisiaseman remontin hankesuunnitelmassa on huomioitu Ankkuri-toiminnan ja sosiaalipäivystyksen tilatarve yhteisenä tilavarauksena katutasossa, mistä on saatavissa toiminnallista etua ja synergiahyötyä.

Lisätietoja

Tero Seppänen
Apulaispoliisipäällikkö, Päijät-Hämeen poliisilaitos
tero.seppänen@poliisi.fi
p. 07187 35001

2.8 Lisätään kotona asuvien ikääntyneiden turvallisuutta

2.8.1 Erehdykset ja unohdukset salliva asuinympäristö – maakunnallinen toimintamalli

Taustaa

Päijät-Hämeen turvallisuussuunnitelmaa tehtäessä esille nousi väestönrakenteen muutos ja ikääntyneiden määrän lisääntyminen (yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä Suomessa vuonna 2011 18,1 %, Päijät-Hämeessä 20,5 %). Tämän pohjalta ryhdyttiin miettimään toimenpiteitä, joilla ikääntyneiden turvallista asumista kotona voitaisiin tukea olemassa olevin pienin resurssein. Ikääntyneiden lisäksi Päijät-Hämeessä on paljon muitakin erityisryhmiin kuuluvia, kuten päihdeongelmaiset (alkoholikuolleisuus 2010: Päijät-Hämeessä 50,1/100 000 asukasta, koko maassa 36,6/100 000 asukasta), jotka pääsääntöisesti asuvat omissa kodeissaan.

Yhä enemmän yhä huonommassa kunnossa olevia ihmisiä elää yksin kotonaan ja asukkaan oman toiminnan merkitys sekä lähiympäristön että oman kunnan ylläpitämisessä korostuu. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen toiminta-alueesta iso osa on sopimuspalokuntatoimijoiden varassa ja avun saanti hätätilanteessa kestää pitkien etäisyyksien takia.

Yhtenä kehitysideana turvallisuussuunnitelmaa laadittaessa nousi esiin vapaaehtoistoimijoiden mukaan ottaminen kotien turvallisuuden edistämiseen. Yhtenä toimenpide-ehdotuksena esitettiin Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK:in olemassa olevan kotihoidon ammattilaisille tehdyn materiaalin muuttamista kolmannelle sektorille sopivaksi ja kolmannen sektorin toimijoiden rekrytointia ottamaan vastuuta uudella tavalla omasta lähiympäristöstään ja sen asukkaista.

Toteuttaminen

Yhteistyötahoina ja ohjausryhmässä hankkeessa ovat Päijät-Hämeen pelastuslaitos (hakija), Päijät-Hämeen poliisi, Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveisyhtymä, Päijät-Hämeen Kylät ry, Päijät-Hämeen hyvinvointipalvelujen kehitys ry (Palvelusantra), Jyränkölän setlementti sekä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK, materiaalit). Rahoitus hankkeelle saatiin Palosuojelurahastosta (72 %) ja Päijät-Hämeen pelastuslaitokselta (28 %).

Hankkeen aikana kotihoitoa koskeva materiaali on muutettu vapaaehtoistoimijoille soveltuvammaksi, hankkeesta on tiedotettu ja vapaaehtoisia toimijoita rekrytoitu mukaan eri järjestöistä (muun muassa kyläyhdistykset, Martat, Maanpuolustusjärjestöt,

Lionsit, ystäväpalvelut).

Hankkeena aikana on järjestetty tiedotusta asuinturvallisuudesta ja sen kartoituksesta luentomuotoisesti kohderyhmien kokoontumisissa ja jäsenilloissa sekä erilaisissa messu- ja esittelytapahtumissa. Lisäksi kotihoidon ammattilaisille on järjestetty koulutusta paloturvallisuuden kartoituksesta.

Koulutetut vapaaehtoistoimijat ovat etsineet omasta asuin- tai toimintapiiristään vapaaehtoisia henkilöitä, joiden kotona on saatu tehdä kartoitus. Myös hankkeen projektipäällikölle on tullut suoria kartoituspyyntöjä. Kohteet on kartoitettu ja asukkaalle jätetty täytetty lomake, josta toimenpide-ehdotukset ilmenevät. Pieniä, turvallisuutta edistäviä asioita on voitu tehdä heti paikan päällä: muun muassa puuttuvat palovaroittimet sekä niiden patterinvaihdot on tehty heti kartoitustilanteessa tai välittömästi sen jälkeen.

Tulokset ja vaikutukset

Palovaroittimet ovat nyt kunnossa kartoitetuissa kohteissa, mikä antaa pelastautumisaikaa tulipalon sattuessa. Tieto oikeista toimintatavoista hätätilanteessa on tavoittanut kohderyhmiä. Koulutettujen vapaaehtoisten, kartoituskohteiden asukkaiden sekä luennoilla olleiden kuulijoiden tieto tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ennaltaehkäisystä on kasvanut. Kotihoidon ammattilaisten työrutiineihin on juurrutettu paloturvallisuuden tarkistamista, muun muassa palovaroittimen patterien toiminnan tarkistus, kohteessa.

Mitä haasteita on kohdattu?

Kartoituskohteiden saanti on ollut haastavaa ja kynnys päästää tuttu/vieras ihminen ”syynäämään” kodin kuntoa ja siivoa on korkea. Se, tehdäänkö kartoituksia jatkossa yhdistysten, taloyhtiöiden tai muiden vastaavien välityksellä, on vielä mietinnässä

Tiedotusta maksuttomista kartoituksista ja koulutuksista on ollut radio- ja lehtijuttujen, yhdistysten tapahtumien sekä jäsenkirjeiden, kotihoidon ja seurakuntien kautta. Tiedotusta olisi kuitenkin voinut kehittää edelleen.

Uudenlaiseen toimintaan liittyy aina käynnistämistä vaikeuksia, sillä eri toimijoilla on erilaiset toimintakulttuurit, joiden yhteensovittaminen luo haasteita.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Asumisturvallisuudesta tiedottamiseen kannattaa panostaa, sillä ikäihmisten määrä kasvaa ja sen myötä myös heille sattuvat tapaturmat. Mitä tietoisempi ihminen on oman toimintansa vaikutuksista, sitä paremmin hän kykenee toimintaansa muuttamaan. On kuitenkin huomioitava, että kaikkiin valistus ei tehoa. Erilaisia turvallisuutta parantavia

laitteita ja toimintoja on olemassa, mutta tieto niistä on vähäistä erityisesti niissä ryhmissä, joille se olisi tärkeintä. Tästä syystä tiedottaminen on tärkeää.

Hankkeessa on tehty onnistuneesti yhteistyötä sektorirajat ylittäen pelastuslaitoksen, seurakuntien, kuntien ja eri yhdistysten kesken. Työtä riittää kaikille, mutta tiedonkulku on tärkeää.

Miten työtä jatketaan?

Koulutus- ja kartoitusmateriaali on netissä pelastuslaitoksen sivuilla hankkeen nimellä vapaasti käytettävissä. Hankkeen on tarkoitus jatkaa 31.12.2013 saakka ja toiminta vakiinnuttaa osaksi pelastuslaitoksen ja muiden toimijoiden normaalia toimintaa.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Toiminta on käynnistetty hankkeena, jonka kustannukset kesään 2012 mennessä (1.4.2011 – 31.7.2012) ovat olleet noin 53 000 euroa. Osa kustannuksista on vapaaehtoisten tekemää talkootyötä kartoituksista. Hankkeen jälkeen kustannuksia kertyy materiaalista sekä koulutuksien ja luentojen järjestämisestä.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Hankkeen raportti ja muut materiaalit löytyvät osoitteesta http://www.phpela.fi/fi/ennaltaehkaisy/erehdykset_ja_unohdukset_salliva_asuinymparisto_-hanke

Muuta huomioitavaa

Hankkeelle on haettu jatkoa 1.8.2012 – 31.12.2013.

Lisätietoja

Kristiina Mattila
projektipäällikkö, Päijät-Hämeen pelastuslaitos
kristiina.mattilaph@gmail.com
p. 0440 773 697

Marjo Oksanen
paloinsinööri/Päijät-Hämeen pelastuslaitos
marjo.oksanen@phpela.fi
p. 0440 773 208

2.8.2 läkkäiden ja toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden asumisen paloturvallisuuden parantaminen ja palokuolemien vähentäminen

Taustaa

Pirkanmaan liitto kokosi seudun turvallisuusalan toimijat yhteen, minkä tuloksena syntyi Pirkanmaan turvallisuusklusteri. Klusterin kokouksessa esiteltiin Sastamalan koulutuskuntayhtymän käynnistämä hanke, jonka tavoitteena on suunnitella ja rakentaa ikääntyville, liikuntarajoitteisille ja muille erityistarpeita vaativille tulevaisuuden koti. Tarkentavissa keskusteluissa kävi ilmi, että paloturvallisuuskäsitteitä ei ole kyseisessä hankkeessa eikä myöskään muissa vastaavissa hankkeissa huomioitu lainkaan.

Toteuttaminen

Käytännön toteuttamiseen osallistuvat Tampereen aluepelastuslaitos, onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja kehittämisen vastuualue, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ja YIT Kiinteistötekniikka Oy.

Aluepelastuslaitos tuottaa paloturvallisuuteen ja sen edistämiseen liittyvän koulutusmateriaalin oppilaitoksille ja hoitolaitoksissa sekä kodinhoidossa työskentelevälle henkilöstölle sekä tekee asumisturvallisuuden tarkastuslomakkeen ko. ammattihenkilöstön käyttöön.

YIT on suunnitellut yhteistyössä aluepelastuslaitoksen kanssa yksittäiseen asuntoon soveltuvan automaattisen siirrettävän sammutuslaitteiston, joka on asennettu Sastamalassa sijaitsevaan Voimarinteeseen.

Jatkossa tarkoituksena on esitellä toimintaa ja herättää keskustelua erilaisissa tilaisuuksissa.

Tulokset ja vaikutukset

Hankkeen tavoitteena on lisätä väestön, kuntapäätäjien ja ammattihenkilöstön (muun muassa kodinhoitajat, kotisairaanhoidajat, sosionomit, kiinteistöhuoltajat) tietoisuutta paloturvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä sekä käytännön toimista, joilla tilannetta voidaan parantaa.

Hanke on käynnissä ja jatkuu vuoden 2015 loppuun saakka. Tulokset ja vaikutukset on tästä johtuen arvioitavissa vasta muutaman vuoden kuluttua.

Mitä haasteita on kohdattu?

Haasteena on ollut vastuutahojen ja yhteistyökumppaneiden löytäminen. Suomessa on menossa useita ikäihmisiin liittyviä hankkeita, joissa paloturvallisuusasiaa ei ole huomioitu lainkaan.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Asioista kannattaa puhua erilaisilla foorumeilla. Yhteistyökumppaneita voi löytää yllättävistä paikoista.

Miten työtä jatketaan?

Jatkossa kerätään palautetta oppilaitoksista ja kohderyhmien kanssa työskenteleviltä sekä hyödynnetään palautteita asumisen paloturvallisuuden parantamiseksi edelleen.

Tavoitteena on toimintamallin laajentaminen muun muassa ikäihmisten ja kehitysvammaisten perhehoidon piiriin sekä osaksi ikäihmisten turvallisen kotona asumisen tukemista. Tarkoituksena on määritellä paloturvallisen asumisen minimivaatimukset, kohdentaa palotarkastuksia riskikohteisiin ja edistää omavalvonnan toteutumista osana turvallista asumista. Myös kuntatason päättäjiä tullaan informoimaan kohderyhmien paloturvallisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tavoitteena on luoda toimintamalli, jota voidaan levittää valtakunnallisesti.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Kyse on ollut pelastuslaitoksen oman työn kehittämisestä sekä YIT:n osalta tuotekehittelystä. Ylimääräisiä kustannuksia ei toistaiseksi ole näin ollen aiheutunut.

Jatkossa kustannuksia syntyy automaattisten sammutuslaitteistojen asennuksista pilottikohteisiin.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Arviointia ei ole vielä tehty.

Lisätietoja

Seppo Männikkö
Pelastuspäällikkö
Tampereen aluepelastuslaitos
seppo.mannikko@tampere.fi
p. 0405698980

2.9 Luodaan toimintamalli vakavan väkivallan ehkäisemiseksi nopeaa toimintaa vaativissa tilanteissa

2.9.1 Moniammatillisen riskienarviointimenetelmän (MARAK) pilottihanke (tp 39)

Taustaa

MARAK on Englannista lähtöisin oleva menetelmä, jolla pyritään auttamaan vakavaa parisuhdeväkivaltaa kokeneita tai sen uhan alla eläviä henkilöitä. MARAK:ssa keskeistä on väkivallan uhrin tunnistaminen, hänelle tehtävä riskinarviointi lomakkeen avulla sekä moniammatillisen työryhmän laatima turvasuunnitelma. Tämän lisäksi uhrille tarjotaan tukihenkilö MARAK-prosessin ajaksi.

Aloite kokeiluun Suomessa tuli sosiaali- ja terveysministeriön asettamalta poikkihallinnolliselta lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn virkamiestyöryhmältä. Tarvetta riskinarvioinnin menetelmän käyttöönottoon sekä väkivallan vähentämiseen Suomessa oli aiemmin esitetty useissa valtionhallinnon ohjelmissa:

- Sisäisen turvallisuuden ohjelman 2008–2011 väliraportissa todettiin, että yksi väkivallan vähentämisen toimenpiteistä on kehittää riskinarviointimenetelmiä ja edistää niiden käyttöönottoa erityisesti lähisuhdeväkivallan uusiutumisen ehkäisemiseksi (Sisäisen turvallisuuden ohjelman väliraportti 2009, 4–5).
- Valtioneuvoston 8.5.2008 asettamassa sisäisen turvallisuuden ohjelmassa asetettiin useita toimenpiteitä väkivallan vähentämiseksi. Yksi väkivallan vähentämisen keskeisistä kehittämiskohteista oli uusiutuvan uhriutumisen ehkäisyn tehostaminen (Turvallinen elämä jokaiselle 2008, 32.).
- Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmassa vuosille 2010–2015 esitettiin, että kehitetään parisuhdeväkivallan ammatillisen riskinarviointimenetelmän (MARAK) soveltamista uhrin suojelemiseksi vakavan väkivallan uhkatilanteissa (STM 2010).

Toteuttaminen

MARAK-malli muokattiin Suomeen sopivaksi Englannissa käytössä olevan MARAC-mallin pohjalta. Mukana kehittämisessä ja Suomen pilotin toimeenpanossa olivat Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos, sisäasiainministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Poliisihallitus, Lahden kaupunki sekä Päijät-Hämeen poliisilaitos, Oulun kaupunki sekä Oulun poliisilaitos, Helsingin kaupunki sekä Helsingin poliisilaitos (Itäkeskuksen poliisipiiri), Rikosuhripäivystys, Ensi- ja turvakotienliitto, Monika naiset ry.

Kolmelle pilottipaikkakunnalle perustettiin moniammatilliset työryhmät, jotka koulutettiin MARAK-työhön. Koulutuksen jälkeen työryhmät aloittivat työskentelyn käsittelemällä kokouksissaan asiakastapauksia. Kokouksia oli paikkakunnilla säännöllisesti noin kerran kuussa. Tämän lisäksi paikkakunnilla järjestettiin koulutusta väkivallan tunnistamisesta sekä MARAK-työskentelystä eri tahoille.

Tulokset ja vaikutukset

Vuoden aikana MARAK-työryhmissä käsiteltiin yhteensä 45 perheväkivaltatapausta. Tapauksista runsaalta 80 prosentilta ei ollut tullut poliisille uusia ilmoituksia väkivallasta puolen vuoden sisällä sen jälkeen, kun heille oli tehty suunnitelma turvallisuuden parantamisesta MARAK-työryhmässä. Vuoden kestäneen pilotin perusteella voidaan siis todeta, että MARAK-menetelmä on hyvä keino tunnistaa toistuvat vakavan väkivallan uhrin ja heidän turvallisuustilannettaan voidaan parantaa.

MARAK-työryhmän jäsenet kokivat työskentelyn selkeyttäneen kokonaiskuvaan uhrin tilanteesta sekä toisten toimijoiden tehtävistä. Tämän lisäksi työntekijät kokivat, että yhteistyö ja tiedonvaihto eri toimijoiden välillä oli parantunut ja että uhrin turvallisuus oli parantunut.

Myös uhrin kokivat että MARAK:sta oli ollut heille hyötyä. Moni koki, että työskentely tiivistä viranomaisten yhteistyötä ja että kerrankin heitä kuunneltiin ja heidän avuntarpeensa otettiin vakavasti.

Mitä haasteita kohdattiin?

Hankkeen käynnistäminen ja paikallisen johdon (kunnanvaltuusto, SOTE-johto, poliisi) sitouttaminen siihen vaativat aikaa. Pilotin käynnistäminen vaati kuntatasolla monia eri kokouksia sekä selkeästi sitä, että em. johto sitoutui kyseiseen hankkeeseen. Johdon sitouttaminen antoi selkeästi käytännön MARAK-työhön mukaan lähteville työntekijöille rauhan ja valtuuden tehdä kyseistä työtä.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Pilotin perusteella havaittiin, että riskinarviointilomaketta ei täyttänyt paikkakunnilla kovinkaan laaja joukko ammattilaisia. Eniten lomaketta täyttivät poliisi, ensi- ja turvakoti sekä Rikosuhripäivystys. Tämän lisäksi havaittiin, että oli haastavaa saada uhrin sitoutumaan MARAK-työskentelyyn ja sovittuihin toimenpiteisiin (turvasuunnitelmaan). Näitä kahta epäkohtaa lähdettiin kehittämään jatkohankkeessa niin, että paikkakuntakohtaisia koulutuksia järjestetään enemmän ja suuremmalle joukolle ja tukihenkilötoimintaa muutetaan niin, että tukihenkilö osoitetaan heti prosessin alkaessa uhrille, toisin kuin aiemmin on toimittu.

Vuoden kestäneen pilotin perusteella voidaan todeta, että MARAK-menetelmä on hyvä keino tunnistaa toistuvat vakavan väkivallan uhrit, ja heidän turvallisuustilannettaan voidaan parantaa. Lisäksi havaittiin, että niin ammattilaisten kuin uhrien mielestä moniammatillinen työ on hyvä ja tehokas tapa työskennellä.

Miten työtä jatketaan?

MARAK-pilotti päättyi 30.9.2011. Pilotti jatkuu tämän jälkeen hankkeena (1.10.2011-31.12.2013) viidellä uudella paikkakunnalla; Joensuussa, Jyväskylässä, Lappeenrannassa, Vantaalla ja Vaasassa. Näiden paikkakuntien lisäksi Oulu, Helsinki sekä Päijät-Häme jatkavat edelleen MARAK-työskentelyä. Tarkoituksena on, että MARAK-työskentelymalli otetaan käyttöön kaikkialla Suomessa lähivuosina.

Jotta tällainen uusi malli saadaan käyttöön ja jotta esimerkiksi riskinarviointilomake otetaan kaikkien ammattilaisten osalta systemaattisesti osaksi jokapäiväistä työtä, tarvitaan paljon paikkakuntakohtaista koulutusta väkivaltailmiöstä, uhrin tunnistamisesta sekä MARAK-mallista. Näitä koulutuksia järjestetään mukaan lähteneillä paikkakunnilla syksyn ja talven 2012 aikana.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Kustannuksia on tullut muun muassa koordinaattorin palkkauksesta, matkakustannuksista, koulutus- ja yhteistyökokouksista sekä materiaalin tuottamisesta. Pilotin kustannukset olivat 33 000 euroa (puolipäiväinen koordinaattori).

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Ensimmäisen vuoden pilotista on kirjoitettu raportti: MARAK kokemuksia parisuhdeväkivallan riskinarvioinnin menetelmän kokeilusta Suomessa. Raportti löytyy osoitteesta:

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/8ed97595-de71-48a7-8746-4e4d1b7e43d6>

Muuta huomioitavaa

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on päätetty MARAKin pilotoinnin jatkamisesta ja toimintamallin käyttöönotosta kattavasti koko maassa pilotoinnin perusteella.

Lisätietoja

Laura Lappinen
Projektikoordinaattori
MARAK-hanke/ Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos
laura.lappinen@thl.fi
p. 029 5246548

2.9.2 Väkivaltatyön kehittämishanke Aggredi 2006–2012

Taustaa

Aggredi-hanke on saanut alkunsa tarpeesta luoda hoidollinen palvelu kodin ulkopuoliseen väkivaltaan syyllistyneille asiakkaille. Projektiaihio lähti liikkeelle keväällä 2004 työnimellä ”kuumarinki”. Lähtökohtana oli alusta alkaen vaikuttaa väkivaltarikoksilla oireilevien nuorten elämänhallintaan ja näin vähentää nuorten uusintarikollisuutta. Liikkeelle lähdettiin vahvasti nuorisotyöllisin menetelmin yhteistyössä HelsinkiMission ja nuorisopoliisin kanssa. Projektia testattiin vuonna 2005 yhteistyössä poliisin ja sosiaaliviraston kanssa. Kokeilut kuitenkin epäonnistuivat täydellisesti ja projektista alettiin suunnitella pitkäkestoista kehittämishanketta.

Projekti sai RAY:n rahoituksen ja toiminta käynnistyi keväällä 2006. Hankkeen tarkoituksena on luoda kumppanuuteen ja yhteistyöhön perustuva järjestelmä, joka mahdollistaa nopean ja tehokkaan puuttumisen väkivallan takia vaikeuksiin ajautuneen nuoren aikuisen elämää tuhoavan kierteen pysäyttämiseksi.

Toiminnan kohderyhmä on vakaviin kodin ulkopuolisiin väkivaltarikoksiin syyllistyneet 18–39-vuotiaat sekä vakavasti väkivallalla oireilevat – kuten koulu- ja joukkomurhaa suunnittelevat (fantasiapohjainen väkivalta) – nuoret aikuiset.

Toteuttaminen

Hankkeen päävastuu on Aggredin työtiimillä, jonka keskeisimmät alueet ovat asiakasohjautuvuusjärjestelmän kehittäminen, asiakastyömenetelmien kehittäminen sekä rahoituksen varmistaminen

Alun perin tarve hankkeelle nostettiin esiin silloisen nuorisopoliisin toimesta, mutta toimintaan ovat osallistuneet vuosien varrella useat eri tahot, joista tärkeimmät alla:

Helsingin Rikosseuraamuskeskus (Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto), Helsingin vankila, Suomenlinnan vankila, Helsingin vankilassa ja Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa toimivat arviointikeskukset, Keravan vankila, Vantaan vankila, Jokelan Vankila, Vantaan yhdyskuntaseuraamustoimisto, Espoon yhdyskuntaseuraamustoimisto, Helsingin poliisi, Helsingin kaupungin lastensuojelun jälkihuolto, Sininauhasäätiön asumispalvelut, sisäasiainministeriön sisäisen turvallisuuden organisaatio, Rikosuhripäivystys, Jussi-työ sekä KRIS Helsinki. KRIS Helsingin kanssa suunnitellaan laajempaa yhteistyötä, joka toteutuessaan luo vahvan synergiaedun, jossa hyödynnetään Aggredin asiakastyön sekä KRIS:in vertaisryhmätyön kokemuksia.

Muita yhteistyötahoja ovat olleet:

Hämeenlinnan vankila, Espoon Setlementti/sovittelu, Autismisäätiö, Auroran psykiatrisen sairaala, Kriminaalihuollon tukisäätiö, Samarian asumispalvelut sekä Oulun Setlementti, Oulun poliisi ja kaupunki, Miessakit/Lyömätön linja, Protukipiste/Etsivä yksikkö, Väestöliitto/Miehen aika, Helsingin kaupungin turvallisuusohjausryhmä/Katuväkivaltatyöryhmä, Helsingin kaupungin turvallisuusosasto, Mainostoimisto Taivas, Kris Suomi ry, Kovaosaisten ystävät ry, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsingin kaupungin tietokeskus.

Hanke toteutetaan RAY:n tuella. Hanke perustuu vahvaan kumppanuustoimintaan, jossa asiakkaat ohjautuvat projektiin suoraan kumppaneina toimivien viranomaisten kautta.

Tulokset ja vaikutukset

Hankkeen tavoitteena on ollut viranomaisten ja kolmannen sektorin yhteistyön kehittäminen, kodin ulkopuolisiin väkivaltarikoksiin syylistyneiden asiakkaiden hoidon tarpeen esiin nostaminen, yhteiskunnallisen keskustelun lisääminen, hoidollisten työmenetelmien kehittäminen sekä väkivaltarikoksiin syylistyneiden asiakkaiden väkivaltarikoksien väheneminen tai kokonaan loppuminen. Syntyneillä käytännöillä on ollut eriasteisia tuloksia.

Aggredi-projekti on tavoittanut hyvin kohderyhmänsä ja pystynyt vähentämään yksilöiden väkivaltarikoksia. Tämä on vaikuttanut uusien rikosten sekä uusien uhrien syntymiseen vähentäen osaltaan sekä väkivaltarikoksista aiheutuvia kustannuksia että uhrien kokemaa fyysistä sekä henkistä kärsimystä. Toiminta on osoittanut, että väkivallan vähenemiseen kyetään vaikuttamaan yksilötasolla tehokkaasti.

Mitä haasteita on kohdattu?

Toiminnan suurimpana haasteena on kohderyhmän hoidolliseen työhön suunnattu rahoitus. Väkivaltarikoksiin syylistyneiden asiakkaiden hoidollisten palveluiden tarjoamista ei ole laissa säädetty pakolliseksi. Näin ollen esimerkiksi Helsingin kaupungin ei tarvitse tarjota tai ostaa näitä palveluja ja taloudellinen satsaus saatetaan nähdä tarpeettomana lisäkustannuksena. Ulkopuolisten rahoittajien vakuuttaminen siitä, että väkivallan tekijät tarvitsevat hoidollisia palveluita on aikaa vievä ja hankala prosessi. Vaikka palvelujen tarvetta voi perustella väkivallan tekijän, uhrien tai taloudellisten seikkojen kautta, on tällä hetkellä ainoa konkreettinen rahoituskanava Raha-automaattiyhdistys.

Asiakasohjautuvuuden haasteena on se, miten asiakasohjaus kiinnittyy kunkin toimijan rakenteisiin siten, että se ei ole yksittäisistä työntekijöistä kiinni. Rakenteisiin kiinnittymistä vaikeuttaa se, että projekti on määräaikainen. Myös asiakasohjauspaikkojen organisatoriset muutokset, jonka aikana työntekijät keskittyvät perustehtäviensä hoitoon ja ylläpitämiseen, ovat vaikeuttaneet työtä.

Aggredin mahdollinen siirtyminen AK-avustuksen piiriin vaikuttaa luultavasti myös asiakasohjautuvuustahojen luottamukseen siitä, että toiminta on suunniteltua ja pitkäjänteistä. Viranomaisten mukaan usein projektien ongelmaksi on muodostunut työn lyhykestoisuus. Nykyisessä taloustilanteessa viranomaiset ovat tarkentaneet sitä, mihin virkatyötä käytetään. Projektit eivät usein ole tärkeysjärjestyksessä ensimmäisiä.

Opit/kokemukset, joista muut toimijat voivat hyötyä

Väkivaltarikoksiin syyllistyneet asiakkaat kyetään kiinnittämään kolmannen sektorin tarjoaman hoidon piiriin ja heidän kanssaan voidaan työskennellä tuloksellisesti. Työ väkivaltarikollisten kanssa viranomaiskentän ulkopuolella ei ole mielikuvista poiketen vaarallista tai hankalaa. Projektinhallinnan kulttuuria tulee kehittää. Tämä näkyy etenkin projektin/järjestön suhtautumisessa viranomaisyhteistyöhön. Viranomaisiin kohdistuvat yhteistyöodotukset ovat usein suuria. Yhteistyötä ja siihen suunnattuja resursseja alimitoitetaan. Verkostoyhteistyön onnistumisen oletetaan tapahtuvan lyhyellä satsauksella, vaikka se tulisi nähdä järjestöyöntekijän jatkuvana asenteena. Järjestöt olettavat usein viranomaisen tarttuvan osana virkatyötään projektin esille nostamiin haasteisiin. Projektit kuitenkin alkavat ja loppuvat ja järjestöille kuuluvan työn juurruttamista mietitään liian vähän.

Miten työtä jatketaan?

Projekti jatkuu 31.12.2012 asti. Syksyllä 2012 on keskitytty viranomaisyhteistyön ja menetelmien kehittämiseen, valtakunnallisen soveltuvuuden testaamiseen sekä tutkimukselliseen arviointiin. Vuodesta 2013 eteenpäin Aggredi-työmuoto pyritään kiinnittämään vakituiseksi ja kodin ulkopuoliseen väkivaltaan keskittyväksi hoidolliseksi ja konsultatiiviseksi palveluksi. Jatkotyön yhtenä haasteena on budjettikäytäntöjen syntyminen kodin ulkopuolisiin väkivaltarikoksiin syyllistyneiden asiakkaiden hoidollisiin palveluihin.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Vuosina 2006–2012 toteutetun kehittämishankkeen kokonaiskustannusarvio on 1 500 000 euroa.

Onko hankkeesta tehty arviointia?

Aggredi-työmuodon tuloksellisuus selviää Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen valmistuttua. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos tekee Aggredi-projektista arviointitutkimuksen. Tutkimuksessa tarkastellaan Aggredin vaikutusta sen kohderyhmän rikollisuuteen ja rikollisuuden yhteiskunnallisiin kustannuksiin sekä laaditaan kustannus-hyötyanalyysi. Tutkimuksen kohderyhmän muodostavat projektiin osallistuneet väkivaltarikoksista tuomitut helsinkiläiset miehet. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella ohjelman vaikuttavuutta suhteessa poliisin tietoon tulevaan rikollisuuteen

sekä selvittää miten kohderyhmän rikoskäyttäytyminen on muuttunut ohjelman aikana ja/tai ohjelman päättymistä seuranneen vuoden aikana.

Arvioinnin tulokset valottavat osaltaan väkivaltarikoksista tuomittujen nuorten integroitumista yhteiskuntaan, ja ohjelman vaikutusta siihen. Tutkimuksessa kehitetään lisäksi toistettavissa oleva malli, jonka avulla vastaavia arviointitutkimuksia rikollisuuden vähentämiseen pyrkivistä hankkeista, esimerkiksi kriminaalihuollon tai vankeinhoidon toimintaohjelmista taikka kolmannen sektorin projekteista, voidaan jatkossa toteuttaa tehokkaasti. Tutkimuksen arvioitu julkaisuaikataulu on vuosi 2013.

Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimusartikkeli hankkeesta on valmistunut. Tutkimus kohdentui projektin työtapojen arviointiin ja toisaalta onnistuneen intervention edellytysten tunnistamiseen. Tutkimusartikkeli on julkaistu Kvartti lehdessä 1/2012, artikkeli löytyy myös internetistä osoitteesta:
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/12_04_18_Kvartti_12_1_verkko.pdf

Aggredin toiminta on esitelty julkaisussa Kekki, Tuula ja Salakka, Petri (2012) (toim.): Aggredi – Väkiältä ei ole mulle mikään ongelma.

Muuta huomioitavaa

Oulun Seudun Setlementti sai Aggredin sisarhankkeelle RAY:n nelivuotisen rahoituksen. Hankkeen toiminta kulkee nimellä Via Vis.

Kansainvälinen yhteistyö kasvattaa Aggredin keinoja ennaltaehkäistä yksilöiden liittymistä järjestäytyneeseen rikollisuuteen sekä lisää ymmärrystä mekanismeista, jotka vaikuttavat rikollisjengeistä irtaantumiseen. Tavoitteena on vaikuttaa ehkäisevästi järjestäytyneen rikollisuuden kasvuun sekä ääri liikkeiden syntyyn Suomessa.

Aggredi edustaa Suomea ainoana suomalaisena järjestönä Euroopan Unionin ylläpitämässä RAN ”Firstline Deradicalisation Interventions” DERAD-työryhmässä. Työryhmän tarkoituksena on kerätä ja jakaa hyviä käytäntöjä väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisemisessä Euroopan laajuisesti.

Aggredi kävi Guatemalassa ulkoasiainministeriön rahoituksella helmikuussa 2010. Vuonna 2013 yhteistyötä tullaan jatkamaan kokemusten ja tietotaidon vaihdolla.

Lisätietoja

Petri Salakka
Vastaava projektityöntekijä
HelsinkiMissio/Aggredi projekti
petri.salakka@helsinkimissio.fi
p. 0414489849

2.9.3 Väkivallan katkaisu -ohjelma

Taustaa

Lyömätön Linja aloitti toimintansa Espoossa vuonna 1993. Lyömätön Linja on Suomen ensimmäinen miehille tarkoitettu Väkivallaton Vaihtoehto -tyyppinen palvelu. Taustalla on Tasa-arvoasianneuvottelukunnan vuonna 1990 asettaman väkivaltajaoston vuoden 1991 mietintö. Mietinnön mukaan Suomeen tulisi perustaa vain miehille tarkoitettu palvelu, jonka avulla väkivaltaa harjoittava mies saisi itselleen apua ja tukea väkivallan katkaisuun ja ehkäisyyn. Espoossa toteutettiin vuosina 1993–1994 Raha-automaattiyhdistyksen tuella perheväkivallan katkaisuprojekti, jonka toteutuksesta vastasi Naisten Apu Espoossa ry. Projektin tarkoituksena oli viedä läpi Espoossa perheväkivallan katkaisun koulutusohjelma ja kutsua koolle auttajaverkosto, jonka tehtävänä oli kehittää paikallista yhteistyötä perheväkivaltaa koskevissa kysymyksissä. Projektin tavoitteena oli lisäksi käynnistää miehille tarkoitettu, Väkivallaton vaihtoehto -tyyppinen auttamisohjelma, jonka nimeksi tuli Lyömätön Linja.

Vuosina 1993–1996 Lyömätön Linja -toiminnan taustayhteisönä toimi Naisten Apu Espoossa ry. Toimintaa rahoitti Raha-automaattiyhdistys. Vuoden 1997 vaihteessa Lyömätön Linja päätettiin luovuttaa Naisten Apu Espoossa ry:ltä miesten omille harteille ja edelleen miesjärjestö Miessakit ry:lle. Miessakit ry palkkasi Lyömätön Linja -toimintaansa varten uudet työntekijät, jotka aloittivat toiminnan toteuttamisen. Miessakit ry toteuttaa edelleen Lyömätön Linja -toimintaa. Toimintaan voi tutustua osoitteessa www.miessakit.fi

Espoossa Lyömätön Linja -toiminta käynnistettiin Naisten Apu Espoossa ry:ssä uudelleen vuonna 2000 (yhdistyksen nimi muuttui vuonna 2012: Lyömätön Linja Espoossa ry). Lyömätön Linjan Väkivallan katkaisu -ohjelman kehittämisen tavoitteena oli aikaansaada sellainen toimintamalli, joka lisää miesten vastuullisuutta ja hyödyntää miesten keskinäistä vertaistukea. Väkivallan katkaisu -ohjelmalle laadittiin tavoitteet, jotka edistävät miehen väkivallattomuuden kehitystä ja parantavat siten myös väkivallan uhrin ja lasten turvallisuutta. Väkivallan katkaisu -ohjelmaan kuuluu, ettei toiminta tapahdu pelkästään miesten ehdoilla, vaan siihen sisältyy myös väkivallan uhrin ja lasten todellisuus. Ohjelmasta oli tavoitteena kehittää rakenteellinen, mutta mieskohtaisesti joustava kokonaisuus, joka voidaan tarvittaessa liittää tai soveltaa erilaisissa toimintaympäristöissä. Väkivallan katkaisu -ohjelma oli keskeinen vuoden 2001 alussa Espoossa poliisin ja syyttäjäosaston kanssa kehitettyä PRYM -mallia (malli on kuvattu luvussa 2.9.4). Ohjelmasta on muodostunut vuosien aikana toimiva malli, jota on sovellettu muun muassa vankiloihin. Vankilaolosuhteissa Väkivallan katkaisu -ohjelmaa sovelletaan nimellä Unbeatables. Lisätietoja ohjelmasta saa Rikosseuraamuslaitoksesta.

Väkivallan katkaisu -ohjelmaa ryhdyttiin soveltamaan maahanmuuttajamiesten parissa vuonna 2005. Toiminta sai nimekseen Miehen Linja, ja sitä rahoittavat nykyisin Raha-

automaattiyhdistys ja Espoon kaupunki. Miehen Linja -toiminnassa toteutetaan Väkivallan katkaisu -ohjelman ohella väkivaltaa ennaltaehkäiseviä ryhmätoimintoja. Miehen Linjan toiminnassa on kehittynyt ennaltaehkäisevää toimintaa varten Dusti -ryhmätoiminnan malli, joka voidaan liittää muun muassa osaksi olemassa olevaa kaupungin tuottamaa kotouttamistoimintaa. Miehen Linjan toiminnassa on valmistunut vuoden 2012 keväällä oikeusministeriön Rikoksentorjuntaneuvoston tuella prosessievaluuatiotutkimus. Tutkimustuloksista kertova kirja on nimeltään Dusti -Luottamusta Miehen Linjalla. Julkaisua voi tilata osoitteesta www.lyomatonlinja.fi.

Toteuttaminen

Väkivallan katkaisu -ohjelman kehittivät Lyömättömän Linjan työntekijät Jari Hautamäki ja J-P Salonen. Ohjelmasta saatuja kokemuksia käsiteltiin laajassa, Lyömätön Linja -toiminnan yhteistyöverkostossa, joka arvioi ohjelman tuloksia ja esitti tarvittavia kehittämisideoita työn tuloksellista toteuttamista varten. Väkivallan katkaisu -ohjelman kehittämistyössä perheneuvolatyön ja turvakoti -toiminnan palaute oli keskeistä väkivallan uhrien ja lasten näkökulmien huomioimiseksi. Väkivallan katkaisu -ohjelman kehittämistyöhön tärkeän panoksen ovat tuoneet myös ohjelmaan osallistuneet miehet, joiden tarinat ovat olleet arvokas osa erityisesti ohjelmaan kuuluvassa Veturi -ryhmäohjelmassa.

Väkivallan katkaisu -ohjelmaa ovat alkuvuosina toimeenpanneet Jari Hautamäki ja J-P Salonen. Alkuvuosien ryhmänohjaajia ovat olleet Matti Lampela, Tapani Wacklin ja Lasse Reijomaa. Vankilassa tapahtuneesta Unbeatables -ohjelman kehittämistyöstä ovat vastanneet Jari Hautamäki ja Arto Halme. Viime vuosina ohjelman käytännön toteuttamisesta ovat vastanneet Lyömättömän Linjan asiakastyössä olevat ohjaajat.

Väkivallan katkaisu -ohjelman tavoitteena on huomioida jokainen perheenjäsen ja saattaa heidät avun piiriin. Ohjelman periaatteisiin kuuluu verkostoituminen ja perheenjäsenten auttaminen eri tahojen yhteistyönä. Väkivallan katkaisu -ohjelmassa pyritään toimimaan aina niin, ettei toiminta vaaranna naisen tai lapsen turvallisuutta. Ohjelman aikana miehiä tuetaan väkivallattomuuteen voimavarakeskeisten työmenetelmien avulla. Väkivallan katkaisu -ohjelma koostuu kriisityön luonteisesta puhelinpalvelusta, yksilökeskusteluista ja miesten vertaistukea hyödyntävästä Veturi-ryhmäohjelmasta (vertaistukiryhmä). Väkivallan katkaisu -ohjelmaan sitoudutaan kirjallisella sopimuksella.

Väkivallan katkaisu -ohjelma koostuu yksilö- ja ryhmätyöskentelystä, puolison palveluohjauksesta sekä seurannasta. Asiakas voi varata vastaanottoajan puhelimitse. Vastaanottoaika sovitaan pääsääntöisesti samalle tai seuraavalle viikolle. Ensimmäisessä tapaamisessa on mukana kaksi työntekijää. Mieheltä pyydetään lupa ottaa yhteyttä hänen puolisoonsa palveluohjauksen suorittamiseksi. Palveluohjauksessa kartoitetaan perheen kokonaistilannetta ja ohjataan puoliso ja lapset tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.

Miehen työskentely etenee yksilökäynneillä, joissa kartoitetaan käytettyä väkivaltaa ja asiakkaan elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on työskennellä asiakkaan kanssa yhdessä siten, että mies saa selviytymisen kannalta itselleen tarvittavan avun ja tuen. Tapaamisissa arvioidaan myös muiden perheenjäsenten turvallisuutta. Työskentelyn edetessä parisuhdetapaamisen miehen puolison ja tämän auttajatahon kanssa ovat mahdollisia.

Miehen ottaessa vastuun omasta väkivallan käytöstään on hänen mahdollista osallistua vertaistukiryhmään. Väkivallan katkaisu -ohjelman keskeinen osa on miehille kehitetty ja strukturoitu Veturi -ryhmäohjelma. Ryhmäohjelma koostuu 15 ryhmäkäynnistä. Jokaisella ryhmäkerralla on teema, johon keskustelu ryhmässä keskittyy. Ryhmä kokoontuu kerran viikossa 1,5 tuntia kerrallaan. Ryhmää ohjaa mies-nainen-työpari. Ryhmän ohella yksilökäynnit jatkuvat kunkin asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaan.

Yksilö- ja ryhmätyöskentelyn päättyessä asiakas siirtyy itsenäisen työskentelyn vaiheeseen. Hänen kanssaan sovitaan tapaaminen puolen vuoden kuluttua, jolloin tarkastellaan miehen senhetkistä tilannetta, muutosta ja arvioidaan tarvetta jatkotyöskentelylle.

Liite 5: kuva Väkivallan katkaisu -ohjelmasta ja Veturi -ryhmäohjelman teemat

Tulokset ja vaikutukset

Espoossa toteutetun Väkivallan katkaisu -ohjelman vaikutuksista on julkaisu vuosien aikana useita opinnäytetöitä ja muita kirjallisia selvityksiä ja materiaaleja. Ohjelman vaikutukset ovat näkyneet apua hakeneiden miesten elämässä väkivallan käytön loppumisen lisäksi monella eri tavalla. Miehet ovat ryhtyneet huolehtimaan enemmän itsestään ja hyvinvoinnistaan ja he ovat ryhtyneet osallistumaan perheen ja parisuhteen arkeen uudella tavalla.

Väkivallan katkaisu -ohjelman aikana miehiltä kerätään lomakkeilla tietoa ohjelman vaikutuksista. Ohjelman alkuvaiheessa suoritetaan väkivallan käytön alkuarviointi, ohjelman keskivaiheella väliarviointi ja lopussa loppuarviointi. Seuranta toteutetaan noin puolen vuoden kuluttua tapaamisten päätyttyä. Seuranta toteutetaan yleensä tapaamisella ja myös tässä tilaisuudessa käytetään apuna kirjallista palautetta.

Väkivallan katkaisu -ohjelma on liitetty Perheväkivalta Rikosprosessissa - yhteistyömalliin ja tätä kautta on voitu estää väkivaltatilanteiden syntymistä. Tämän yhteistyön ja Väkivallan katkaisu -ohjelman tuloksia on arvioitu säännönmukaisesti poliisin kanssa käydyissä neuvotteluissa. Lisäksi ohjelmaa on arvioitu osana Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2006 julkaisemaa Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena -arviointitutkimusta.

Väkivallan katkaisu -ohjelman tuloksista ei ole laadittu yksinomaan toiminnan tuloksia arvioivaa laaja-alaista vaikuttavuuden seurantatutkimusta. Käytännön toimintaa on arvioitu monella eri mittarilla ja jo vuosia tehdyn työn tulokset ovat osoittaneet sen, että Espoossa toimiva Väkivallan katkaisu -ohjelma on vaikuttava ja pitkäjänteisen kehittämistyön tuloksena syntynyt kokonaisuus, joka palvelee kohderyhmänsä tarpeita.

Mitä haasteita on kohdattu?

Väkivallan katkaisu -ohjelman haasteena on ollut se, ettei vapaaehtoisuuden periaatteella toimivaan työskentelyyn voida sitouttaa jokaista yhteyttä ottavaa. Osalla yhteyttä ottaneista saattaa olla myös muita ongelmia, kuten päihde- tai vakavia mielenterveysongelmia, eivätkä he siten välttämättä hyödy ohjelmasta. Väkivallan katkaisu -ohjelmasta hyötyvät erityisesti ne henkilöt, jotka kykenevät aidolla tavalla ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään.

Espoossa Lyömättömällä Linjalla toimiva Väkivallan katkaisu -ohjelma on vakiinnuttanut paikkansa niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti. Tämän seurauksena monet yhteyttä ottavat ovat halunneet tulla Lyömättömän Linjan hyvän maineen vuoksi juuri Espoossa toteutettavaan palveluun. Asiakasohjauksia tulee runsaasti myös eri yhteistyötahojen ohjaamina. Lyömättömän Linjan asiantuntijuus on ollut kysyttyä erilaisissa työryhmissä, koulutuksissa, mediassa jne. Tästä kaikesta on seurannut resurssipulaa niin, ettei kysyntään ole voitu täysin vastata.

Väkivallan katkaisu -ohjelman kokonaisuus on kirjattu perusteellisesti. Ohjelman rakenne ja tavoitteet ovat selkeitä. Veturi -ryhmäohjelman teemat vastaavat ja täydentävät hyvin koko ohjelmalle asetettuja tavoitteita. Sisällöllisesti ohjelmalla ei tällä hetkellä ole suuria kehittämistarpeita, mutta toimintaa arvioidaan koko ajan ja sisältöön voidaan tehdä harkittuja muutoksia. Eräs viime aikoina havaittu kehittämiskohde on seurannan parantaminen siten, että yhä useammassa asiakastilanteessa seurantapalautetta voidaan saada myös miehen puolisoa auttavalta taholta.

Väkivallan katkaisu -ohjelmaa on jossain yhteydessä kritisoitu siitä, että se pyrkii olemaan liikaa kansainvälisten mallien mukainen, kasvatuksellinen ja opettava. Tätä yleistä käsitystä olisi voitu paremmin oikaista ja tuoda esille toiminnan oikeaa luonnetta ja toimintakulttuuria. Väkivallan katkaisu -ohjelma huomioi kansainväliset väkivallan tekijöiden auttamisohjelmat ja suositukset. Ohjelma on kuitenkin mitä suurimmassa määrin kehittynyt auttajaverkoston, työntekijöiden ja erityisesti asiakkaiden vuoropuhelussa.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Lähisuhde- ja perheväkivallan katkaisu ja ennaltaehkäisy eivät onnistu yhden yhdistyksen voimin. Espoolaisten ammattiauttaja- ja viranomaistahojen kanssa on luotu toimintamalleja asiakastapausten hoitamiseen. Perheväkivaltilanteen jälkeen kaikkia

perheenjäseniä autetaan eri tahojen yhteistyönä. Espoossa tärkeitä toimijoita ovat Turvakotipalvelut, lastensuojelu, perheneuvolat, päihde- ja mielenterveyspalvelut, kirkon perheneuvonta ja poliisi (kts. luku 2.9.4 Perheväkivalta rikosprosessissa - yhteistyömalli).

Väkivallan katkaisu -ohjelman kehittäminen on ollut hyvä ratkaisu. Malli on selkeä työtä tekeville, se ohjaa ja tukee hyvin käytännön työn perustehtävää. Yhteyttä ottavalle asiakkaalle on hyötyä siitä, että hänelle voidaan selkeästi kertoa siitä, mitä Väkivallan katkaisu -ohjelma tarkoittaa, miten siihen voi päästä ja mitä siihen osallistuminen edellyttää. Ohjelmaan sitoudutaan kirjallisesti ja jokainen asiakas tekee tietoisin valinnan osallistuessaan ohjelmaan. Väkivallan katkaisu -ohjelmasta voidaan informoida asiakkaan läheisiä ja he tietävät kuinka palvelu toimii. Väkivallan katkaisu -ohjelman kokonaisuus on yhteistyökumppaneiden tiedossa ja siten he myös luottavat ohjelmaan ohjatessaan asiakkaita palvelun piiriin.

Väkivallan katkaisu -ohjelmassa tehtäviä toimia arvioidaan aina siitä näkökulmasta, miten tehty työ parantaa uhrien ja lasten turvallisuutta, unohtamatta asiakkaan omaa turvallisuutta. Ohjelmasta on pitkäjänteisen kehittämistyön tuloksena kehittynyt käytäntö, joka edelleen nojaa vahvasti toiminnan perustehtävään eli väkivaltaa käyttäneiden miesten auttamiseen ja tukemiseen.

Espoossa toimiva Väkivallan katkaisu -ohjelma on hyvä esimerkki pitkäjänteisen kehittämistyön tuloksista. Espoossa toteutettavan Väkivallan katkaisu -ohjelman kokemuksia voidaan hyödyntää hyvin alalla ja kehitettyä kokonaisuutta voidaan tarvittaessa levittää ja juurruttaa myös muualle Suomeen.

Miten työtä jatketaan?

Lyömätön Linja on toiminut 20 vuotta ja Miehen Linja seitsemän vuotta. Sinä aikana ohjelmaa on kehitetty yhdessä asiakkaiden kanssa. Väkivallan katkaisu -ohjelmaa jatketaan keskeisenä osana Lyömättömän Linjan perustehtävää. Tavoitteena on, että voimme jatkossa vastata koko ajan kasvavaan kysyntään. Tulevan vuoden tavoitteena on toteuttaa enemmän myös ennaltaehkäisevää työtä ja kehittää toimintamallia, jonka kautta Väkivallan katkaisu -ohjelmaan osallistuneet miehet voivat toimia myös vapaaehtoistyön erilaisissa tehtävissä.

Mitä kustannuksia on aiheutunut?

Väkivallan katkaisu -ohjelmaa on kehitetty ja toteutettu Raha-automaattiyhdistyksen ja Espoon kaupungin tuella. Täten kehitystyö ja ohjelman toteuttaminen Espoossa on tapahtunut osana toiminnan perustehtävää. Väkivallan katkaisu -ohjelman kehitystyöhön osallistuneet yhteistyötahot ovat toimineet myös oman perustehtävänsä puitteissa. Vankiolosuhteissa tapahtuneella Unbeatables -ryhmäohjelman kehittämistyöllä on ollut erillinen määräraha.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Toiminnasta on tehty arviointitutkimus:

Keisala, Hertta (2006): Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena.

Arviointitutkimus Espoon yhteistyöverkoston ja Lyömättömän Linjan toiminnasta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen

tutkimustiedonantoja 68. <http://www.optula.om.fi/Oikeapalsta/Haku/1215523702892>

Lisäksi Väkivallan katkaisu -ohjelmasta ja Espoossa toteutettavasta Lyömättömästä Linjasta on laadittu useita opinnäytetöitä, selvityksiä ja muita kirjallisia materiaaleja. Luettelo näistä on liitteessä 6.

Muuta huomioitavaa

Väkivallan katkaisu -ohjelmaa on mahdollista levittää ja juurruttaa myös muille paikkakunnille. Lisätietoja ohjelmasta www.lyomatonlinja.fi

Lisätietoja

Jari Hautamäki

Toiminnanjohtaja

Lyömätön Linja Espoossa ry

Maalarinkuja 3B

02650 Espoo

p.09 276 62 810

jari@lyomatonlinja.fi

2.9.4 Perheväkivalta rikosprosessissa -yhteistyömalli Espoossa

Taustaa

Perheväkivalta Rikosprosessissa -yhteistyömallin taustalla on kokeilu, jonka Lyömätön Linja Espoossa, Espoon poliisi ja Espoon kihlakunnan syyttäjäsasto aloittivat 1.1.2001. Kokeilun lähtökohtana oli löytää uusia keinoja perheväkivallan katkaisemiseen ja ehkäisemiseen. Kokeilulla pyrittiin tavoittamaan erityisesti niitä espoolaisia miehiä, jotka ovat epäiltyinä naisiin tai lapsiin kohdistuvasta väkivaltarikoksesta.

Toteuttaminen

Yhteistyömallin laatimiseen osallistuivat Lyömätön Linja Espoossa ry: n Jari Hautamäki, Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen Espoon pääpoliisiaseman rikosylikomisario Jukka Kaski ja ylikonstaapeli Timo Knuutti, ylikonstaapeli Jouni Räsänen Länsi-Uudenmaan poliisin hälytystoimistosta, kihlakunnansyyttäjä Heikki Poukka ja ohjaaja J-P Salonen Lyömätön Linja Espoosta.

Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen Espoon pääpoliisiaseman väkivaltarikosyksikkö suorittaa pahoinpitelyrikoksen esitutkinnan ja siirtää jutun syyttäjän syyteharkintaan. Poliisin organisaatiomuutoksen myötä lähisuhdeväkivaltarikosten tutkinta siirtyi Espoossa väkivaltarikosyksiköstä päivittäistutkintaan 1.5.2012. Päivittäistutkinnassa suoritetaan rikosnimikkeistön perustekomuotojen (esimerkiksi pahoinpitely) esitutkinta. Väkivaltarikosyksikössä tutkitaan edelleen vakavimmat rikokset (esimerkiksi törkeät seksuaalirikokset).

Yhteistyö toimii niin, että poliisi ei ohjaa pahoinpitelystä epäiltyä miestä sovitteluun. Sovittelun sijaan miehet pyritään neuvomalla ohjaamaan Lyömätön Linja Espoossa - palveluun. Poliisi kertoo esitutkinnan yhteydessä miehelle Lyömätön Linja Espoossa - palvelusta ja yhteistyötavasta Lyömättömän Linjan kanssa. Samassa yhteydessä tutkija pyytää mieheltä suostumusta siihen, että hänen yhteystietonsa voidaan toimittaa edellä mainittujen toimintojen päivystäjälle. Kun yhteystiedot ovat saapuneet, Lyömättömän Linjan työntekijä ottaa mieheen viiveettä yhteyttä ja mies tavataan vastaanotolla mahdollisimman pian. Tämän jälkeen miehen kanssa toimitaan Väkivallan katkaisu - ohjelmassa samoin kuin muuta kautta ohjautuneiden miesten kanssa.

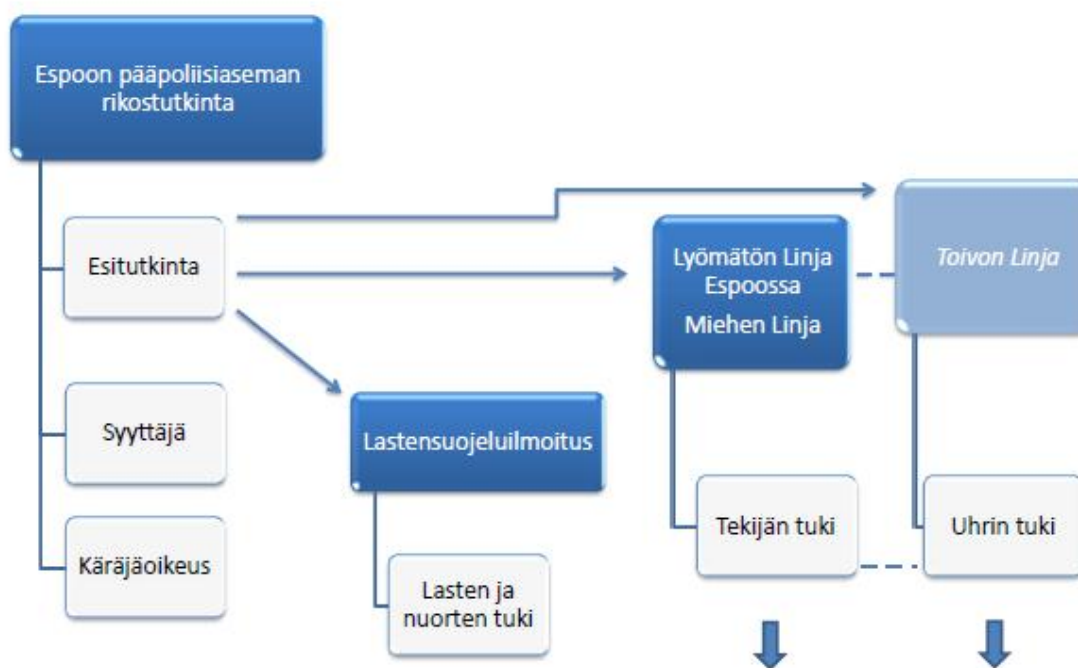
Mikäli perheessä on lapsia, poliisi tekee tapauksesta aina lastensuojeluilmoituksen ja tarvittaessa pyytää jo tapahtumapaikalle sosiaali- ja kriisipäivystyksen työntekijän.

Yhteistyömalliin (PRYM) liitettiin vuonna 2003 väkivallan uhreille tarkoitettu Naistenapu -avopalvelu, joka on toiminut Espoon Turvakodilla kevääseen 2012 saakka. Väkivallan uhrien kanssa on toimittu samalla tavalla kuin tekijöiden kanssa ja asianomistajan yhteystiedot on välitetty avopalvelun työntekijälle. Tällä hetkellä väkivallan uhrien yhteystiedot toimitetaan myös Lyömättömään Linjaan. Vuoden 2013

tavoitteena on, että uhrien auttaminen voi tapahtua Raha-automaattiyhdistykseltä haetun projektirahoituksen turvin Toivon Linjalla.

Edellä kuvatun toimintakokonaisuuden avulla PRYM-mallissa on huomioitu jokaisen perheenjäsenen avuntarpeet ja siten perhettä on voitu auttaa ja tukea kokonaisvaltaisesti eri tahojen yhteistyönä. Vuonna 2005 PRYM-mallia laajennettiin siten, että poliisin rikostutkinnan kautta voivat myös maahanmuuttajamiehet ohjautua Väkivallan katkaisu-ohjelmaan. Myös parisuhdeväkivallasta epäiltyjä naisia on vuodesta 2010 ohjattu kokeiluluonteisesti Lyömättömään Linjaan.

Perheväkivalta Rikosprosessissa -yhteistyömalli

Tulokset ja vaikutukset

Yhdentoista vuoden aikana poliisi on toimittanut Lyömättömään Linjaan vuosittain keskimäärin 25 miehen yhteystiedot (yhteensä noin 250 miestä). Näistä noin 57 prosenttia on käynyt vähintään kerran tapaamisessa. Heistä puolet on sitoutunut pidempiaikaiseen työskentelyyn. Käytännön työn perusteella voi todeta, että yhteistyö on ollut tuloksellista. Miehet ovat antaneet erinomaista palautetta poliisin tavasta kohdata heidät raskaassa tilanteessa.

PRYM:in kautta auttamisjärjestelmä saa yhteyden sekä mahdolliseen tekijään että uhrin rikosprosessin rinnalla. PRYM-yhteistyömalli on tuottanut kokemustietoa siitä, että tällä tavalla toimittaessa voidaan estää väkivallan uusiutumista ja parantaa väkivallan uhrin

ja lasten turvallisuutta. Turvallisuuden parantuminen voi koskettaa myös tapauksia, joissa on voitu edetä vain asianomistajaa tukemalla.

PRYM-malliin on kuulunut alusta alkaen tiivis yhteistyö ja kokemusten vaihto toimijoiden kesken. Poliisin tutkijat ja Lyömättömän Linjan työntekijät ovat tavanneet toisiaan säännönmukaisesti vähintään kerran vuodessa. Kokemusten vaihto on kehittänyt toimijoiden työtä vastavuoroisesti. Yhteistyömallissa on ollut tärkeää myös se, että poliisissa on ollut nimettynä väkivaltarikoksia tutkiva konstaapeli, joka on keskittynyt lähisuhte- ja perheväkivaltakysymysten käsittelyyn ja toiminut myös käytännön työn yhdyshenkilönä toimijoiden välillä. Yhteistyö on luonut yhdessä tekemisen kulttuuria perhettä auttavien tahojen välille.

Mitä haasteita kohdattiin?

Aluksi rikostutkijat antoivat asiakkaille Lyömättömän Linjan yhteystiedot ja vastuu yhteydenotosta jäi asiakkaalle itselleen. Avun hakemisen kynnys oli tuolloin paljon suurempi ja usein yhteydenotto jäi tekemättä. Kun siirryttiin malliin, jossa poliisi ilmoittaa yhteystiedot ja työntekijä soittaa asiakkaalle, alkoi asiakkuuksia syntyä. Matala kynnys tarkoittaa parhaimmillaan sitä, että apua tarjotaan aktiivisesti. Tämä koskettaa sekä epäiltyä että asianomistajaa.

Käytäntö on osoittanut, että poliisin kautta tulevilla asiakkailla saattaa olla erilaisia ongelmia, kuten päihde- ja mielenterveysongelmia. Tämä erottaa heidät osin muuta kautta tai palveluun itse yhteyttä ottaneiden elämäntilanteista. Välillä epäiltyä on ollut hankala sitouttaa osallistumaan Väkivallan katkaisu -ohjelmaan ja heille siitä koituvan hyödyn näkeminen ei aina ole ollut itsestään selvää. Kuitenkin myös näissä tapauksissa on ollut hyvä, että epäiltyyn on saatu vähintään puhelinkontakti tai tapaamisia, joissa on voitu arvioida koko perheen, kuten lasten ja uhrin turvallisuutta kokonaisvaltaisesti. Tätä kautta on voitu tarvittaessa keskittää toimia erityisesti muiden perheenjäsenten turvaamiseen.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Rikosseuraamus ei yksin poista riskiä syyllistyä väkivaltarikokseen uudelleen. Espoossa poliisin tekemä systemaattinen ohjaus väkivallan katkaisuun on mielekästä ja hyödyllistä niin työntekijöiden kuin asiakkaiden mielestä. Miehet ovat kertoneet, etteivät he ennen poliisikuulustelua ole tienneet, mistä apua voisi saada, tai he eivät ole kehdanneet hakea apua. Lyömättömän Linjan Väkivallan katkaisu -ohjelmaan kuuluvassa vertaistukiryhmässä keskustellaan muun muassa väkivallasta rikoksena. Miehet ovat usein sitä mieltä, että rikoksesta tulisi seurata muutakin kuin yhdyskuntapalvelua, sakko- tai vankeusrangaistus, sillä ne eivät ”pakota” tekijää miettimään omaa käyttäytymistään.

Miten työtä jatketaan?

Yhteistyö jatkuu osana rikostutkijoiden ja Lyömättömän Linjan työntekijöiden perustyötä. Vuosittain järjestetään yhteisiä tapaamisia, joissa arvioidaan kehittämistarpeita ja seurataan asiakaskäyntien toteutumaa.

Mitä kustannuksia aiheutui?

PRYM-mallia on kehitetty ja toteutettu osana yhteistyöhön kuuluvien toimijoiden työtä, joten mallista ei ole kertynyt muita käytännön toimintaan liittyviä kuluja. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen suorittama prosessievaluatio on toteutettu oikeusministeriön Rikoksenteoriantaneuvoston rahoituksella.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Toiminnasta on tehty arviointitutkimus: Keisala, Hertta (2006): Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena. Arviointitutkimus Espoon yhteistyöverkoston ja Lyömättömän Linjan toiminnasta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 68. <http://www.optula.om.fi/Oikeapalsta/Haku/1215523702892>

PRYM-yhteistyömallia ja sen toimintaa sekä kehittämistarpeita on arvioitu erilaisten selvitysten ja opinnäytetöiden avulla. Vuonna 2006 Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos teki espoolaisesta yhteistyömallista prosessievaluatation, jonka kautta esille tuli tärkeää tietoa kehittämistoimintaa varten.

Muuta huomioitavaa

PRYM- yhteistyömalli on toiminut nyt noin 12 vuotta. Yhteistyömallin kehittämisessä on ollut tärkeää, että yhteisesti sovitut toimintalinjat on kirjattu. Yhteistyötä on vuosien aikana leimannut jatkuva ja työtä kehittävä keskustelukulttuuri. Kertyneet kokemukset ovat vahvistaneet käsitystä siitä, että kyseessä olevan kaltainen yhteistyömalli voi toimia hyvin rikosprosessin rinnalla. PRYM-yhteistyömalli on tuottanut runsaasti erilaista tietoa, jota voidaan hyödyntää myös muualla vastaavia malleja kehitettäessä.

Lisätietoja

Jari Hautamäki
Toiminnanjohtaja
Lyömätön Linja Espoossa ry
Maalarinkuja 3B
02650 Espoo
jari@lyomatonlinja.fi, p. 09 276 62 810

2.10 Parannetaan yritystoiminnan turvallisuutta ja yritysten häiriötöntä toimintaa

2.10.1 Sopimukseen perustuva varautuminen SOPIVA-hanke

Taustaa

Kävi ilmi, että palveluiden tuottajilla ja hyödykkeiden toimittajilla ei ollut käytössään häiriötilanteita varten toimintamenettelyjä kriittisten palvelujen ja hyödykkeiden hankintaan ja niiden tuottamisesta sopimiseen. Tämän seurauksena päätettiin kehittää sopimukseen perustuvaa varautumista ja lisätä toimintavarmuutta kaikenlaisissa tilanteissa.

Toteuttaminen

SOPIVA-hankkeessa laadittiin suositukset jatkuvuudenhallinnalle. Yhteensä suosituksia varautumisen ja toimintavarmuuden kehittämiseksi laadittiin 28. Tämän lisäksi laadittiin mallilausekkeita tarjouspyynnöissä ja sopimuksissa hyödynnettäväksi.

Hankkeen vetovastuu oli huoltovarmuusorganisaatiossa Tietoverkkopoolilla/Tietotekniikkapoolilla. Käytänteiden kehittämiseen osallistui henkilöitä muun muassa huoltovarmuusorganisaatiosta ja huoltovarmuuden kannalta kriittisistä edellä mainittujen poolien yrityksistä.

Hankkeen tuloksia eli jatkuvuudenhallinnan suosituksia ja mallilausekkeita on esitelty vuodesta 2009 lähtien poolien, Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuuden kannalta kriittisten yritysten sekä kaupunkien ja kuntien tilaisuuksissa. Yritykset ja organisaatiot ovat hyödyntäneet ja soveltaneet mallilausekkeita ja suosituksia tarjouspyynnöissä ja sopimuksissa. Jatkuvuudenhallinnan suositusten avulla yritykset ja organisaatiot ovat myös arvioineet jatkuvuudenhallinnan menettelyjään.

Jatkuvuudenhallinnan suositukset ovat myös osa huoltovarmuusorganisaation huoltovarmuuden kannalta kriittisille organisaatioille tarkoitetun HUOVI-portaalin kypsyysanalyysia. Kypsyysanalyysilla arvioidaan jatkuvuudenhallinnan johtamisen ja menettelyjen nykytilaa ja asetetaan niille tavoitetilat.

Suosituksien ja mallilausekkeiden ovat kaikkien yritysten ja organisaatioiden vapaasti hyödynnettävissä. Hankkeessa tuotettu aineisto on ladattavissa osoitteesta <http://www.huoltovarmuus.fi/tietoa-huoltovarmuudesta/jatkuvuudenhallinta/sopiva/>.

Tulokset ja vaikutukset

Huoltovarmuuden kannalta kriittisten yritysten ja organisaatioiden osalta jatkuvuudenhallinnan suositusten laajentuminen on konkretisoitunut varautumisen painopistettä. Tavoitteena on yrityksen ja organisaation yhteiskunnalle kriittisen toiminnon ja/tai tuotannon ja yrityksen ja organisaation toimintaverkoston toiminnan jatkumisen varmistaminen niin strategisin kuin operatiivisin toimenpitein.

Toiminnan jatkuvuudenhallinta ja jatkuvuussuunnittelu käsitteinä kuvaavat toimintaa, joka liittyy tämän päivän häiriötilanteiden ennakointiin ja hallinnan varmistamiseen. Käsitteiden laajeneminen on tukenut eri osapuolten, esimerkiksi yrityksen ja sille palveluita tuottavan yrityksen, keskinäistä jatkuvuudenhallinnan menettelyjen kehittämistä.

Joissakin kunnissa ja kaupungeissa käytetään myös näitä nykyajan käsitteitä kehitettäessä kunnan toimintojen jatkuvuudenhallintaa.

Mitä haasteita on kohdattu?

Käytännön esimerkkejä hankkeen tulosten soveltamisesta ei ole systemaattisesti koottu. SOPIVA-tulosten liittäminen olemassa oleviin tai uusiin yleisiin sopimusehtoihin ja eri alojen sopimuskäytänteisiin tulisi arvioida jatkossa.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Tulokset ovat sovellettavissa niin yrityksissä kuin julkisessa hallinnossa.

Miten työtä jatketaan?

Tulosten markkinointia jatketaan ja tulosten soveltamista tuetaan yrityksissä ja organisaatioissa huoltovarmuusorganisaation resurssien salliessa.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Hankkeesta ei ole tehty arviota, mutta Huoltovarmuuskeskus on käynyt yrityksissä keskustelemassa tulosten soveltamisesta. Huoltovarmuuskeskus ja poolit vastaavat yritysten ja organisaatioiden kyselyihin osaamisensa mukaan.

Lisätietoja

Tuija Kyrölä
Johtaja/ Huoltovarmuuskeskus
Pohjoinen Makasiinikatu 7A, 00130 Helsinki
tuija.kyrola@nesa.fi, p. 040 5455 465

2.10.2 Kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö KATAKRI

Taustaa

Toisen sisäisen turvallisuuden ohjelman (Vnp 8.5.2008) yhtenä tavoitteena oli kilpailukyvyn lisääminen yritystoiminnan turvallisuutta parantamalla. Tavoitteen saavuttamiseksi ohjelmaan sisältyi toimenpide yritysturvallisuuskriteeristön laatimisesta. Tarve kriteeristön laatimiselle syntyi osittain siksi, että sellaiseen kansainväliseen kauppaan, jossa käsiteltiin valtioiden salassa pidettäväksi määrittelemiä tietoja, edellytettiin viranomaisen yritykselle antamaa yhteisöturvallisuustodistusta. Tästä oli olemassa kansallinen lainsäädäntö, mutta varsinaiset tietoturvavelvoitteet, joita kansainvälisesti edellytettiin, tulivat useista eri lähteistä. Ne eivät suoraan soveltuneet yrityksen auditointiin vaan tähän tarvittiin erillinen työkalu, jossa oli kuvattu, mitä eri vaatimukset käytännössä tarkoittivat. Lisäksi kriteeristöä tarvittiin yritysten omaehtoisen turvallisuus- ja itseauditointityön kehittämiseen.

Toteuttaminen

Kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö KATAKRI valmisteltiin laajassa yhteistyössä viranomaisten ja elinkeinoelämän kanssa. Kriteeristön valmistuttua se käsiteltiin sisäisen turvallisuuden ohjelman ohjausryhmässä 17.11.2009 ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä 26.11.2009. Ministeriryhmä päätti suositella KATAKRIn käyttöönottoa laajasti.

Kriteeristön ensimmäinen päivitys tehtiin keväällä 2011. Tässä päivityksessä kriteeristöä kehitettiin siten, että se lain kansainvälisistä tietoturvavelvoitteista lisäksi täyttää valtionhallinnon tietoturvaohjeiden (VAHTI) sekä valtion tietoturva-asetuksen mukaiset tietoturva-vaatimukset. Lisäksi KATAKRIin lisättiin elinkeinoelämän suositukset kullekin kriteerikohdalle. Nämä suositukset kuvaavat sitä tasoa, jonka yritysten suositellaan täyttävän omaehtoisella turvallisuustyöllään.

KATAKRIn päivitetty versio on ladattavissa osoitteesta http://www.defmin.fi/files/1870/KATAKRI_versio_II.pdf.

Tulokset ja vaikutukset

Ulkoasiainministeriö on laissa kansainvälisistä tietoturvavelvoitteista määritelty nk. kansalliseksi turvallisuusviranomaiseksi, joka vastaa kansainvälisesti voimassa olevien yhteisöturvallisuus selvitysten antamisesta. Ministeriön päätöksellä KATAKRI on se työkalu, jota määrättyt turvallisuusviranomaiset käyttävät arvioidessaan kohdeyrityksen vaatimuksenmukaisuutta yhteisöturvallisuustodistuksen saamiseksi.

Tämän lisäksi muun muassa Puolustusvoimat soveltaa KATAKRiä alihankkijoidensa sopimusedellytyksenä kansallisesti. Useat yritykset ovat hyödyntäneet KATAKRiä tai osia siitä omassa turvallisuuspolitiikassaan.

Mitä haasteita on kohdattu?

Suurimmat haasteet KATAKRin käytössä ovat liittyneet siihen, että eri toimijat käsittävät sen eri tavoin. Tämä riippuu siitä, missä suhteessa toimija on KATAKRiin. KATAKRi itsessään ei ole velvoittava normi vaan sen taustalla on joukko normeja, jotka KATAKRissa on kuvattu auditointitoiminnassa käytettävässä muodossa. Kuitenkin esimerkiksi tilanteessa, jossa yritys tai yhteisö joutuu täyttämään KATAKRin kriteerejä sopimusvelvoitteen nojalla, tulee niille KATAKRista käytännössä pakottava normi.

KATAKRiä on pyritty ja haluttu soveltaa kokonaisvaltaisena turvallisuustyökaluna yrityksissä, vaikka se palvelee pääasiallisesti ainoastaan tietoturvallisuusnäkökulmaa. Tästä johtuen se on ajoittain koettu osin puutteellisena ja osin paljon resursseja vaativana työkaluna.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Yritykset ja yhteisöt voivat hyödyntää KATAKRiä soveltaen osana muuta turvallisuuspolitiikkaansa niissäkin tilanteissa, joissa sitä ei heiltä muutoin edellytetä. Tällöin niiden tulee itse harkita, minkä toimenpiteiden tekeminen ja kriteerien täyttäminen parhaiten vastaa niitä turvallisuustarpeita, joita organisaatiossa on tunnistettu.

Miten työtä jatketaan?

KATAKRiä päivitetään parhaillaan sisäasiainministeriön johtamassa neuvoa-antavassa työryhmässä. KATAKRin seuraavan version on määrä valmistua vuoden 2013 aikana. Päivityksen tavoitteena on laajentaa ja selkeyttää kriteeristön käyttöä niin viranomaisprosesseissa kuin yritysten omaehtoisessa turvallisuustoiminnassa.

Mitä kustannuksia aiheutui?

KATAKRi on laadittu ja sitä on päivitetty pitkälti virkatyönä. Päivitystyössä hyödynnettiin ulkopuolista konsulttia, jonka korvauksesta muodostui lisäkustannuksia.

KATAKRi tai sen osien käyttöönotto yrityksissä saattaa aiheuttaa joitakin kustannuksia, mutta tämä riippuu paljon esimerkiksi yrityksen koosta, toimialasta, kiinteistöjen luonteesta. Valikoidusti toteutettu KATAKRin hyödyntäminen omaehtoisessa turvallisuustyössä on kustannustehokasta ja halpaa.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

KATAKRIsta ei ole tehty sellaista vaikuttavuusarviointia, joka kertoisi, miten kriteeristön käyttö kokonaisuudessaan vaikuttaa yhteisön tietoturvallisuuteen tai turvallisuuteen yleisesti.

KATAKRIin liittyvää opetusta ja tutkimustyötä on tehty Laurea-ammattikorkeakoulussa, jossa on kertynyt kokemusta järjestelmän käyttöönotosta ja toteuttamisesta nimenomaan omaehtoisessa varautumisessa.

Lisätietoja

Ari Evwaraye
ylitarkastaja
Sisäasiainministeriö, PL 26, 00023 Valtioneuvosto
ari.evwaraye@intermin.fi
p. 071 878 8373

2.10.3 Yritysturvallisuuden toimintamalli

Taustaa

Sisäasiainministeriön asettama viranomaisten ja elinkeinoelämän yhteinen työryhmä valmisteli vuonna 2006 yritysturvallisuusstrategian (SM julkaisu 15/2006), joka ulottuu vuoteen 2010 asti. Strategiassa vahvistettiin elinkeinoelämän ja viranomaisten yhdessä hyväksymät tavoitteet ja toimenpiteet yrityksiin kohdistuvien rikosten torjumiseksi. Tavoitteiden toteuttamiseksi elinkeinoelämän ja viranomaisten kansallinen yhteistyöryhmä päätti 6.3.2007 perustaa projektiryhmän, jonka tehtävänä oli laatia yritysten käyttöön yhtenäiset toimintaperiaatteet sisältävä rikosten torjunnan toimintamalli. Toimintamallin tarkoituksena on vähentää yrityksiin kohdistuvaa rikollisuutta ja luoda yrityksille parempia valmiuksia varautua myös rikostilanteiden varalta.

Yrityksen ja organisaation jokapäiväisen turvallisuustyön perusta on mahdollisimman turvallisen ja häiriöttömän tuotannon, toiminnan, asioinnin ja työskentely-ympäristön turvaaminen. Rikosten torjunnan toimintamallin tarkoituksena on tukea rikosten torjunnan osalta omatoimista varautumista ja suunnittelua. Kun yritys liittyy rikosten torjuntaan liittyvät näkökohdat osaksi jokapäiväistä turvallisuustoimintaa, se toteuttaa kokonaisvaltaista riskienhallintaa. Toimintamalli edistää turvallisuusajattelun kehittymistä yrityksen sisällä, nostaa turvallisuus- ja riskitietoisuutta sekä parantaa sitä kautta myös torjuntatoimenpiteiden vaikuttavuutta. Turvallisuusriskien arviointia on tarpeen toteuttaa sekä yrityksen johdosta käsin että myös käytännön tasolta, jossa omaan toimintaan liittyvät riskit tunnetaan parhaiten.

Toteuttaminen

Toimintamallin kehittämistä varten koottiin projektiryhmä, johon nimettiin edustajat Keskusrikospoliisin lisäksi sisäasiainministeriön pelastusosastolta, Keskuskauppakamarista, Merenkululaitoksesta, Elinkeinoelämän keskusliitosta, Finanssialan keskusliitosta, SPEK:sta ja Suomen Satamaliitosta. Lisäksi ryhmässä oli mukana ammattijärjestöjen edustaja. Projektiryhmän tehtävänä oli koota toimintamallia varten tarvittava pohjatieto, valmistella ehdotus yritysten rikosten torjunnan toimintamalliksi, sopia toimintamallin pilotoinnista ja kutsua siihen osallistuvat yritykset sekä raportoida saaduista kokemuksista ja kehittämissuunnitelmista kansalliselle yhteistyöryhmälle.

Projektiryhmä valitsi pilottiyrityksiksi Turun Satama Oy:n ja satamaoperaattori Finnsteve Oy:n, Rautaruukki Oyj:n Kurikan tehtaan sekä SRV Yhtiöt Oyj:n rakennuskohteet Keilaniemestä ja Jyväskylästä. Toimintamallin pilotointi laajeni koskemaan myös Rauman ja Haminan satamia ja joitakin niissä olevia satamaoperaattoreita sekä SRV Yhtiöt Oyj:n sisäisen toimintajärjestelmän apuvälineisiin.

Toimintamalli sisältää kysymyssarjan rikosten torjunnan kehittämiseksi yrityksissä. Se soveltuu erikokoisille yrityksille, ja sitä voi soveltaa kulloisenkin tarpeen mukaan. Toimintamallin soveltamisen ei tarvitse johtaa erillisen rikostorjuntasuunnitelman laatimiseen, vaan tarvittavat torjuntatoimenpiteet voivat sisältyä tarvittaessa yrityksessä laadittuihin muihin suunnitteluasiakirjoihin. Niissä yrityksissä ja toimintaympäristöissä, joissa on jo käytössä pelastuslainsäädännön ja muiden vaatimusten edellyttämiä erilaisia turvallisuussuunnitelmia, toimintamallia voidaan käyttää tarkistuslistana toteamaan onko kaikki relevantit riskit ja uhat huomioitu.

Toimintamalli on julkaistu Keskusrikospoliisin verkkosivuilla, ja se on vapaasti käytettävissä. Lisätietoa toimintamallista ja kysymyssarja löytyvät osoitteesta <http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/3156B7EA3834C3FCC22578F70042C693?opendocument>.

Tulokset ja vaikutukset

Toimintamalli on otettu hyvin vastaan. Yritysturvallisuus-sivujen lähtösivua on ladattu vuoden 2012 loppuun mennessä 2327 kertaa, toimintamallia 9921 kertaa ja kysymyssarja-sivua 1856 kertaa. Sivut on perustettu syyskuussa 2008.

Mitä haasteita on kohdattu?

Alueellisesti ja paikallisesti mahdollisuudet hyödyntää rikos- ja turvallisuushkien analyysia ovat olleet rajalliset. Paikallinen rikosten torjuntasuunnittelu tarjoaa paikallistasolla periaatteellisen mahdollisuuden laajaan yhteistyöhön, tiedonvaihtoon, rikosten ennaltaehkäisyyn ja rikostorjuntatoimenpiteiden tehostamiseen sekä konkreettisella että analyysitasolla. Toimintamallin pilotointi kuitenkin osoitti, että nykyisten paikallisten turvallisuussuunnitelmien turvallisuusanalyysit ovat harvoin käytettävissä yritysten turvallisuustyön pohjana. Ongelmana näyttää olevan, että paikallisessa turvallisuussuunnittelussa on tähän mennessä otettu hyvin vajavaisesti huomioon paikallisten yritysten turvallisuustarpeita ja ylimalkaan kutsuttu paikallisia yrityksiä harvoin mukaan turvallisuussuunnitteluun.

Esille on noussut viranomaisten ja yritysten välisen tiedonvaihdon merkitys. Turvallisuusviranomaisilta (erityisesti poliisi, tulli ja raja) odotetaan tietoa sellaisista turvallisuushkista ja viranomaisten tiedossa olevista konkreettisista turvallisuutta uhkaavista hankkeista, joiden torjuntaan yritykset voisivat varautua jo ennakolta. Erityisen merkityksellistä sujuva tiedonvaihto on paikallistasolla.

Miten työtä jatketaan?

Vuoden 2008 jälkeen lainsäädäntö on muuttunut jonkin verran ja myös uusia toimintamalliin vaikuttavia rikos- sekä turvallisuushankkeita on syntynyt. Tämän vuoksi toimintamalli on päätetty uudistaa alkuvuodesta 2013.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Toimintamallin alkuperäisestä toteutuksesta ei ole aiheutunut suoria kuluja. Työn alla oleva päivitys ei aiheuta ylimääräisiä kustannuksia, eikä sille ole varattu erillistä rahoitusta.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Verkkosivun kautta on mahdollista antaa palautetta, mutta toistaiseksi palautetta ei ole saatu. Tästä syystä toimintamallista ei ole tehty arviointia. Latausmäärät kuitenkin osoittavat, että toimintamalli on otettu varsin hyvin vastaan.

Lisätietoja

Markku Ranta-aho
rikostarkastaja / Keskusrikospoliisi
markku.ranta-aho@poliisi.fi
p. 071 878 6686

2.10.4 Lapin matkailun turvallisuusverkosto

Taustaa

Lapissa matkailu on tärkeä elinkeino ja matkailun turvallisuustyötä on tehty vuosikymmenien ajan, esimerkiksi vuosittain järjestettävien Pelastuspalveluseminaarien ja matkailun laatuohjelmien puitteissa. Usein kehitystoimet ovat kuitenkin keskittyneet rajatun sektorin kehittämiseen kunkin omasta näkökulmasta, eikä laaja-alaista verkostoyhteistyötä yritysten, viranomaisten, yhdistysten ja oppilaitosten kesken ole syntynyt.

Matkailuelinkeinon kohdistuu kasvavia paineita turvallisuuden kehittämiseksi. Yhteistyökumppaneiden vaatimukset kiristyvät ja matkailupalveluiden ketjuuntuminen ja verkostoituminen myös kansainvälisesti lisäävät turvallisuuteen kohdistuvia vaatimuksia. Viranomaisilla on tarve päästä tarkastuksista ennakoivaan riskienhallintaan ja luoda kumppanuuksia sekä keskenään että elinkeinon, oppilaitosten ja 3. sektorin kanssa.

Vuonna 2009 Lapin yrittäjät, viranomaiset, yhdistykset, oppilaitokset ja rahoittajat suunnittelivat yhdessä sisällön hankekokonaisuudelle 'Lapin matkailun turvallisuusjärjestelmä'. Sen tavoitteena oli maakunnan laajuinen, organisoitu turvallisuustyö matkailuelinkeinon häiriöttömän toiminnan varmistamiseksi. Hankekokonaisuus toteutetaan 2009–2014 viiden ESR/EAKR- osahankkeen avulla, joita vetää Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI), jonka muodostavat Lapin yliopisto, Rovaniemen ammattikorkeakoulu ja Lapin matkailuopisto.

Toteuttaminen

Lapin matkailun turvallisuusverkoston kehittämiseen ja toimeenpanoon ovat osallistuneet lappilaiset toimijat laajassa verkostossa:

- Lapin alueelliset matkailuorganisaatiot jäsenyrityksineen,
- Lapin kunnat,
- viranomaiset mm. Lapin aluehallintovirasto, Lapin sairaanhoitopiiri, Lapin liitto, Lapin ely-keskus, Lapin pelastuslaitos, Lapin rajavartiosto, Pohjoinen tullipiiri, Lapin ja Perä-Pohjolan poliisilaitokset,
- yhdistykset ja muut toimijat mm. Metsähallitus, Liikenneturva, Rikosuhripäivystys, Suomen Punaisen Ristin Lapin piiri, Pelastuspalveluseminaari/VAPEPA, Samisoster ry sekä
- tutkimus- ja koulutuslaitokset kuten Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti ja Lapin urheiluopisto.

Lisäksi tärkeässä roolissa ovat olleet kansalliset kumppanit kuten sisäasiainministeriö, Elinkeinoelämän keskusliitto, Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry, Finanssialan keskusliitto ja Matkailun edistämiskeskus MEK.

Toiminnan lähtökohtana on avoin verkosto, johon kukin organisaatio osallistuu omien voimavarojensa puitteissa ja omin kustannuksin. Verkostolle on luotu koordinaatiomalli, jossa kullekin toimijalle on sovittu sellainen vastuu, johon se pystyy päivittäisen toimintansa puitteissa sitoutumaan. Esimerkiksi Lapin aluehallintovirastolla on turvallisuuden – myös matkailun turvallisuuden – koordinoivastuu, Lapin liitolla on matkailun elinkeinon strateginen kehitysvastuu ja MTI:llä on matkailun turvallisuuden koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisen vastuu.

Kymmenellä Lapin matkailualueella on luotu paikallisista verkostotoimijoista oma monialainen verkostonsa, joka ratkaisee oman alueensa turvallisuushaasteita ja toteuttaa juuri sen alueen toimenpiteitä. Toimenpiteet ja vastuut on sovittu yhdessä, ja ne on kirjattu matkailualuekohtaisesti turvallisuussuunnitelmaan, johon toimijat sitoutuvat sopimuksin. Matkailualueilla on järjestetty vertaisoppimiseen perustuvia teematilaisuuksia, harjoiteltu käytännön yhteistyötä järjestämällä yhteisiä harjoituksia, järjestetty tarvittavia koulutuksia, sparrattu yrityksiä muun muassa turvallisuusdokumentoinnin, riskienhallinnan ja turvallisuusjohtamisen jalkauttamisen tiimoilta sekä kehitetty yhdessä käytännönläheisiä työkaluja.

Tulokset ja vaikutukset

Lappiin ja sen kymmenelle matkailualueelle on tehty matkailualuekohtaiset turvallisuussuunnitelmat, joiden jatkuvuus on varmistettu sopimuksin. Verkostotoimijat (yritykset, viranomaiset, kouluttajat, 3. sektorin toimijat) ovat istuneet saman pöydän ääreen, tutustuneet toisiinsa ja oppineet paitsi arvostamaan omalta alueelta löytyvää asiantuntemusta, myös käyttämään sitä hyödyksi. Yhdessä on tuotettu oppaita, julkaisuja ja videoita sekä matkailijoiden että paikallisten käyttöön. Matkailun turvallisuustyölle on asetettu selkeä tavoite Lapin matkailustrategiassa 2011–2014 eli Lapista kehitetään matkailun turvallisuuden mallialue. Matkailun turvallisuus on Rovaniemen ammattikorkeakoulun strategiassa ja MTI:n toiminnassa painopistealueena ja lisäksi Lapin korkeakoulukonsernin osaamisen vientipilottina. MTI on sitoutunut koordinoimaan matkailun turvallisuuden tutkimus- ja kehitystoimintaa Suomessa. Matkailun turvallisuuden kumppanuussopimus on solmittu sisäasiainministeriön ja MTI:n sekä Lapin urheiluopiston välille kehitystyön jatkumisen varmistamiseksi.

Matkailun turvallisuusverkosto on sisällytetty toimintamallina valtioneuvoston periaatepäätökseen Suomen matkailupolitiikasta 24.3.2011. Teema on sisällytetty kansalliseen matkailututkimuksen ohjelmaan kestävän matkailun sisältöihin.

Lapin matkailun turvallisuusverkosto on osallistunut merkittävällä tavalla muun muassa onnettomuus- ja kylmäsuojausvalmiuden kehittämiseen, vuosittaisen Pelastuspalveluseminaarin järjestämiseen, kylmäsuojausvaunujen hankkimiseen Lapin matkailukeskuksiin sekä TraumaX -matkailun ja vapaa-ajan onnettomuuksien tietokannan kehittämiseen Lapin sairaanhoitopiiriin.

Mitä haasteita on kohdattu?

Jokaisen organisaation vähenevät resurssit ja jatkuvat organisaatiomuutokset ovat hidastaneet pysyvien yhteistyörakenteiden muodostamista. Tiedonkulkua ja yhteisiä tiedottamisen alustoja voisi luoda ja edelleen kehittää.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Toiminnan edellytyksenä on avoin ja jokaisen osaamista arvostava verkostoyhteistyö, jota koordinoidaan ja jolle asetetaan tavoitteet. On eduksi, että käytetään vertaisoppimista eli jaetaan omaa osaamista muille verkoston jäsenille ja hyödynnetään omassa toiminnassa muiden verkostojäsenten osaamista. Toimijat saadaan saman pöydän ääreen sopimaan yhteisistä tavoitteista ja tutustumaan toisiinsa. Jokainen osallistuu omien voimavarojensa puitteissa ja omin kustannuksin, koska kokee saavansa lisäarvoa omaan toimintaansa.

Miten työtä jatketaan?

Verkoston pysyvyys varmistetaan ja konkretisoidaan muun muassa luomalla KATKRIin perustuva matkailun turvallisuuden normisto. Lisäksi luodaan kumppanuudet, joihin sitoudutaan sopimuksin.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Lapin matkailun turvallisuusjärjestelmä on viiden rakennerahasto (ESR/EAKR)-osahankkeen kokonaisuus, joiden budjetti on yhteensä 1 473 000 euroa. Verkostotoimijat osallistuvat hankkeisiin sekä osarahoittajina että huomattavalla työpanoksella.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Lapin matkailun turvallisuustyötä on aktiivisesti viety arvioitavaksi sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Turvallisuus- ja puolustusasiainkomitea myönsi Lapin matkailun turvallisuusverkostolle Timanttiteko 2010 -tunnustuksen. Suomen ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiojohtajat arvioivat Lapin matkailun turvallisuusjärjestelmän pilottihankkeen Suomen parhaaksi sarjassa 'Työelämää hyödyntävän tiedon tuottaminen' (Kärjet 2010). Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry myönsi vuoden 2011 turvallisuuspalkinnon Lapin Safarit Oy:lle. Lapin urheiluopistolle myönnettiin opetusalan turvallisuuden tunnustuspalkinto 2011. Lapin ely-keskus esitti ja työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyi Lapin matkailun turvallisuusjärjestelmän pilottihankkeen Suomen edustajaksi EU:n Regiostars-kilpailuun 2011, jossa se ei edennyt loppukilpailuun saakka mutta arvioitiin EU-tason hyväksi käytännöksi alueellisessa rakennerahastotoiminnassa.

Muuta huomioitavaa

Käytänne on todettu kansainvälisesti kiinnostavaksi. EU-komission matkailuyksikön kehotuksesta verkosto järjesti Matkailun turvallisuuden seminaarin (showday) Brysselissä 4.12.2012. Tapahtuma järjestettiin yhteistyössä sisäasiainministeriön kanssa.

Lisätietoja

Seppo Lehto
pelastusylitarkastaja
Lapin Aluehallintovirasto
Valtakatu 2, 96100 Rovaniemi
seppo.lehto@avi.fi
p. 0295 017 357

<http://matkailu.luc.fi/turvallisuus>

2.11 Vähennetään alkoholin käytöstä johtuvia turvallisuusongelmia

2.11.1 Paikallinen alkoholipolitiikka Pakka -toimintamalli (tp 55)

Taustaa

Suomen laki kieltää alkoholijuomien myynnin, anniskelun ja välittämisen alaikäisille ja selvästi päihtyneille. Pakka-toimintamallin tavoitteena on saada kansallinen laki paikallisesti eläväksi.

Toimintamalli on kehitetty paikallisen tason toimintaan. Siinä integroidaan virallinen valvonta ja säätely epäviralliseen sosiaaliseen säätelyyn, jotta voitaisiin edistää vastuullista elinkeinotoimintaa, minimoida haittoja ja estää alkoholijuomien välittäminen.

Mallin keskiössä on vähittäiskaupan vastuullisen myynnin ja ravintoloiden vastuullisen anniskelun edistäminen. Toimintamallissa julkinen säätely, vastuulliset markkinat, ehkäisevän päihdetyön toimijat sekä media ja kansalaiset yhdistävät voimansa. Pakka-toimintamalli sopii kaikkien ikärajatuotteiden (alkoholi, tupakka, rahapelit) yhteisölliseen noudattamiseen, valvontaan ja haittojen ehkäisyyn.

Toteuttaminen

Hämeenlinnan ja Jyväskylän alueelliset viranomaiset ja toimijat, kansallisen Alkoholiohjelman vetäjät sekä Stakesin ehkäisevän päihdetyön asiantuntijat ja tutkijat suunnittelivat ja toteuttivat alkuperäisen tutkimus- ja kehittämishankkeen Paikallinen alkoholipolitiikka vuosina 2004–2007. Toimintamallin levittäminen on ollut Alkoholiohjelman jatkokausien keskiössä.

Käytännön toimintamalli on hyvin konkreettinen:

- Tiukennetaan ikärajavaltontaa.
- Kieltäydytään myymästä ja anniskelemasta selvästi päihtyneille.
- Opetellaan tunnistamaan hankalia myynti- ja anniskelutilanteita ja selviytymään niistä.
- Tiedotetaan kansalaisille alkoholin aiheuttamista haitoista ja mobilisoidaan kansalaiset laajasti mukaan muutostyöhön median ja kansalaistoiminnan avulla.
- Varmistetaan, ettei alkoholia markkinoida mainonnan tai muiden myynninedistämistoimien avulla alaikäisille.
- Alkoholielinkeinon omavalvonnan tehostamiseksi tehdään yhteistyötä paikallisviranomaisten, kansalaisten ja elinkeinon edustajien välillä.

Yhdessä luodaan tavoitteet, joihin pyritään ja joita seurataan yritysten omilla lumeostoilla tai Pakka-hankkeessa kehitettyjen ostokokeiden kautta.

Tulokset ja vaikutukset

Alaikäisten alkoholin saatavuus eri mittareilla väheni kaikilla alueilla selvästi (virallinen saatavuus = vähittäiskaupat, Alko, laiton saatavuus= kaverit, koti).

Humalaisille anniskelussa tapahtui vähentymistä interventiokunta Jyväskylässä.

Interventiokunta Hämeenlinnan ravintoloissa ja kaduilla tapahtuneet väkivaltatapaukset vähenivät ja nuorten miesten yöaikaiset päivystyspoliikkikäynnit laskivat.

Pakka-toimintamalli kehitti ja selkiytti paikallista ehkäisevän päihdetyön mallia, tavoitteita ja rakenteita.

Mitä haasteita on kohdattu?

Kuntapäätäjien mukaan saaminen vaatii vielä työstämistä.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Kunnan (koosta riippuen) tai seudun kannattaa satsata kokopäiväisen koordinaattorin palkkaamiseen, sillä Pakka-toimintamallin kokonaisuus ja yhteistyön edellyttämät verkostot ovat laajat.

Miten työtä jatketaan?

Pakka-toimintamallia toteuttaa tällä hetkellä noin 50 kuntaa ja seutua Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjaama Alkoholiohjelma ylläpitää valtakunnallista Pakka-verkostoa, jossa koko maan toimijat kokoontuvat 2–4 kertaa vuodessa yhdessä kehittämään Pakka-toimintaa.

Toimintamallin levittämisen ja juurruttamisen kannalta Alkoholiohjelman informaatio-ohjaus ja KASTE-ohjelman resurssiohjauksen toisiinsa kytkeytyminen on keskeistä.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Kunnan tai alueen näkökulmasta kustannukset muodostuvat koordinaattorin palkasta ja toimintabudjetista.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Alkuperäisestä tutkimus- ja kehittämishankkeesta on julkaistu loppuraportti: Holmila, M., Warpenius, K., Warsell, L., Kesänen, M. & Tamminen, I. (2009): Paikallinen alkoholipolitiikka. Pakka-hankkeen loppuraportti. Raportti 5/2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Arviointi on haettavissa osoitteesta: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0fc37eeb-ac39-449b-be22-47e1e8c2bd47>

Pakka-toimintamallin hyvistä käytännöistä:
Tamminen, Irmeli (2012): Pakka-toimintamallin toteutus ja hyvät käytännöt
Haettavissa osoitteesta: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/4f426748-dbf8-4658-b5e1-0095224e7e22>

Muuta huomioitavaa

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on päätetty Pakka-hankkeen toimintamallin käyttöönotosta kattavasti koko maassa.

Pakka-hankkeen toimintaa Porissa on kuvattu kaupunkien hyviä käytäntöjä esittelevässä julkaisussa Onnistumisen iloa – Turvallisuuden hyviä käytäntöjä (SM julkaisu 34/2010).

Lisätietoja

Tuomas Tenkanen
kehittämispäällikkö
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
tuomas.tenkanen@thl.fi
p. 029 524 7425

2.11.2 Säilöön otettujen hoitoonohjaus -hanke Jyväskylässä

Taustaa

Jyväskylän seudun päihdeongelma on suhteellisen suuri useilla eri mittareilla mitattuna. Muun muassa päihtymyksen vuoksi tehtyjen säilöönottojen määrä on ollut Jyväskylän alueella perinteisesti suuri. Säilöönottojen määrä on kuitenkin vähentynyt vuodesta 2006 lähtien.

Säilöön otettujen hoitoonohjaus -hanke käynnistettiin Jyväskylän seudulla vuonna 2004 sisäasiainministeriön velvoittamana. Ministeriö velvoitti kirjeellä poliisilaitokset kartoittamaan keinoja säilöönottojen vähentämiseksi yhteistoiminnassa kuntien sosiaali- ja terveystoimintayhteistyöryhmien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Kirjeen pohjalta Jyväskylän seudulla ryhdyttiin valmistelemaan hanketta säilöönottojen vähentämiseksi ja hoitoonohjauksen tehostamiseksi.

Toteuttaminen

Hankkeeseen osallistuivat Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja mielenterveyspalvelut sekä avoterveydenhuollon palvelut, Jyväskylän maalaiskunnan sosiaalitoimi, Muuramen sosiaalitoimi, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri, Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiö, Jyväskylän Katulähetys ry ja Jyväskylän kihlakunnan poliisilaitos (1.1.2009 lähtien Keski-Suomen poliisilaitos). Hankkeen kuluessa Muuramen sosiaalitoimi jäi pois hankkeen toisesta vaiheesta ja Jyväskylän maalaiskunnan sosiaalitoimi sulautui Jyväskylän sosiaalitoimeen. Hankkeen hallinnoijana toimi Jyväskylän kaupunki ja hankkeen käytännön toteutuksesta vastasi Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiö yhteistyössä Keski-Suomen poliisilaitoksen kanssa. Tärkeänä sidosryhmänä toimi Jyväskylän Katulähetys ry:n Ensiaskel -yksikkö. Hanke toteutettiin Jyväskylässä 1.1.2005–31.10.2009. Hankkeen toimintaa koordinoi ohjausryhmä ja käytännön asioissa tukea antoi tukiryhmä

Hanke toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe toteutettiin vuosina 2005–2006 ja jatkohanke vuosina 2007–2009. Hankkeeseen saatiin rahoitus sosiaali- ja terveysministeriön kehittämishankkeiden kautta. Hankkeen keskeisinä käytännön toimijoina ovat toimineet Päihdepalvelusäätiön kaksi sairaanhoitajaa, joiden työhön sisältyi muun muassa poliisin säilöön ottamien henkilöiden yleistilanteen kartoitusta, fyysisen ja psyykkisen voimien arviointia, päihdeiden riskikäytön arviointia, päihde- ja terveyshuollon ohjausta ja neuvontaa sekä avustamista hoitopalveluihin pääsemisessä ja niihin kiinnittymisessä. Sairaanhoitajat tekivät yhteistyötä asiakkaiden, heidän omaistensa, eri viranomaisten ja kolmannen sektorin kanssa. Hankkeen asiakaskunta koostui valtaosin Jyväskylässä ja silloisessa Jyväskylän maakunnassa asuvista. Erityisesti huumeidenkäyttäjien ja ns. sekakäyttäjien määrä lisääntyi hankkeen kuluessa.

Käytännön tasolla hanke toimi niin, että sairaanhoitaja saapui aamulla poliisivankilaan. Hoitaja tutustui säilöön otettujen kiinniototietoihin ja mahdollisiin muihin taustatietoihin. Vartijahenkilökunta antoi tarvittaessa lisätietoja asiakkaiden hoidon tarpeesta ja myös poliisipartiot jättivät joissakin tapauksissa sairaanhoitajalle selvityksen. Sairaanhoitaja oli läsnä arvioimassa säilöön otettujen kuntoa ja tilannetta kokonaisuudessaan. Tarvittaessa asiakkaille annettiin akuuttia terveydenhuollon apua. Tehdyn kartoituksen perusteella annettiin tarvittavaa päihdehoidollista ohjausta ja neuvontaa ja motivoitiin asiakkaita päihdepalveluihin. Tarvittaessa päihdehoito aloitettiin lääkehoitona jo poliisivankilassa.

Sairaanhoitaja oli mukana myös rikosperusteisesti kiinniotettujen, pidätettyjen tai vangittujen sekä ns. käräjävankien aamukierroksella, jolloin säilytettävillä oli mahdollisuus kertoa terveydentilastaan tai lääkitystään koskevista asioista. Sairaanhoitaja teki myös siirrettäville käräjävangeille ja rangaistustaan suorittamaan lähteville vangeille lääkehoidon selvitykset ja hoidontarpeen arvioinnit ja selvityksistä laitetiin kirjallinen tieto sijoitusvankilaan.

Nuorten säilöön otettujen kohdalla kartoitettiin nuoren yleinen elämäntilanne ja kunto erityisen huolellisesti. Tarpeen mukaan oltiin yhteydessä joko poliisilaitoksen sosiaalityöntekijään tai maakunnalliseen sosiaalipäivystykseen sekä nuoren vanhempiin.

Hankkeen aikana kehitettiin toimintamalli, jolla edistetään päihdeongelmaisten hoidon tarpeen arviointia ja hoitoonohjausta poliisivankilassa ja tarvittaessa muualla ja sen jälkeen sosiaali- ja terveyshuollon sekä päihdehuollon palveluissa. Varhaisen puuttumisen menetelmiä kehitettiin erityisesti nuorten kohdalla. Hankkeen aikana laadittiin myös selvitys selviämishoitoaseman perustamiseksi.

Tulokset ja vaikutukset

Hankkeeseen liittyvän hoitoon ohjauksen seurauksena pystyttiin vähentämään säilöönottoja, joskin säilöönottojen kokonaismäärien laskuun oli myös muita syitä. Hoitointervention tai hoitojakson jälkeen säilöönnotot vähentyivät erityisesti nuorilla ja päihdeongelman alkuvaiheessa olevilla henkilöillä. Myös ns. vakiokäyttäjien säilöönnotot vähentyivät jonkin verran.

Sairaanhoitajien työskentelyä poliisivankilassa pidettiin erittäin positiivisena. Sairaanhoitaja lisäsi asiakkaiden turvallisuuden tunnetta ja uskoa oman elämäntilanteen kohentumiseen. Asiakkaat saivat myös lisätietoa päihdehuollon palvelutarjonnasta. Sairaanhoitajien työ myös säästi merkittävästi työaika vankila- ja poliisihenkilöstöltä. Poliisivankilan asiakaskunnan terveydentilan arviointi ja seuranta sekä lääkehoidon järjestäminen edellyttävät useissa tapauksissa terveydenhuollon ammattikoulusta. Hanke lisäsi huomattavasti poliisi- ja vartijahenkilökunnan tietämystä päihdehuoltoasioissa. Hankkeen myötä säilöönottotoimintaan kehittyi uudenlainen toimintakulttuuri, jossa myönteinen asiakasnäkökulma on keskeisellä sijalla.

Myös pidempiaikaisesti kiinniotetut kokivat sairaanhoitajan palvelut hyvinä. He kokivat tulleen paremmin kuulluiksi, mikä lisäsi heidän yhteistyökykyään poliisi-, vankeinhoito- ja terveydenhoitoviranomaisten kanssa sekä madalsi heidän kynnystään kiinnittyä päihdehuollon palveluihin.

Mitä haasteita kohdattiin?

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa hankkeeseen palkattiin vain yksi sairaanhoitaja ja kustannussyistä alun perin hänen työparikseen ajateltua sosiaalityöntekijää ei voitu palkata. Hankkeen jatkovaiheessa palkattiin toinen sairaanhoitaja, minkä ansiosta toiminnasta tuli kattavampaa ja esimerkiksi viikonloppujen tarpeeseen voitiin vastata paremmin. Päihdehoidon aloittamisella on kiire, koska myöhemmin asiakkaiden halukkuus hoidon aloittamiseen yleensä vähenee.

Jyväskylän seudulla merkittävin vaihtoehtoinen päihtyneiden henkilöiden säilytyspaikka on Jyväskylän Katulähetyksen Ensiaskel -yksikkö. Päihtyneiden kiinni otettujen henkilöiden kuljettaminen ensisuojaan edellytti osin poliisin vakiintuneiden toimintatapojen muuttamista. Poliisin kenttähenkilöstö koki ongelmaksi pitkähkön matkan Ensiaskel-yksikköön ja joissakin tilanteissa ensisuojaan kuljetetut jouduttiin myöhemmin noutamaan poliisin säilöön esimerkiksi häiriökäyttäytymisen vuoksi. Vähitellen poliisi oppi kuitenkin tuntemaan Ensiaskel-yksikön tuetun päihdepalveluasumisen asunnoissa asuvat tai asuntoa ensisuojuksessa odottavat.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Kaikkien toimijoiden yhteinen näkemys on, että yhteistoiminta on hankkeen aikana lisääntynyt konkreettisesti. Yhteistoiminnan lisääntyminen on yksi hankkeen merkittävimmistä eduista.

Hankkeen aikana tehty seuranta vahvisti käsitystä siitä, että vaikeasti päihdeongelmaisten käyttäytymismalleja on vaikea muuttaa. Parhaita tuloksia saatiin niiden henkilöiden kohdalla, joiden päihdeongelma on vähäisempi ja kestoaltaan lyhyempi. Tästä syystä varhainen puuttuminen on tärkeää. Hoitojakson jälkeiseen aikaan olisi saatava jonkinlaista jatkumoa, kuten terapialuontoista tukitoimintaa tai säännönmukaista yhteydenpitoa puhelimitse. Näillä toimenpiteillä voitaisiin vähentää päihdekierteen jatkumisen riskiä.

Hoitoon ohjautumisen kynnyks vaihtelee huomattavasti ja sairaanhoitaja voi osaltaan madaltaa kynnystä. Hoidon aloittaminen voi olla erityisen ongelmallista pienillä paikkakunnilla, joissa leimautumisen riski on suurempi.

Toimintamalli soveltuu erityisen hyvin sellaisille paikkakunnille, joille ei ole tarkoituksenmukaista perustaa omaa selviämishoitoasemaa.

Miten työtä jatketaan?

Hankkeen aikana kehitetyn toimintamallin mukainen toiminta on päättynyt, koska päihdealaan perehtyneen sairaanhoitajan palveluja ei ole enää poliisivankilassa käytettävissä. Akuuteissa tilanteissa poliisi on keskustellut ja konsultoinut hoitoonohjauksen mahdollisuuksista Sovatek -säätiön kanssa (entinen Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiö). Yksittäisissä tapauksissa poliisi on toimittanut asiakkaan katkaisuhuoltoon tämän oman pyynnön tai suostumuksen perusteella.

Hankkeen myötä käynnistyi tiivis yhteistyö poliisin ja kolmannen sektorin edustajan Jyväskylän Katulähetys ry:n Ensiaskel -yksikön kanssa. Tämä yhteistyö on jatkunut edelleen muun muassa niin, että poliisi kuljettaa rauhallisesti käyttäytyviä päihtyneitä poliisiputkan sijasta Ensiaskel -yksikön asuntolaan.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Hankkeen ensimmäisen vaiheen (vuodet 2005–2006) kokonaiskustannukset olivat 106 670 euroa, josta sosiaali- ja terveysministeriön myöntämä valtionavun osuus oli 80 000 euroa. Toisen vaiheen (vuodet 2007–2009) kokonaiskustannukset olivat 141 223 euroa, josta valtionavun osuus oli 105 000 euroa. Kokonaiskustannusten ja valtionavun välisen erotuksen maksoivat kunnat silloiselle Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiölle maksamillaan ostopalveluilla.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Hankkeesta on laadittu loppuraportti:
Särkelä, Sari ja Suokas, Hannu (2009): Säilöön otettujen hoitoonohjaus -hanke Jyväskylässä 2005–2009. Loppuraportti.

Hankkeen ensimmäisestä vaiheesta on tehty opinnäytetyö:
Keski-Pere, Pia ja Juntunen, Marko (2006): Putkasta päihdehoitoon – Asiakkaiden kokemuksia sairaanhoitajan läsnäolosta, hoitointerventiosta ja hoitoon ohjauksesta Jyväskylän poliisivankilassa. Jyväskylän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Muuta huomioitavaa

Toimintamallin juurruttaminen käytäntöön vaatii pitkäaikaista työtä, koska toimintojen sujavuus edellyttää kattavan yhteistyöverkoston luomista.

Lisätietoja

Sari Särkelä
sairaanhoitaja /A-klinikkasäätiö, Espoo
sari.sarkela@a-klinikka.fi
p. 040-5732387

Markku Luoma
poliisipäällikkö / Keski-Suomen poliisilaitos
markku.luoma@poliisi.fi
p. 07187 48460

Hannu Suokas
ylikonstaapeli / Keski-Suomen poliisilaitos
hannu.suokas@poliisi.fi
p. 07187 48610

Jussi Suojarvalmi
toiminnanjohtaja / Sovatek -säätiö, Jyväskylä
jussi.suojarvalmi@sovatek.fi
p. 050-5456863

Jarmo Koski
vastuualuejohtaja / Jyväskylän kaupungin terveydenhuollon palvelut
jarmo.koski@jkl.fi
p. 050-5610423

Ville-Veikko Lampinen
vastaava työntekijä /Jyväskylän katulähetys ry
ville-veikko.lampinen@jyvaskylankatulahetys.fi
p. 0400-232832

2.12 Varmistetaan rikoksen uhrin ohjaaminen palvelujen piiriin

2.12.1 Rikosprosessitietoa nuorille rikoksen uhreille -opas

Taustaa

Monet nuoriin kohdistuvista rikoksista eivät tule poliisin tietoon. Yhtenä syynä tälle voi olla se, että nuoret eivät tiedä, mitä rikosilmoituksen tekemisestä seuraa. Rikosprosessin läpikäyminen on nuorelle usein uusi ja outo tilanne. Prosessin läpikäyminen on helpompaa, kun nuori tietää mitä on tulossa ja tuntee oikeutensa. Tästä syystä päätettiin laatia opas, joka parhaimmillaan tukee nuoren oikeusturvan toteutumista.

Toteuttaminen

Rikosprosessitietoa nuorille rikoksen uhreille -oppaan tavoitteena on lisätä tietoa ja auttaa ymmärtämään oman asian käsittelyä rikosprosessista. Kuvitetussa oppaassa esitellään nuoren rikoksen uhrin kannalta keskeisiä asioita rikosprosessista käytännön ja oman oikeusturvan kannalta. Opas sisältää muun muassa asiaa rikosilmoituksen tekemisestä, poliisin esitutkinnasta kuulusteluineen, syyttäjän syyteharkinnasta, sovittelusta, oikeudenkäynnistä, oikeusavustajasta ja muista erilaisista tukipalveluista.

Opas palvelee myös nuorten lähipiirissä olevia aikuisia, joille nuori saattaa kertoa tilanteestaan ensimmäiseksi. Nuoren vanhemmat ja esimerkiksi nuorisotyöntekijät, koulun oppilashuolto jne. voivat hyödyntää opasta kertoessaan nuorelle rikosprosessista. Nuorille suunnatun oppaan tarpeellisuus on tullut esiin myös poliisin kanssa käydyissä keskusteluissa. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja (34/2010) Lasten suojeleminen seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä -kirja puoltaa samaa näkemystä.

Opas on laadittu Rikosuhripäivystyksen ja Väestöliiton yhteistyönä oikeusministeriön ja Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Oppaan laatimisessa hyödynnettiin niin rikosprosessiin osallistuvien viranomaisten ja asianajajien kuin eri-ikäisten nuorten itsensä näkemyksiä.

Oppaasta on painettu tuhansia kappaleita, ja se löytyy verkkoversiona Rikosuhripäivystyksen vuoden 2013 alussa avatuilta uusilta nuorille suunnatuilta sivuilta osoitteesta www.riku.fi/nuoret sekä Väestöliiton verkkosivuilta osoitteesta www.vaestoliitto.fi/nuoret. Verkkosivuilta löytyy opas suomen-, ruotsin-, englannin-, venäjän- ja somalinkielisenä.

Vaikutukset ja tulokset

Opas on herättänyt kiinnostusta heti ilmestyttyään. Esimerkiksi eri puolilla Suomea sovittelutoiminnat ovat kiinnostuneet painattamaan opasta lisää omiin tarpeisiinsa. Palaute oppaasta kaiken kaikkiaan on ollut myönteistä ja moni nuoria rikoksen uhreja kohtaava ammattilainen on kertonut ottavansa oppaan työvälineekseen.

Mitä haasteita on kohdattu?

Oppaan laatiminen ja yhteistyö eri toimijoiden välillä sujui ongelmitta. Suurin haaste oli saada paljon asiaa mahdollisimman selkeästi ja tiiviisti esitettyä.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Opas tehtiin pienellä kolmen hengen työryhmällä, mikä osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Asiantuntijoita ja nuoria oli tärkeää kuulla laajasti.

Miten työtä jatketaan?

Rikosuhripäivystyksen NUORIKU-hankkeessa oppaasta pyritään laatimaan vielä selkokielineen versio, joka palvelee laajemmin ulkomaalaistaustaisia nuoria, jotka puhuvat suomea, mutta joille uuden ja vieraan asian lukeminen suomenkielellä on haasteellista. Hankkeessa pyritään laatimaan opas myös mobiili- ja verkkopelin muotoon yhteistyössä Ehyt ry:n kanssa. Opasta markkinoidaan laajasti, jotta mahdollisimman moni nuoria kohtaava ammattilainen ottaisi sen työvälineekseen.

Mitä kustannuksia aiheutui?

Oppaan kuvituksen, taiton, käännösten ja painatuksen kulut olivat 15 000€, joka saatiin hankerahana oikeusministeriöltä. Oppaan työryhmä laati oppaan omalla työajallaan, jolloin palkkakulut tulivat Ray:n rahoituksesta.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Opas on juuri ilmestynyt. Luonnosvaiheessa opas oli laajasti kommenttikierroksella. Arviointia lopullisesta versiosta ei ole vielä tehty.

Lisätietoja

Jaana Koivukangas
Kehitysjohtaja, Rikosuhripäivystys
Maistraatinportti 4 A
Sähköpostiosoite ja puhelinnumero
jaana.koivukangas@riku.fi, p. 040 5129 335

2.13 Ehkäistään uusintarikollisuutta parantamalla vapautuvan vangin tukea

2.13.1 Poikien Talo -hanke (tp 61)

Taustaa

Tilastojen mukaan pojat voivat huonosti, ajautuvat tyttöjä useammin epäsuotuisan kehityksen polulle ja ovat siten vaarassa syrjäytyä yhteiskunnasta. Pojat tarvitsevat psykososiaalista, kohdennettua tukea kasvuunsa sekä poikana ja miehenä olemiseen liittyvien erityiskysymysten huomiointia. Erityinen riskivaihe pojilla on nuoruusikä, jolloin mahdolliset lapsuudessa alkaneet ongelmat saattavat kehittyä ja kasautua monimutkaisemmaksi ongelmavyöhydiksi. Tästä syystä on tärkeää kehittää kohdennettu palvelu suoraan pojille, missä otetaan huomioon poikien erityiskysymykset ja -piirteet. Nuoruusiässä alkaa myös oman identiteetin etsiminen ja peilaaminen. On tärkeää, että tällöin ympärillä on turvallisia aikuisia, miehen malleja, josta voi ottaa aineksia omaan kasvuunsa miehenä.

Hankkeen tavoitteena on toteuttaa Poikien Talon toimintaa sekä luoda Poikien Talon toimintamalli, joka tukee poikien ja nuorten miesten psykososiaalista kasvua. Keskiössä on poikien ja nuorten miesten kokonaisvaltainen identiteetin (ja erityisesti sukupuoli-identiteetin) tukeminen. Poikien Talo on matalan kynnyksen kohtaamispaikka, johon tuleminen on pyritty tekemään mahdollisimman helpoksi ja jossa järjestetään poikien kasvua tukevaa sukupuolisensitiivistä ryhmätoimintaa sekä yksilötukea. Tavoitteena on luoda uusi tapa tehdä ammatillista työtä poikien ja nuorten miesten kanssa. Poikien Talon työssä otetaan huomioon pojille ja nuorille miehille ominaiset sukupuolen erityispiirteet ja -tarpeet ja kehitetään poikaerityistä työtä. Toimintamalli luodaan voimauttavaa ja osallistavaa työotetta käyttäen yhdessä Poikien Talon poikien kanssa.

Toteuttaminen

Poikien Talo on Kalliolan Nuoret ry:n hanke. Rahoitus tulee Raha-automaattiyhdistykseltä (2011–2014), Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta (2011–2013), Helsingin kaupungin sosiaalivirastolta (2012) sekä Helsingin kaupungin terveyskeskukselta (2012). Poikien Talo on kumppanuushanke Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen kanssa. Poikien Talo-hankkeella on moniammatillinen asiantuntijaryhmä.

Poikien talon työssä painottuu sukupuolisensitiivinen työote sekä yhteisöllisyys, jota on toteutettu pienryhmätoiminnan, yksilötuen, avoimen toiminnan, seksuaalikasvatuksen, seksuaalineuvonnan ja työpajatoiminnan kautta. Kalliolan Nuoret ry:n sukupuolisensitiivinen työ on kokonaisvaltaista nuoren kasvun tukemista ja väljyyden

luomista perinteisille kapeille sukupuolirooleille. Poikien Talon toiminta lähtee nuoren omista tarpeista ja toiveista käsin.

Tulokset ja vaikutukset

Poikien Talo on tavoittanut syrjäytymisvaarassa olevia/syrjäytyneitä poikia ja nuoria miehiä. Asiakkaina on myös monikulttuurisen taustan omaavia poikia ja nuoria miehiä. Tuen avulla pojat ja nuoret miehet ovat enenevässä määrin päässeet kiinni muun muassa arjen rakenteisiin, kyenneet sitoutumaan koulun- ja työssä käyntiin, lisäämään itsetuntemustaan, oppineet tunnetaitoja, saaneet asiallista ja ajanmukaista tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä, löytäneet omia suojaavia rajojaan ja oppineet rakentavia konfliktin ratkaisukeinoja.

Mitä haasteita on kohdattu?

Tarve Poikien Talon yksilö- ja ryhmätason tuelle on erittäin suuri. Haasteellista on ollut säilyttää matalan kynnyksen työskentelytapa eli että poikia ja nuoria miehiä kyetään kohtaamaan mahdollisimman nopealla vasteella ensimmäisen yhteydenoton jälkeen. Poikien Talon työskentelyyn on luonut haasteita myös tiettyjen teemojen, kuten poikien kokeman seksuaalisen väkivallan tabuluontoisuus. Seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneita poikia ja nuoria miehiä on, mutta heidän tavoittamisensa on osoittautunut haasteelliseksi. Työmuoto vaatii lisäresursseja, jotta työtä voidaan kehittää ja juurruttaa osaksi Poikien Talon toimintaa. Haasteellista on ollut myös välttää profiloitumista ongelmapoikien taloksi. Poikien Talolle ovat kaikki pojat ja nuoret miehet tervetulleita eikä varsinaista ongelmaa tarvitse olla.

Opit/kokemukset, josta muut toimijat voivat hyötyä

Poikien Talon sukupuolisensitiivisestä työotteesta on tarkoitus tulevana toimintakautena kouluttaa muita poika- ja miestyötä tekeviä tahoja. Poikien Talon kokemuksia ja osaamista tullaan levittämään mahdollisimman laajasti. Myös Poikien Talon maahanmuuttajatyö, sukupuolisensitiivinen seksuaalikasvatus- ja neuvonta sekä seksuaalinen väkivaltatyö ovat työmuotoja, joihin liittyyvää osaamista tullaan jakamaan.

Miten työtä jatketaan?

Poikien Talo-hanke on kehittämishanke, jonka rahoitus on vuodelle 2014. Jatkorahoituksen varmistaminen ja toiminnan vakinaistaminen ovat tulevien toimintakausien tavoitteita. Tulevina toimintavuosina Poikien Talon yksilö- ja ryhmätason tukipalveluita, seksuaalikasvatusta ja -neuvontaa ja avointa toimintaa arvioidaan ja kehitetään resurssien mukaisesti.

Onko käytännöstä tehty arviointia?

Poikien Talo-hankkeella on käynnissä toinen toimintavuosi eikä näin ollen arviointia ole tehty. Poikien Talo on vuonna 2012 sisällytetty Kalliolan Nuoret ry:n sosiaaliseen tilinpitoon mutta tuloksia ei ole julkaistu.

Muuta huomioitavaa

Poikien Talo-hankkeessa on kehitetty hyviä ja laajoja verkostoja sukupuolisensitiivisen poika- ja miestyön ympärille sekä valtakunnallisella että osin kansainvälisellä tasolla (muun muassa Suomen setlementtiliiton poika- ja miestyöntekijöiden verkosto). Poikien Talo on sisällytetty Kalliolan Nuoret ry:n sosiaaliseen tilinpitoon, jonka kautta sosiaalisista tuloksista välitetään tietoa kentälle. Poikien Talo osallistuu Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan (TANE) miesjaoston toimintaan asiantuntijajäsenen roolissa.

Lisätietoja

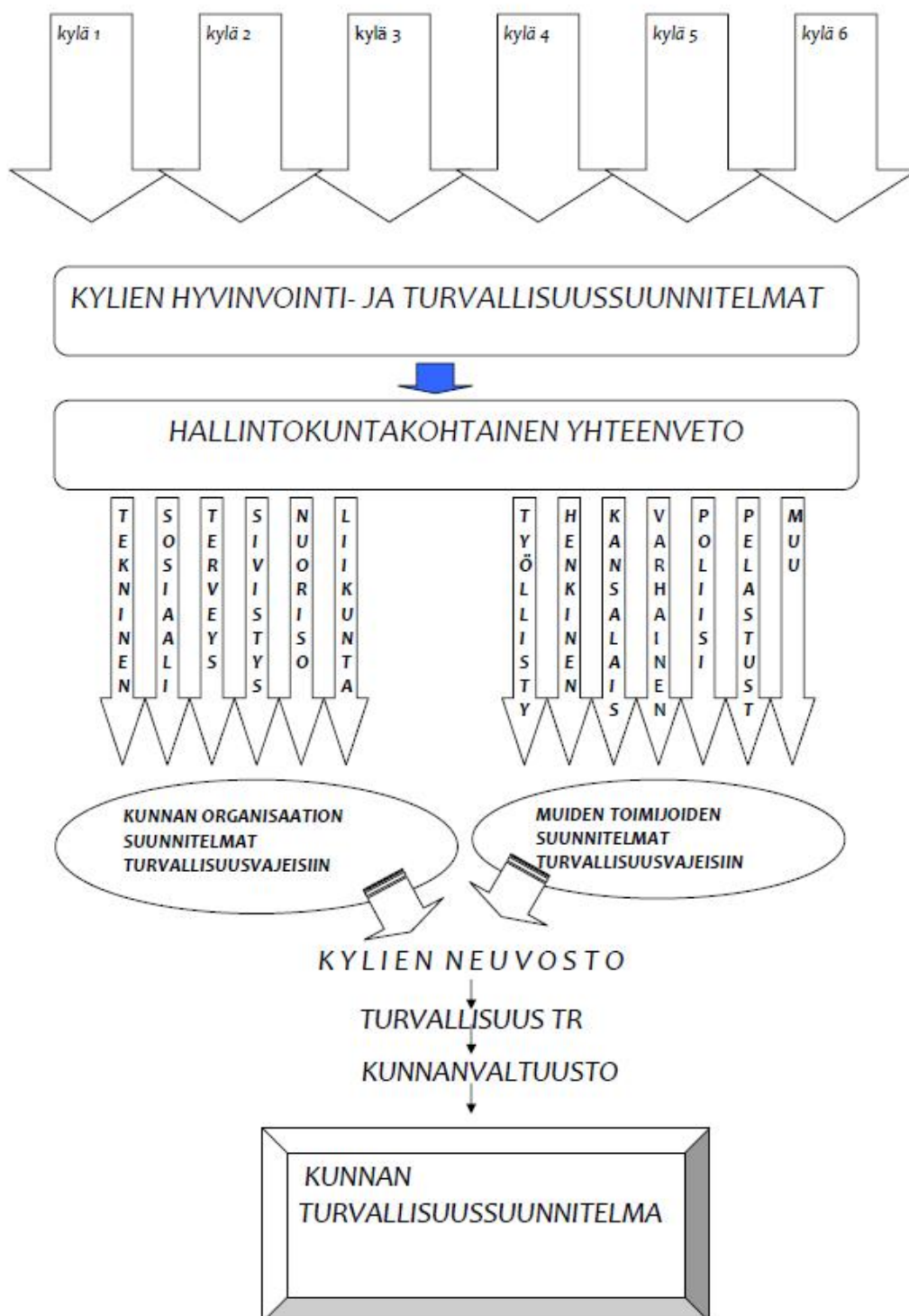
Antti Ervasti
Projektipäällikkö
Poikien Talo, Kalliolan Nuoret ry.
antti.ervasti@poikientalo.fi
p. 040-177 9622
www.poikientalo.fi

Liite 1: Kylien arjen turvallisuuden tsekkauslista

		Hyvinvoinnin & turvallisuuden kehittämissuunnitelma					
		(kehittelyversio, taatusti turvassa huolehtiva kyläyhteisö)					
Tsekkauslista on tehty kylän palveluiden ja turvallisuusnäkökohtien kartoittamiseksi. Listaan on kirjattu asioita jotka ovat kylille tärkeitä ja otettava huomioon kehittämistoimenpiteitä suunniteltaessa. Lista voi tehdä lisäyksiä.							
Kyläkohtaiset palvelut		Tilan ne	Kehittämistoimenpiteet				
1...		Kunnoassa	Kehitettävä	Tehtävä	Vastuhenkilö	Aikataulu	Muut resurssit
	1.Tekniset 2.Sosiaali 3.Terveys 4.Sivistys 5.Liikunta 6.Työllistyminen 7.Henkinen hyvinvointi 8.Varhainen puuttuminen 9.Koti- ja asumisen tuki 10.Kansalaiset 11.Poliisi 12.Pelastusvoimat 13.muut						
1	* yleiset tiet						
1	* kaavatiet						
1	* yksityistiet						
1	* pihatiet						
1	* kevyen liikenteen väylät						
1	* teiden valaistus						
1	* suojatiet /liikennemerkkit						
1	* kelkkareitit/kelkkauria						
1	* venesatamat/veneenlaskupaikka						
1	* kalasatama						
1	*kunnan vesihuoltolaitos						
1	* vesihuolto, haja-asutusalue						
1	* jätevesihuolto, haja-asutusalue						
1	* jätekaivojen tyhjennys						
1	* talouskohtaiset vesikaivot						
1	* kierrätys (vaate, huonekalut ym.)						
1	* paperin keräys						
1	* lasin keräys						
1	* kompostointi						
1	* sekajätteen keräys						
1	* kännyköiden kuuluvuus						
1	* laajakaista/1mega						
1	* laajakaista/100mega						
1	* digitv						
1	* radio						
1	* sähköverkon kattavuus/toimintavarmuus						
1	* kyläkaava, kylän tekemä maankäytön suunnitelma						
1	* petoeläimet						
1	* porot						
1	* hirvet						
1	* ympäristönhoito						
1	* kulttuuriympäristöohjelma						
1	* postipalvelut						
1	* kauppapalvelut						
1	* vuokra-asunnot						
1	* julkinen liikenne						
1	* asiointiliikennepalvelu/kutsutaksi						
2	* erityisryhmien työ- ja päivätoiminta						
2	* erityisryhmien palvelut						
2	* erityisryhmien asumispalvelut						
2	* lastensuojelu						
2	* päihdehuolto						
3	* kotona-asumisen tukipalvelu (siivous yms.)						
3	* vanhusten kuljetuspalvelu						
3	* omaishoitajien tuki						
3	* ensihoito ja sairaankuljetus						
3	* fysioterapia						
3	* neuvola						
3	* ikaantuvien Info / neuvontapiste						
3	* veteraaniasiat; kuntoutus ja kotipalvelu						
3	* palveluasuminen						
3	* hoitajan vastaanotto						
3	* lääkärin ajanvaraus/vastaanotto						
3	* päivystys						
4	* lasten päivähoito						
4	* lasten kotihoidon tuki/kuntalisa						
4	* esikoululaisten aamu- ja iltapäivähoito						
4	* lasten iltapäiväkerho						
4	* koulun ja kodin yhteistyö						
4	* kulttuuri-toimen palvelut						
4	* kirjasto						
4	* nuorisotoiminta						

5	* hiihtolatu					
5	* kuntopolku					
5	* kiekkokaukalo					
5	* yleisurheilupaikka					
5	* sisäurheilupaikka					
5	* liikunnan neuvonta ja ohjaus					
5	* liikuntaryhmät					
5	* fyysisen kunnon omaehtoinen ylläpitäminen					
6	* elinkeinoneuvonta					
6	* sosiaalinen/yhteiskunnallinen yritys					
6	* välitysmarkkinat (esim. työllistämistuki)					
6	* työharjoitt. ja työelämävalm.					
6	* työttömien terveystarkastus					
6	* etsivä nuorisotyö					
7	* mielenterveystuki, rikosuhri					
7	* mielenterveystuki, päihde					
7	* mielenterveystuki, sairaus					
7	* harrastustoiminta (järjestetty)					
7	* yhteinen kokoontumispaikka					
7	* Juttelu- ja rupatteluseurat					
7	* asukkaiden yhteistoiminta (tapahtumat)					
7	* henkientuki traumaattisen tilanteen jälkeen, kriisiryhmä					
7	* henkisen tuen koulutus					
8	* varhaisen puuttumisen aiheita					
8	* masennuksen oireiden tunnistaminen					
8	* erityishairiötä aiheuttavat henkilöt					
8	* liikenneturvallisuus					
8	* kevyenliikenteen turvattuus					
8	* asumisturvallisuus					
8	* yleinen syrjäytymiskehitys					
8	* omaisuusrikollisuus					
8	* lasten ja nuorten elämänhallintakasvatus					
8	* vahempien kasvatuksen tukeminen					
8	* nuorten päihteiden ja huumeiden käyttö					
8	* nuoriin rikosentekijöihin vaikuttaminen					
9	* talouksien sähkön saanti					
9	* talouksien veden saanti					
9	* talouksien lämmitys					
9	* talouksien kotivara					
9	* ruokahuollon hoitaminen					
9	* kännyköiden latauspalvelu					
9	* hätämajoitus					
9	* peseytymismahdollisuudet					
9	* jätehuollon järjestäminen					
9	* erätaitojen opetteleminen					
9	* naapuriapu					
10	* nettipäätte					
10	* atk-käyttöopastus					
10	* sähköinen viestintä (kyläyhdistys)					
10	* ensiaputaidot					
10	* tulipalon alkusammutus					
10	* tulipalojen ehkäisy					
10	* kotitapaturmien ehkäisy					
10	* kylävaste					
10	* VPK					
10	* SPR					
11	* kadonneiden etsintä					
11	* poliisin näkyminen kyläkuvassa					
11	* poliisin infotilaisuudet					
12	* tulisijojen nuohous					
12	* palovaroittimien tarkastus					
12	* alkusammutus välineet					
12	* yleisten tilojen sammutus ja hälytysjärjestelmät					
12	* vaarallisten paikkojen suojaus					
12	* tienviitat ajantasalla					
12	* asuntojen numerot näkössä					
12	* myrskytuhojen raivaaminen					
12	* poikkeusolojen tiedotus					
12	* paikkatietous / koordinaatit					
12	* turvallisuuskoulutus					
12	* pelastuslaitoksen infotilaisuudet					
13	* yritys/kunta/kylä markkinointi					
13	* sähköiset palvelut					

Liite 2: Kylien turvallisuussuunnittelun mallikaavio

Liite 3: KiVa koulu -ohjelmasta tehty tutkimus

Vaikuttavuutta koskeva tutkimus

Kärnä, A. (2012). Effectiveness of the KiVa Antibullying Program. Väitöskirja, Turun yliopiston julkaisuja, Annales Universitatis Turkuensis, sarja B, osa 350, Humaniora.

Kärnä, A., Voeten, M., Little, T., Poskiparta, E., Kaljonen, A., & Salmivalli, C. (2011). A large-scale evaluation of the KiVa anti-bullying program: Grades 4-6. *Child Development*, 82, 311-330.

Salmivalli, C., Kärnä, A., & Poskiparta, E. (2011) Counteracting bullying in Finland: The KiVa program and its effects on different forms of being bullied. *International Journal of Behavioral Development*, 35, 405-411.

Kärnä, A., Voeten, M., Little, T., Alanen, E., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. (2011). Going to Scale: A nonrandomized nationwide trial of the KiVa antibullying program for comprehensive schools. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79, 796-805.

Williford, A., Boulton, A., Noland, B., Kärnä, A., Little, T., & Salmivalli, C. (2012). Effects of the KiVa anti-bullying program on adolescents' depression, anxiety, and perception of peers. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40, 289-300.

Ahtola, A., Haataja, A., Kärnä, A., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. (2012). For children only? Effects of the KiVa antibullying program on teachers. *Teaching and Teacher Education*, 28, 851-859.

Salmivalli, C., & Poskiparta, E. (2012). Making Bullying Prevention a Priority in Finnish Schools: KiVa Antibullying Program. *New Directions for Youth Development*, 41-53.

Salmivalli, C., & Poskiparta, E. (2011). KiVa Anti-Mobbing Programm. In Huber, A.A. (Hrsg.). *Anti-Mobbing-Strategien für die Schule. Praxisratgeber zur erfolgreichen und nachhaltigen Intervention. [Anti-Mobbing-Strategies for school. Practice guidebook for successful and lasting interventions]*. Neuwied: Carl Link. Wolters. Kluwer Verlag.

Salmivalli, C., & Pöyhönen, V. (2012). Cyberbullying in Finland. In Q. Li, D. Cross, & P. Smith (Eds.), *Cyberbullying in the global playground: Research from international perspectives*.

Salmivalli, C., Garandeau, C., & Veenstra, R. (2012). KiVa Anti-Bullying Program: Implications for School Adjustment. In G. Ladd & A. Ryan (Eds.), *Peer Relationships and Adjustment at School*. Charlotte, NC: Information Age Publishing.

Poskiparta, E., Kaukiainen, A., Pöyhönen, V., & Salmivalli, C. (2012). Anti-bullying computer game as part of the KiVa program: Students' perceptions of the game. In A. Costabile & B. Spears (Eds.), *The impact of technology on relationships in educational settings*. Routledge (pp.158-168).

Salmivalli, C., Poskiparta, E., Ahtola, A., & Haataja, A. (revision submitted, July 2012). The Implementation and Effectiveness of the KiVa Antibullying Program in Finland. *European Psychologist*.

Salmivalli, C. & Poskiparta, E. (revision submitted, July 2012). KiVa Antibullying Program: Overview of Evaluation Studies Based on a Randomized Controlled Trial and National Rollout. *International Journal of Conflict and Violence*.

Muita KiVa Koulu -hankkeessa syntyneitä tutkimuksia

Kärnä, A., Voeten, M., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. (2010). Vulnerable children in varying classroom contexts: Bystanders' behaviors moderate the effects of risk factors on victimization. *Merrill-Palmer Quarterly*, 56, 261-282.

Pöyhönen, V., Juvonen, J., & Salmivalli, C. (2010). What does it take to defend the victimized peer? The interplay between personal and social factors. *Merrill-Palmer Quarterly*, 56, 143-163.

Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 112-120.

Strohmeier, D., Kärnä, A., & Salmivalli, C. (2011). Intrapersonal and Interpersonal Risk Factors for Peer Victimization in Immigrant Youth in Finland. *Developmental Psychology*, 47, 248-258.

Peets, K., Hodges, E., & Salmivalli, C. (2011). Actualization of Target-Specific Cognitions into Aggressive Behavior. *Social Development*, 20, 233-250.

Sainio, M., Veenstra, R., Huitsing, G., & Salmivalli, C. (2011). Victims and their defenders: A dyadic approach. *International Journal of Behavioral Development*.

Salmivalli, C., Voeten, M., & Poskiparta, E. (2011). Bystanders matter: Associations between defending, reinforcing, and the frequency of bullying in classrooms. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 40, 668-676.

Smith, P.K., Salmivalli, C., & Cowie, H. (2012). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: A response. *Journal of Experimental Criminology*.

Huitsing, G., Sainio, M., Veenstra, R., & Salmivalli, C. (early online) "It must be me" or "It could be them?" The impact of the social network position of bullies and victims on victims' adjustment. *Social Networks*, doi:10.1016/j.socnet.2010.07.002

Saarento, S., Kärnä, A., Hodges, E., & Salmivalli, C. (second revision submitted, August 2012). Student-, classroom-, and school-level risk factors for victimization. *Journal of School Psychology*.

Garandeau, C., & Salmivalli, C. (in revision). The quest for social power: When "prosocial" becomes "antisocial". *Psychological Review*.

Yang, A., & Salmivalli, C. (revision submitted, August 2012). Different Forms of Bullying and Victimization: Bully-victims versus Bullies and Victims. *European Journal of Developmental Psychology*.

Pöyhönen, V., Juvonen, J., & Salmivalli, C. (early online). Standing up for a victim, siding with the bully, or standing by? — bystander responses in bullying situations. *Social Development*.

Sainio, M., Veenstra, R., Huitsing, G., & Salmivalli, C. (in press). Same- vs. other-sex bullying: are the risk factors similar? *Aggressive Behavior*.

Salmivalli, C., & Sainio, M. (revision submitted, June 2012). Electronic Victimization: Correlates, Antecedents, and Consequences among Elementary and Middle School Students. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*.

Liite 4: Ankkuri-toiminnan levittämis- ja juurruttamishakemus Kanta-Hämeessä

Hankesuunnitelman rakenne

- 1) Suunnitelman perustiedot
- 2) Suunnittelutyön taustat ja organisoituminen
- 3) Ankkurin tavoitteet
- 4) Ankkurin vaikuttavuus
- 5) Kustannusarvio

- 1) Suunnitelman perustiedot

Suunnitelman sisältö	Monialaisen Ankkuritoiminnan levittäminen, kehittäminen ja juurruttaminen Kanta-Hämeen maakuntaa koskevaksi
Suunniteltu toimiaika	1.1.2009 – 31.12.2011
Toiminta-alue	Forssan seutukunta, Riihimäen seutukunta, Hämeenlinnan seudun kunnat
Rahoittaja	Rahoitusta haetaan Hämeen maakunnan kehittämisrahasta Kuntien omarahoitusosuus 30%
Budjetti	603 105 euroa
Konsortio	Sosiaalikehitys Oy Poliisin Riihimäen, Forssan ja Hämeenlinnan kihlakunnat Forssan seutukunta Riihimäen seutukunta Hämeenlinnan kaupunki, Janakkalan ja Hattulan kunnat
Konsortio-osapuolten tehtävät ja vastuut	Sosiaalikehitys Oy - Hakija - Hankkeen valmistelu, hallinnointi ja koordinointi - Seuranta, arviointi ja raportointi Poliisin Riihimäen, Forssan ja Hämeenlinnan kihlakunnat - Osallistuminen Ankkuritoiminnan kehittämiseen ja juurruttamiseen - Sitoutuminen esimiestiimityöhön ja monialaiseen Ankkuri -tiimityöhön Forssan ja Riihimäen seutukunnat - Toiminta-alueet, joissa Ankkuri käynnistetään Hämeenlinnan kaupunki, Janakkalan kunta, Hattulan kunta - Ankkuritoiminnan edelleen kehittäminen ja konsultatiivisen tuen tarjoaminen Riihimäen ja Forssan tiimeille

Valmistelua koskevat lisätiedot

Sosiaalikehitys Oy
Kehitysjohtaja Tom Tarvainen
tom.tarvainen@sosiaalikehitys.com, 050 575 5690

2) Suunnittelutyön taustat ja organisoituminen

Tämä hankesuunnitelma perustuu poliisin Riihimäen, Forssan ja Hämeenlinnan kihlakuntien, Forssan ja Riihimäen seutujen edustajien, Hämeenlinnan kaupungin ja seudun kuntien sekä Sosiaalikehitys Oy:n yhteiseen harkintaan ja johtopäätöksiin Ankkuritoiminnan käynnistämiseksi ja levittämiseksi koko Kanta-Hämeen maakunnan alueelle.

Sosiaalikehitys Oy on suunnitelman kokoajana käynyt seutukohtaisia keskusteluja ja pyytänyt Kanta-Hämeen kunnilta sekä poliisijohdolta ja poliisin edustajilta Ankkuritoimintaa koskevia koottuja näkemyksiä ja sisällöllisiä kehittämisehdotuksia. Yhteinen valmisteluprosessi on varmistanut sen, että alueelliset ja paikalliset tarpeet on huomioitu ja sisällytetty tähän suunnitelmaan.

Ankkuritoiminnan levittämisen lisäksi tämä suunnitelma tähtää Hämeenlinnan seudulla jo vuonna 2007 vakinaistetun Ankkurin toimintaedellytysten vahvistamiseen. Hämeenlinnan seudun kunnissa kehitetty, ja tehokkaaksi osoittautunut toimintamalli, mainitaan mm. valtioneuvoston periaatepäätöksellä 8.5.2008 hyväksytyssä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Ankkurimallin valtakunnallinen käyttöönotto on tuotu esille yhtenä sisäistä turvallisuutta ylläpitävänä ja parantavana toimenpiteenä (lähde: Sisäasiainministeriö, 2008).

Hämeenlinnan seudulla kuntien sekä Hämeenlinnan kihlakunnan käynnistämä Ankkuritiimi voi hankerahoituksen turvin asiakastyötä vaarantamatta levittää arjen työssä saatua kokemusta Ankkuritoiminnasta Riihimäen ja Forssan seudulle. Hankerahoituksella mahdollistetaan esimerkiksi sijaisen palkkaaminen asiakastyöhön tiimin työntekijöiden osallistuessa muiden tiimien kanssa koulutukseen tai konsultoidessa heitä. Hankkeen turvin Hämeenlinnan Ankkuritiimissä käynnistetään laatutyö ja palvelun tuotteistaminen. Näin saadaan vahvistettua yhteiset toimintalinjat ja -painopisteet sekä varmistettua työn rahoituksen oikeudenmukainen jakautuminen kuntien kesken. Tuotteistaminen ja laatutyö hyödyttävät suoraan myös muita kuntia ja sen tulokset voidaan ottaa suoraan niissä käyttöön.

Hankkeen käynnistämisen oikea-aikaisuutta tukee myös juuri valmistunut Kanta-Hämeen maakunnan hyvinvointibarometri 2008 (Sosiaalikehitys, 2008), jossa 20–25-vuotiaiden ikäryhmässä uhkakuvina esiin nousivat yksinäisyys, heikohkot vaikutusmahdollisuudet ja turvattomuuden tunne. Ankkuritoiminta tukee sosiaalisia

ongelmia ennalta ehkäisevällä otteellaan maakuntaohjelman ja Kanta-Hämeen hyvinvointistrategian 2015 tavoitteita.

3) Ankkurin tavoitteet

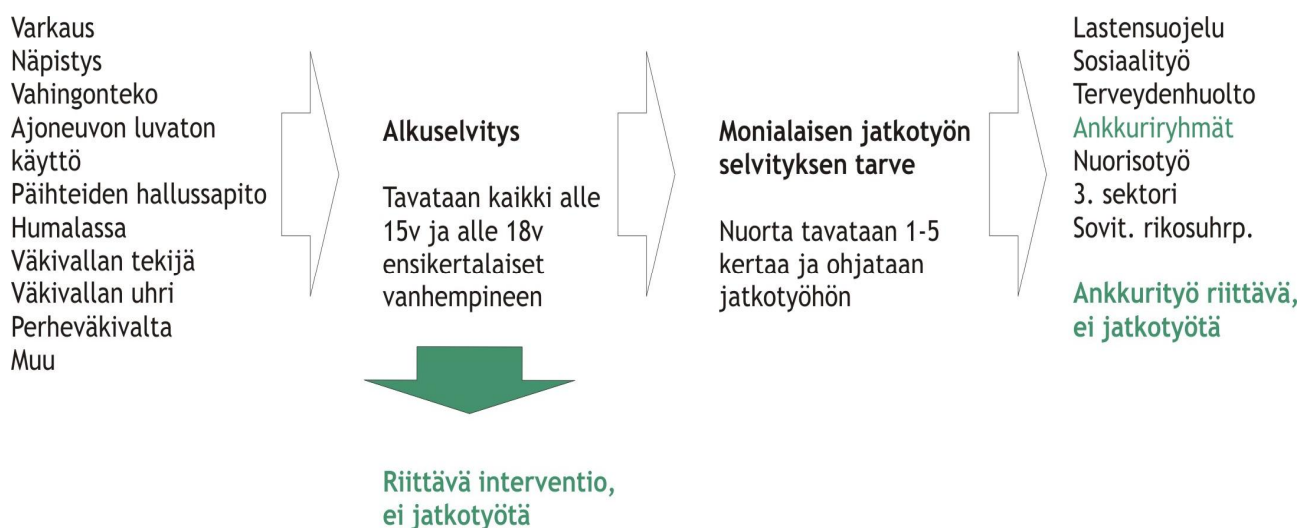
Kanta-Hämeen maakunnan laajuisesti levitettävässä Ankkuritoiminnassa tullaan kehittämään poliisin, sosiaalityön ja terveydenhuollon voimavaroja yhdistämällä nykyistä tehokkaampia menetelmiä nuorten auttamiseksi. Monialaista, eri viranomaisten välistä ja aina nuorta lähellä tapahtuvaa yhteistyötä tehostetaan ja edistetään Hämeenlinnan seudulla kehitetyn Ankkurimallin kokemusten mukaisesti. Tällöin myös Ankkuritoiminnan maakunnallisena tavoitteena on:

1. Varhainen puuttuminen alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen, nuoren asiakkaan kokonaisvaltainen elämäntilanteen ja avun tarpeen selvittäminen sekä tarkoituksenmukaiseen avun/tuen piiriin ohjaaminen.
2. Nopea puuttuminen lähisuhde-, perheväkivaltaan ja tarkoituksenmukaisen avun/tuen piiriin ohjaaminen.
3. Sisäisen turvallisuuden lisääminen monialaisella yhteistyöllä.

Ankkuritoiminnalla on mahdollista tehostaa ongelmien ennaltaehkäisyä ja varhaista puuttumista. Ankkuritoiminnassa poliisin kautta tulevia nuoria autetaan monialaisella otteella. Forssan ja Riihimäen seuduille kootaan monialaiset Ankkuritiimit ja käytännön yhteistyötä koordinoimaan perustetaan esimiestiimit. Tiimeille ja sen jäsenille määritetään selkeät tehtävät ja vastuut. Toiminnan käynnistämisyhteistyössä vastaa alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin soveltuvien tiimien kokoamisesta ja tiimien tehtäväkuvien muodostamisesta yhteistyössä eri alue- ja paikallisviranomaistahojen kanssa. Tiimien tehtävänä on ehkäistä yhteistyöllä nuorten rikoksia Hämeenlinnan seudulla testatun toimintamallin (kuva 1) mukaisesti.

Seuraavan kolmen vuoden aikana tullaan myös vahvistamaan Hämeenlinnan seudulla jo työskentelevän Ankkuritiimin toimintaedellytyksiä. Hämeenlinnan seudun Ankkuritiimille osoitetun kyselyn ja Ankkuritiimin suunnitelman mukaan tarvetta tiimissä on johdon toimesta esitetyn laatutyön ja tuotteistamisen lisäksi a) tiimin koulutukseen ja työnohjaukseen, b) maakunnan kolmen Ankkuritiimin verkostoitumisen ja kokemustenvaihdon turvaamiseen sekä c) nuorten parissa toimivan ennalta ehkäisevän toiminnan resursointiin. Näiden tukitoimien ja resursointien kautta poliisin, nuorisotyöntekijän, sosiaalityöntekijän ja psykiatrisen

sairaanhoidajan muodostaman tiimin edellytykset ehkäistä yhteistyöllä nuorten rikoksia paranevat.

Kuvio 1. Prosessikuvaus Ankkuritoiminnasta.

Ankkuritoiminta on konkreettisesti sitä, että poliisin kanssa tekemisiin joutuneille alaikäisille annetaan sosiaalista tukea ja nuoria autetaan rikoskierteestä ulos pääsemiseksi. Yhteinen tiimityö ja verkostotyöskentely mahdollistavat mm. nuorten ongelmien mahdollisimman varhaisen havaitsemisen ja oikean viranomaisen löytämisen verkostotyöskentelyn kautta. Toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta todennetaan tilastoinnin ja huolellisen dokumentoinnin avulla.

Monialaisten tiimien rakenne:

- a) Riihimäen seutukuntaan perustettava monialainen Ankkuritiimi
Poliisi, sosiaalityöntekijä, sovittelunohjaaja, erityisnuorisotyöntekijä, hankerahoituksella haettava psykiatrinen sairaanhoitaja (*)

Riihimäen seutukuntaan perustettava esimiestiimi
Poliisijohto, perusturvajohto, nuorisotoimen johto (sisältää nuorisotyön ja sovittelun esimiespanoksen), A-klinikan johto

- b) Forssan seutukuntaan perustettava monialainen Ankkuritiimi
Sovittelunohjaaja, hankerahoituksella haettava sosiaalityöntekijä, poliisi, tiimin täydennys Ankkuri -toiminnan käynnistämisen aikana

Forssan seutukuntaan perustettava esimiestiimi
Perusturvajohto, poliisi, tiimin täydennys Ankkuritoiminnan käynnistämisen aikana.

- c) Hämeenlinnassa toimiva Ankkuritiimi
Poliisi, nuorisotyöntekijä, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja yhteistyö sovittelunohjaajan kanssa.

Hämeenlinnan seudun kunnissa toimiva esimiestiimi, Ankkuritoiminnan esimies, poliisijohto, sosiaali- ja terveystoimen johto, nuoriso- ja sovittelutyön johto.

(*) Riihimäen seutukuntaan haettavan psykiatrisen sairaanhoitajan tehtäviin tulevat kuulumaan seutukunnan lähisuhdeväkivaltatyön mallintaminen sekä tiivis yhteistyö koulujen ja koulutoimen kanssa.

Toiminnan käynnistäminen, tukeminen ja juurruttaminen muodostavat selkeästi vaiheistetun, kolmivuotisen prosessin. Samalla varmistetaan, että Hämeenlinnan seudun kunnissa toimivasta Ankkurista saadaan evästystä ja kokemuksia Forssan ja Riihimäen seutukuntien kehitystyölle. Alueellisissa ja paikallisissa keskusteluissa ja kartoituksissa on pidetty tärkeänä, että Ankkuritoiminnan käynnistämässä ja edelleen kehittämässä huomioidaan seuraavat sisällöt:

1. Kanta-Hämeen sovittelutoimiston ja sen Forssan sekä Riihimäen toimipisteiden rikosten ja riitojen sovittelutoiminta Ankkuritoimintaa tukevana toimintona.
2. Konkreettisten yhteistyömuotojen rakentaminen Ankkuritiimien ja kuntien opetustoimen sekä toisen asteen välille.
3. Ennaltaehkäisevän työn huomioiminen Ankkuritoiminnassa.

Lisäksi Ankkurin kehittämistyössä tullaan huomioimaan seuraavat tekijät:

4. Ankkurin tulee toimia myös nuorten ongelmien ehkäisyssä ja viranomaisyhteistyössä koordinaation kehittäjänä. Seutukunnissa ja kunnissa on olemassa nuorten ongelmien varhaiseen puuttumiseen runsaasti hyviä käytäntöjä mutta ne tulee levittää eri toimijoiden tietoisuuteen ja ottaa entistä tehokkaammin käyttöön.
5. Ankkuritoiminta tulee parhaalla mahdollisella tavalla niveltää kunnan muihin lasten ja nuorten palveluihin. Samalla tulee varmistaa järkevä työnjako eri toimijoiden välillä. Myös uusi lastensuojelulaki huomioidaan Ankkurityössä.

Päällekkäisyyksien välttäminen tuottaa tehokkaampaa toimintaa ja synergiaetuja. Erilaiset verkostot voivat osallistua esimerkiksi yhteisiin koulutuksiin tai sopia yhteisistä käytännöistä palveluohjauksen tehostamiseksi.

6. Ankkurista ei kehitetä irrallista projektia, vaan sen yhteys perustyöhön on osoitettavissa koko työskentelyprosessin ajan. Käynnistettävä ja levitettävä toiminta tullaan juurruttamaan osaksi seutujen ja kuntien perustoimintaa. Juurruttamistoimet eli toiminnan pitkäkestoisuuden varmistaminen tullaan todentamaan sopimuksin. Juurruttamistyössä voidaan hyödyntää Sosiaalikehityksen kehittämää juurruttamisen ideaalimallia, joka on rakennettu 14 maakunnan alueelta saadun aineiston ja kokemusten perusteella.
7. Ankkuri -yhteistyölle varmistetaan kunnissa ja seuduilla riittävä ja säännöllinen johdon tuki. Yhteistyölle johdon kanssa luodaan riittävät suunnitelmat ja rakenteet. Ankkuritoiminta tuoteistetaan ja sen rahoitusmalli sekä tilastointi selkiytetään.
8. Ankkuri -yhteistyötä kehitettäessä jätetään tilaa uusille ratkaisuille ja työmuodoille nuorten ja heidän perheidensä tukemiseksi. Myös kustannusarvioon varataan resursseja uudenlaisiin menettelytapoihin.
9. Asetetaan tavoite, että koottavat Ankkuritiimit tulevat seuduillaan toimimaan yhteisissä toimitiloissa. Tästä on saatu hyviä kokemuksia Hämeenlinnan seudulta. Mikäli yhteisiin toimitiloihin ei päästä, varmistetaan kuitenkin tehokas yhteistyö, jotta tiimi tuntee olevansa Ankkuri.

4) Ankkurin vaikuttavuus

Ankkuritoiminnan vaikuttavuus voidaan määritellä seuraavilla ulottuvuuksilla ja kullekin ulottuvuuksille asetetuilla onnistumisen kriteereillä.

Vaikutukset

Onnistumisen kriteerit

Välittömät vaikutukset nuoriin

Auttaa tukea tarvitsevia nuoria ja heidän läheisiään pääsemään ajoissa monialaisen tuen piiriin

	Auttaa nuoria selkeyttämään elämän-tilanteitaan ja avuntarpeitaan riittävän kokonaisvaltaisesti
	Auttaa nuoria pysymään poissa rikollisuuteen ja syrjäytymiseen johtavilta urilta
Välilliset vaikutukset nuoriin	Nuoret saavat tarvittavia palveluja ja tukea paremmin kohdistettuna ja asiakaslähtöisemmin Vaikeuksissa olevat nuoret tunnistetaan paremmin ja heidät ohjataan kullekin parhaiten sopivan avun piiriin
Vaikutukset palvelujärjestelmään	Nuorten palvelujärjestelmässä toimivien viranomaisten ja eri alojen ammattilaisten verkostot laajentuvat ja tulevat läpinäkyvämmiksi Poikkihallinnollinen, eri viranomaistahojen välinen yhteistyö lisääntyy ja tiivistyy, mikä näkyy monialaisen työn kehittymisenä Tiedonkulku nuorten palvelujärjestelmän eri toimijoiden välillä kehittyy Monialaisen yhteistyön tiivistymisen tuloksena vastuut selkiytyvät

Lyhyen tähtäimen vaikuttavuus

Ankkuritoiminta vaikuttaa lyhyellä tähtämellä nuorten välittömiin palvelutarpeisiin ja elämäntilanteisiin

Ankkuri -yhteistyön kautta voidaan lyhyellä tähtämellä tarkastaa nuorten parissa toimivien vastuunjaot ja huolehtia informaation kulusta monialaisessa työssä

Pitkän tähtäimen vaikuttavuus

Hyvää ja oikea-aikaista tukea saaneiden nuorten mahdollisuudet pärjätä elämässä paranevat

Hyvin kotikunnassaan viihtyvä nuori on hyvä investointi koko paikkakunnan tulevaisuuteen

Monialaisen yhteistyön tiivistyminen ja sujuvat viranomaiskäytännöt lisäävät sisäistä turvallisuutta

5) Kustannusarvio

Laskelmat perustuvat Ankkuritoiminnan käynnistämisestä, tukemisesta ja juurruttamisesta aiheutuviin kustannuksiin aikavälillä 1.1.2009 – 31.12.2011. Kustannukset ovat yhteensä 603 105 euroa. Rahoitusta haetaan Hämeen maakunnan kehittämisrahasta ja kunnilta. Kehittämisrahaa haetaan 422 175 euroa ja kuntarahoitusta 180 930 euroa. Suoran kuntarahoituksen osuus on 90 465 euroa.

Kustannusten jakautuminen 1.1.2009 – 31.12.2011

Toimisto- ja vuokratkustannukset	45 890
- Toimitilojen vuokrat	
- Kone- ja laitevuokrat	

- Puhelin-, posti- ja faxkulut	
- Muut toimistokulut	
Palkka- ja henkilöstökulut sivukuluineen	372 750
- Projektipäällikkö, Sosiaalikehitys Oy, 18 kk	
- Ankkurin sosiaalityöntekijä, Forssan seutukunta, 36 kk	
- Ankkurin psyk. sairaanhoitaja, poliisin Riihimäen kihlakunta, 36 kk	
- Tutkija, Sosiaalikehitys Oy, 7 kk	
Matkakulut	
- Kotimaan matkakulut	9000
Ostopalvelut	85 000
- Tiedotus- ja markkinointi	
- Muut ostopalvelut (sisältää esim. tarveharkintaiset, uudet menettelytavat nuorten ongelmiin ajoissa puuttumiseksi)	
Luontoissuoritukset	90 465
Rahoitus yhteensä	603 105

Tarkempi kustannuserittely on Hämeen maakunnan kehittämisrahan rahoitushakemuksen liitteenä.

Lisätietoja:

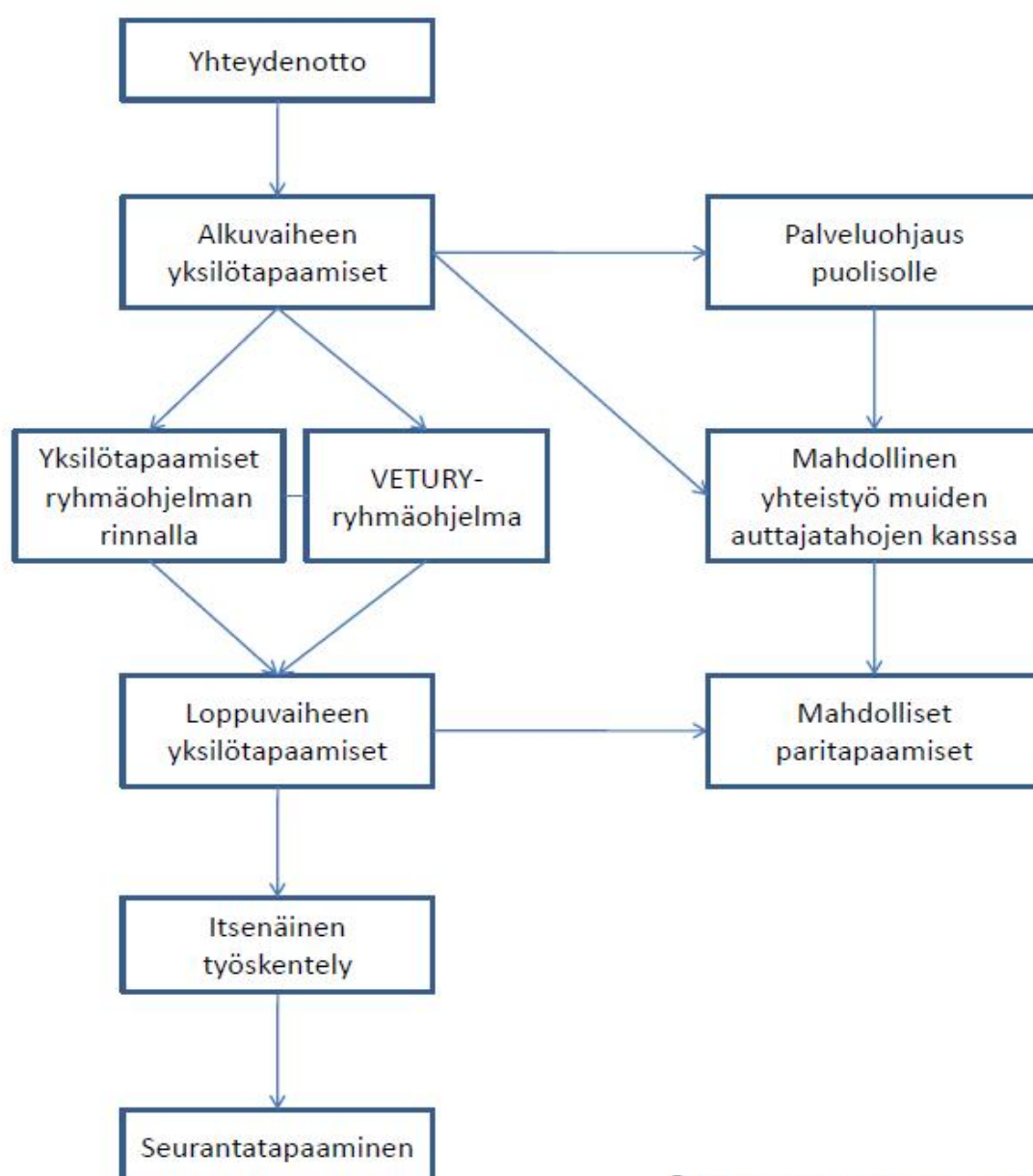
Sosiaalikehitys Oy
Tom Tarvainen
Kehitysjohtaja
050 575 5690
tom.tarvainen@sosiaalikehitys.com

Liite 5: Väkivallan katkaisu -ohjelma

VÄKIVALLAN KATKAISU -OHJELMA

© Lyömätön Linja Espoossa 2010

VETURI

Väkivallan katkaisu -ohjelman suomenkielinen vertaistukiryhmä

VERTAISRYHMÄN TEEEMAT

1. VÄKIVALLAN MUOTOJA

Fyysinen väkivalta
Henkinen väkivalta
Seksuaalinen väkivalta

2. VÄLINPITÄMÄTÖN MIES – VASTUULLINEN MIES

Väkivalta - Riitely
Kieltäminen ja syyttely – Periksiantaminen ja rehellisyys
Lasten käyttö väkivallan välineenä – Vastuullinen kasvattaja

3. VÄKIVALLASTA AIHEUTUVAT SEURAUKSET

Seuraukset puolisolle
Seuraukset lapsille
Seuraukset tekijälle

4. LAKI, UHRIN OIKEUDET JA TEKIJÄN VASTUU

Väkivalta rikoksena
Uhrin oikeudet
Tekijän vastuu

5. VALLANKÄYTTÖ - TASAVERTAISUUS

Vallankäyttö ja tasavertaisuus yhteiskunnassa
Vallankäyttö ja tasavertaisuus perheessä
Miehen mitta ja kunnia

Liite 6: Väkivallan katkaisu -ohjelmaan liittyvä kirjallisuus

Eskola, Sanna 2008. Perhe- ja parisuhdeväkivaltaan keskittyvän ryhmän ohjaaminen vankilassa. AMK-opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu, Otaniemi, sosiaalialan koulutusohjelma.

Halme, Arto 2009. Palveluohjaus osana naisten väkivallasta selviytymistä. AMK-opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu, Otaniemi, sosiaalialan koulutusohjelma.

Hautamäki, Jari 1997. Perheväkivalta käännekohta miehen elämässä. Helsinki: Miessakit ry.

Hautamäki, Jari & Kaski, Jukka & Poukka, Heikki 2002. Perheväkivalta rikosprosessissa: selvitys Espoossa toteutetusta yhteistyökokeilusta 2001-2002. Espoo: Lyömätön Linja Espoossa.

Hautamäki, Jari 2003. Raportti perheväkivallan katkaisuun tähtäävästä Lyömätön Linja Espoossa –projektista. Laurea-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma.

Hautamäki, Jari 2007. Väkivallasta vastuuseen: muutokset miehen elämässä. Lyhytterapiainstituutin erityistason psykoterapiakoulutus.

Hautamäki, Jari 2007. Parisuhde- ja perheväkivalta miehen näkökulmasta Sorkka Unbeatables ”Lyömättömät” –ohjelmassa. Laurea, Tikkurila, terveyden edistämisen koulutusohjelma.

Hautamäki, Jari 2011. Selonteko Lyömätön Linja Espoossa –toiminnasta vuodelta 2010.

Hangaslahti, Helena & Paavola, Jouni 2010, Miehet tulilla. Lyömätön Linja Espoossa - apua väkivallan katkaisuun. Opaskansio. [<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010121418162>] (luettu 15.12.2011)

Hyvärinen, Salla 2006. Miehen linja -projekti : väkivaltatyön ammattilaisten näkemyksiä toiminnasta ja työntekijän haasteista. AMK-opinnäytetyö. Laurea, Otaniemi, sosiaalialan koulutusohjelma.

Hyvärinen, Salla 2011. Lähisuhdeväkivaltarikosten torjuntaan tähtäävän yhteistyön kehittäminen. Laurea, Tikkurila, sosiaalialan koulutusohjelma.

Keisala, Hertta 2006, Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena. Arviointitutkimus Espoon yhteistyöverkoston ja Lyömättömän Linjan toiminnasta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi. OPTL:n tutkimustiedonantoja 68. [<http://www.optula.om.fi/Oikeapalsta/Haku/1215523702892>] (luettu 15.12.2011)

Mattila, Marika 2009 Selitysmallit ja niiden muutos vastuunoton ja toimijuuden näkökulmasta lähisuhdeväkivaltaisten miesten vankilaryhmäohjelmassa. (The Explanations of Violence and Changes in the Explanations in a Prison Group for Male

Batterers: the Standpoint of Responsibility and Agency. English summary). Pro-gradu tutkinto. Jyväskylän yliopisto.

Miles, Rebecca 2010. Parisuhdeväkivaltaa ennaltaehkäisevä toiminta maahanmuuttajamiehille. Laurea-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma.

Nyqvist, Leo (toim.) 2012. Luottamusta Miehen Linjalla (työnimi): Miehen Linjan toiminnan kehittymisen arviointitutkimus. Helsinki.

Peltonen, Miika 2011. Selonteko Miehen Linjan toiminnasta vuodelta 2010.

Reijomaa, Lasse 1994. Aikapommista aikamieheksi. Helsinki: KSL.

Saarinen, Ilkka 2004. The co-operation between Espoo police, the prosecutors office and Lyömätön Linja Espoo. Laurea polytechnic, degree program in social welfare.

Värränkivi, Mika 2010. Dusti-hengessä: vertaisryhmätoiminta väkivallan ehkäisyn ja kotouttamisen välineenä sekä asiakkaan kokemuksena. Humanistinen-ammattikorkeakoulu, kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma.

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/15240/opinnaytetyo_dokumentti.pdf?sequence=1